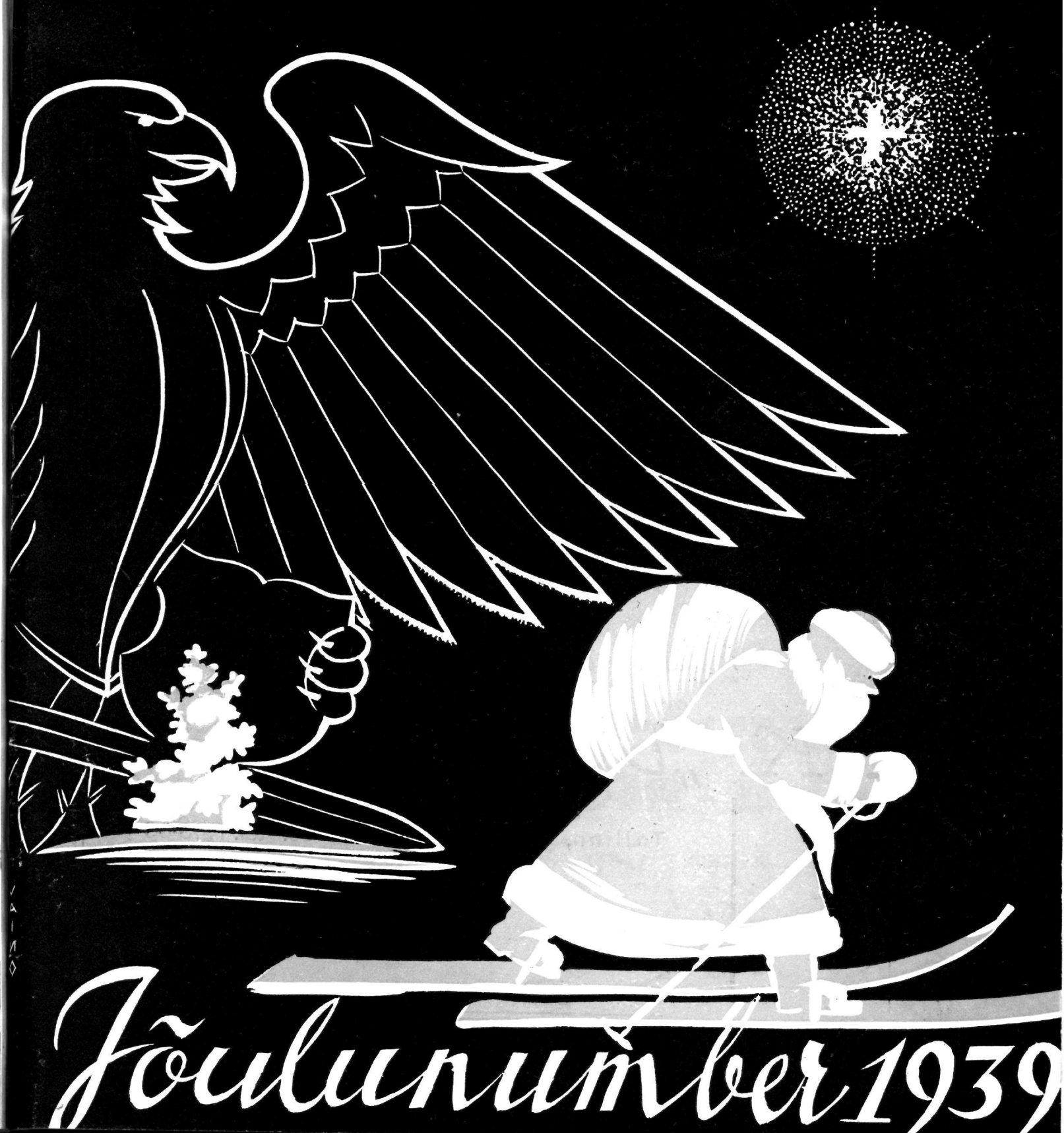

KAITSE KODU!

Joulunumeri 1939

Piima kvaliteet paraneb,

kui veate piima vastupidavates piimaveokannudes nagu,

Saksa „ROSISTA“ roostevabast terasest

Taani „F. M.“

Saksa „UKU“

Piima kurnamisel tarvitage aga kurnavatti ja „TAV“
piimakurnasid

Müüb piimaüfingutele

P. K. „Dõieksporit“

Tallinn, S.-Karja 23. Kaub. os. tel. 446-06

TOIMETUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8, Kaitseliidu Peastaabi ruumes.

Vastutav toimetaja kolonel J. Maide, telefon 451-94.

Tegevtoimetaja: kapten A. Truuvere, telefon ametis 451-89 ja sv. 156-a, kodus 465-01.

Väljaandja: Kaitseliidu Peastaap. Tegevtoimetaja kõnetunnid teisipäeviti ja neljapäeviti kella 10.00–12.00.

Kaastöö arvatakse tasu alla, kui sellele tasunõudmine on peale kirjutatud. Tarvitamata ja tagasisaamiseks markimata käsikirju alal ei hoita.

*

TALITUS:

Tallinnas, Kaarli t. 8.

Talitus on avatud iga päev kella 9–3. Telefon 451-89.

Tellimishind aastas 6 krooni, 1/3 a. 3 kr., 1/4 a. Kr. 1.50, kuus 50 senti.

KAITSELIIDU HÄALEKANDJA.

ILMUB KAKS KORDA KUUS.

TOIMETUSE NÕUKOGU:

Kaitseliidu Peastaabi ülem kolonel J. Maide (esimees), KL Peastaabi Kultuur-informatsiooni jaoskonna pealik kapten A. Truuvere (esimehe asetäitja), Tallinna Maleva pealik kol.-ltm. R. Lints, Pärnu Maleva pealik kol.-ltm. J. Lugas, Viru Maleva pealik kol.-ltm. G. Vaher, Naiskodukaitse Kultuurosakonna vanem pr. Juull Steinmann, Noorte Kotkaste Peastaabi ülem noortemagister J. Tedersoo, Kodutütarde esindajana keeleteadlane prl. Lilli Room ja „Kaitse Kodu!“ talituse juht majandusteadlane R. Jukk.

Nr. 23/24

1939

SISUKORD:

Kindralmajor J. Orasmaa: Jõulude künnisel.
End. Re.: Jõulurahu.
EHT: Rahvuspoliitilisi mõtteid aastavahetusel.
Agr. Juhan Saarsoo: Meie põllumajanduse edusamme viimaste aastate jooksul.
— Pealik Ed. Annin 50-aastane.
L. S.: Jõulurahu.
Kolonel H. Raidna: Ühe moraalilugemise puhul.
-ju: Meie jõulud maal ja linnas.
— Jõulud sajadite vältel.
N.-ltm. O. Tamm: Suisavarustust korda seadma.
Dr. J. Port: Kodutütarde kodukaunistamise võistlustööd 1939. a. suvel.
— Jõuludõhtud Kaitseliidu perele.
Leenart Sanglepp: Jõuluvana eksamil.
H. N.: Laplaste ürgvaenlane.
„Kodukaltsja“: Väike sangar.
Peet Randla: Mehised mehed.
— Uudiskirjandust.
Riimi Sepp: Jõulumees pühadesõidul.
— Meilt ja mujalt

EINELAUD:

Hommiku- ja õhtueined ● Lõunad ● Toortoidud ● „FRIGIDAIRE“-külmutusbaar ●

KOHVIK:

Kohv ● Tee ● Saiad ● Kookid ● Võileivad ●

PÜHAPÄEVITI
kella 17–22-ni
KOHVILAUD

Kohvi erisordid ●

BAAR:

Püstijalabaar ● Kiireined ● Piim ja naturaalmahlad klaasiviisi ● Eeskujulik puhtus ● Riidehoid ja teenimine tasuta ●

ERITELLIMISTEL:

Toidud kojuviimisega ● Pidu-söögid ● Ruumid koosviibimiseks ●

Einelaud- Kohvik-Baar

VIRU TÄN. 4

(end. „Gastronom“)

Telefon 436-61

KAHEL KORRAL

AVATUD KELLA 8–22-ni

„Kaitse Kodu!”

alustab 1. jaanuarist 1940 oma ilmumise 15 a. juubeli aastakäiku

„Kaitse Kodu!” pöördub üleskutsega kõigi oma seniste tellijate poole uuendada tellimine veel enne uut aastat.

„Kaitse Kodu!” palub kõiki oma sõpru tuua endaga kaasa tulevaks aastaks võimalikult rohkesti uusi sõpru ja tellijaid.

„Kaitse Kodu!” paneb uuel aastal eriti suurt rõhku oma sisu väärtuse ning ajakirja välise ja illustratiivse külje tõstmisele.

„Kaitse Kodu!” iga uus tellimine võimaldab pakuda oma lugejaile senisest paremat.

„Kaitse Kodu!” tellimisi võtavad vastu kõik postiasutused, Kaitseliidu staabid, pealikud, instruktorid, suuremad raamatukauplused, ajalehtede bürood ja reklaam-agentuurid üle Eesti.

Ärgu puudugu ühelgi Kaitseliidu, Naiskodukaitse, Noorte Kotkaste ja Kodutütarde üksusel **„Kaitse Kodu!”**

Mitmekordistades „KAITSE KODU!” tiraaži mitmekordistame tema sisu väärtuse.

Teie saate 6 krooni eest tulusaid Kaitseliidu õpiseid, palju pilte ja muud väärtuslikku ja huvitavat lugemist terveks aastaks, kui tellite „Kaitse Kodu!” 1940. a

„Kaitse Kodu!” tellimiste vastuvõtjad — instruktorid ja sekretärid — virgutagu Teid „Kaitse Kodu!” tiraaži tõstmise tööle rohke arv preemiatasusid ja väärtuslikke kingitusi, mis jagatakse tellimiste vastuvõtjate vahel endiste aastate eeskujul välja. Preemiate loetelu teatatakse edaspidi.

Jõulude künnisel

Aasta 1939 hakkab veerema lõpule. Seisame jõulude künnisel ning peatselt saabub uus aasta.

Lõppev aasta on olnud meie rahva ja riigi elus pidevaks edasirühkimiseks meie üldiste eesmärkide poole. Ka meie vabatahtlike kodukaitsjate pere on aasta jooksul sooritanud tubli töö ja püüdnud anda oma parima. Ja kui vahest mõni asi meie ettevõtetes ja tegevuses ei ole läinud nii, nagu oleksime seda soovinud, siis on seda peamiselt põhjustanud praegused erakorralised ajad.

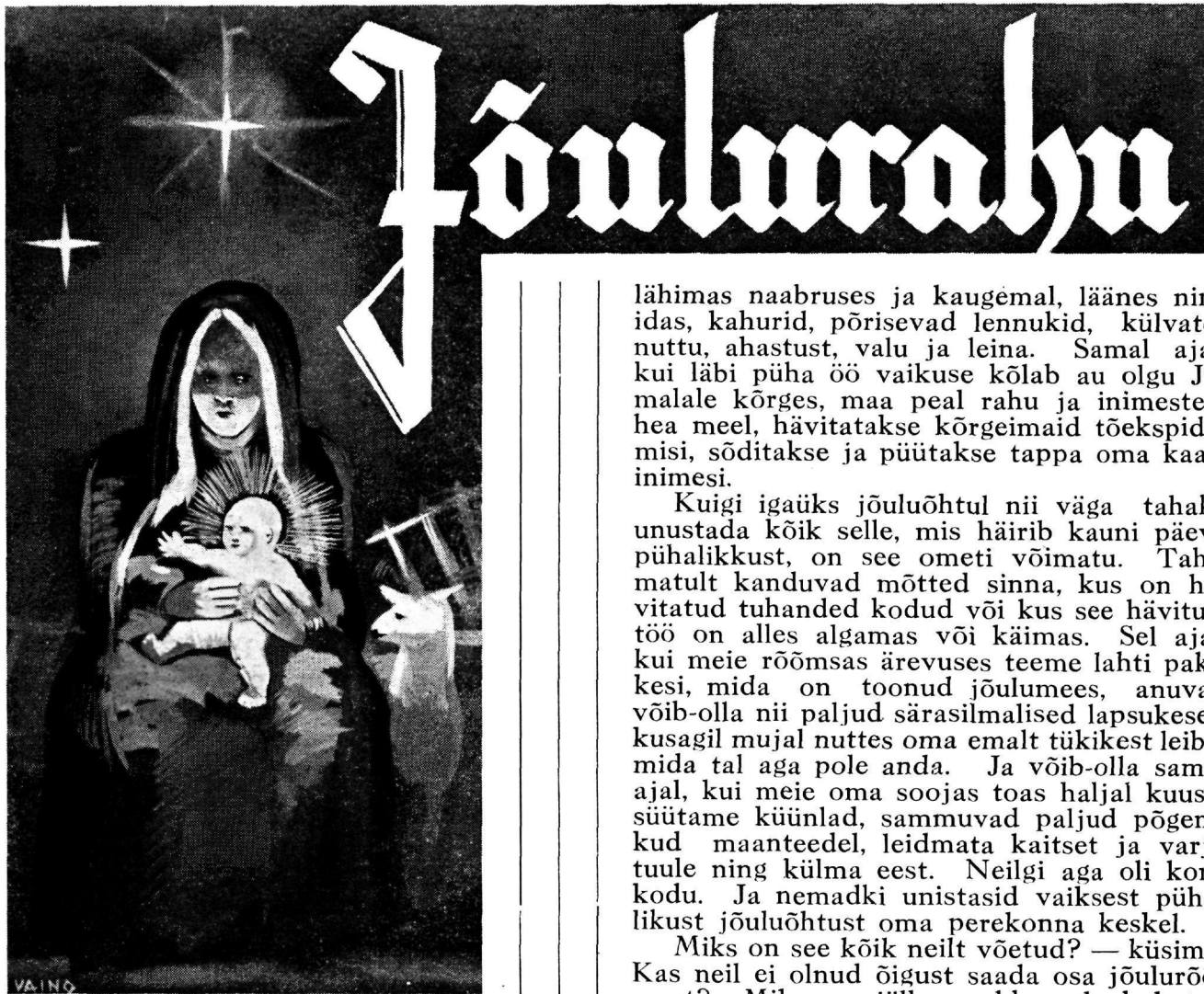
Ja ajad on tõesti erakorralised. Euroopa mandril ja meredel möllab mitmel pool sõda. Tänu Loojale ei ole meie seni sattunud sõja otsesse keerisesse, küll aga tunneme igal sammul tema kaudset mõju. Kuid sama visadus, mis on üle aidanud meid nii mitmestki raskusest, kandku meid üle ka võimalikest tulevikuohtudest, mis on alati ületatavad eestlasele omase tublidusega ja meelekindlusega.

Meie organisatsiooni senised tulemusrohked saavutused ja avalik heatahtlik hinnang meie tööle tiivustagu meid ka järgnevail aastail. Aastatega välja kujunenud ning karastatud kodukaitse vaim juhtigu iga meie tegu ja mõtet kasuks meie rahvale ning kodumaale.

Selles mõttes soovin meie kodukaitse perele ja kõigile meie Kaitseliidu mõttekaaslasile eelseisvaiks jõuludeks rahulikke pühi ning aastavahetusel õnnerikast uut aastat!

J. Orasmaa,
kindralmajor, Kaitseliidu ülem

Taas on saabunud jõulud. Taas toome oma kodusesse roheline kuuse ja koguneme selle ümber. Olgu suur või väike, laps või rauk — kõik tuleme, et saada osa jumalikust jõuluööimist. Kus süütab küünlad õrn lapsekäeke, kus tööst vaevatud krobeline vanaemakäsi. Ja kui siis tuba täitub virvendava valgusega, süttib inimlastegi südames leek. Märkamatult põletab see tuhaks kõik muremõtted ning kaotab hingest pimedad varjud. Viibides küünalde säras tunneme, nagu oleks meile äkitselt avanenud taevas.

Nii sügav ja haarav kui see elamus ka iganes on, ei saa me käesoleval aastal siiski maitsta täit jõulurõõmu. Liig tõsine ja süngene on selleks praegune aeg. Liig terav on vastolu jõulumõtte ja tänapäeva sündmuste vahel. Samal ajal, kui kõrgetes tornides kõlavad jõulukellad ja üle maade, metsade ning merede pühalikult heliseb jõulu evangeelium — ma kuulutan teile suurt rõõmu, mis kõigele rahvale peab saama —, mürisevad meie

lähimas naabruses ja kaugemal, läänes ning idas, kahurid, põrisevad lennukid, külvates nuttu, ahastust, valu ja leina. Samal ajal, kui läbi püha öö vaikuse kõlab au olgu Jumalale kõrges, maa peal rahu ja inimestest hea meel, hävitatakse kõrgeimaid tõekspidamisi, sõditakse ja püütakse tappa oma kaasinimesi.

Kuigi igäüks jõuluõhtul nii väga tahaks unustada kõik selle, mis häirib kauni päeva pühalikkust, on see ometi võimatu. Tahtmatult kanduvad mõtted sinna, kus on hävitatud tuhanded kodud või kus see hävitustöö on alles algamas või käimas. Sel ajal, kui meie rõõmsas ärevuses teeme lahti pakikesi, mida on toonud jõulumees, anuvad võib-olla nii paljud särasilmalised lapsukesed kusagil mujal nuttes oma emalt tükikest leiba, mida tal aga pole anda. Ja võib-olla samal ajal, kui meie oma soojas toas haljal kuusel süütame küünlad, sammuvad paljud põgenikud maanteedel, leidmata kaitset ja varju tuule ning külma eest. Neilgi aga oli kord kodu. Ja nemadki unistasid vaigest pühalikust jõuluõhtust oma perekonna keskel.

Miks on see kõik neilt võetud? — küsime. Kas neil ei olnud õigust saada osa jõulurõõmust? Miks on jälle puhkenud kohutav sõda? Kas elasid need rahvad, kes nüüd teineteisele külvavad surma ja hukatust, vihas ning vaenus ega saanud enam omavahel leppida?

Vaenu ei olnud. Rahulikult ja üksteist segamata elasid ja töötasid need rahvad omal maal ja omades kodudes. Ei tahtnud keegi neist sõda. See oli neile peale surutud, kuna poliitikat teevad selle maailma suured ja vägevad. Rahval tuleb vaid leplikult alistuda nende otsuseile ja oma elu hinnaga maksa nende võimuiha rahuldamise eest.

Käimasolevate sõdade põhjustena kõneldatakse palju elulistest huvidest. Kui aga vähegi põhjalikumalt järele mõtelda, siis tundub küll, et tõeliselt on enam tegemist laiu-tamistungiga, võimukandjate auahnusega ja igatsusega suurmeheena pääseda rahva ning maailma ajalukku. Sõda ei loo vähimatki väärtust ega lahenda ka rahvaste elulisi huve. Hoopis vastupidi — ta hävitab ja purustab rahu ajal loodud vaimsed ning ka materiaalsed saavutused. Ja ometi on igale inimesele

Dr. J. Köpp - Eesti Ev.-Lut. kiriku uus piiskop

14. detsembril valiti Tartu ülikooli professor ja usuteaduse doktor J. Köpp Eesti evangeeliumi luteri usu kiriku uueks piiskopiks.

Piiskop dr. Juhan Köpp sündis 9. novembril 1874. a. Valgamaal Holdre mõisas, kus tema isa pidas kupjaametit.

1886. a. astus J. Köpp Valgas Eesti Peetri kooli, mille lõpetamise järele 1892. a. oli lühikest aega kodukooliõpetajaks Antslas. Jatkas õppimist Hugo Treffneri gümnaasiumis, sooritas lõpueksami eksternina 1896. a. Riia Nikolai gümnaasiumis. Sama aasta sügisel astus Tartu ülikooli usuteaduskonda, mille lõpetas kandidaadiastmega.

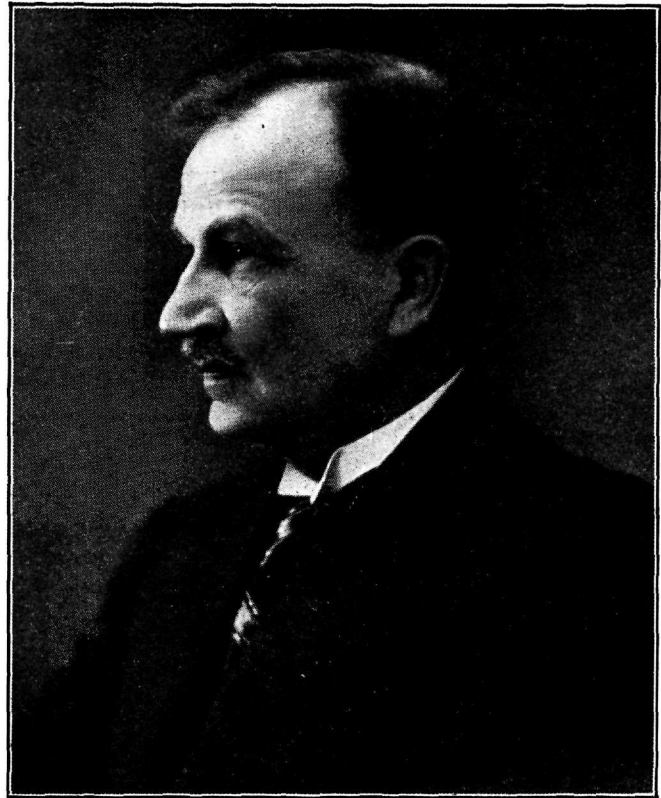
Juba üliõpilasaastail osutas äsjavalitud piiskop tugevat rahvuslikku hoiakut, mille pärast tal õpetajakohale kandideerimisel tuli kannatada kadakluse ja balti kohalike sakslaste tugevat opositsiooni.

Pidas 1907. a. Palamusel prooviaastat. Asus seejärel Pärnu nais- ja meesgümnaasiumi eesti keele õpetaja kohale. Igapäevaste ametülesannete kõrval võttis elavalt osa ka seltskondlikest üritusist, olles muuseas ka Kooli Seltsi abiesimeheks ja Pärnu krediitühisuse nõukogu liikmeks.

Sakslaste ja kadakate vastuseisust hoolimata valiti tubli töömees ja rahvuslane Laiuse koguduse õpetajaks aastal 1909. Oli Laiuse koguduse hingekarjaseks kuni 1922. a. Samal ajal, alates detsembrist 1916. a. kuni kevadeni 1918. a., tegutses Tartu ülikooli erakorralise professorina, omades ühtlasi õiguse pidada loenguid eesti keeles, mis oli esimene sellesarnane juhtum Tartu ülikooli ajaloos.

J. Köpp määrati 1919. a. suvel Eesti ülikooli loomise päevil usuteaduskonna korraldajaks, siis sama teaduskonna dekaaniks ja ühtlasi tegeliku usuteaduse korraliseks professoriks.

1923. a. algusest peale oli J. K. Vabariigi Valituse nimetusel ülikooli prorektoriks. Ametikoormatuse tõttu lahkus Laiuse koguduse hingekarjase kohalt, asudes elama Tartusse. 1928. a. valiti ülikooli rekto-

riks, millisel kohal töötas kuni 1938. a. ülikoolide seaduse muutmiseni.

Käesoleval semestril valiti J. Köpp uuesti tagasi ülikooli usuteaduskonna dekaaniks. Sellel kohal pidid algama tema ametülesanded 1. jaanuaril 1940. a.

laia taeva all ruumi. Pole sugugi tarvis vägi-valdselt võtta seda teiselt.

Eriti valusalt tajume seda õiglusetust nüüd, mil meil on jõulud, rahupühad. Need ristirahva kalleimad pühad on rikkad armastusest ja jutlustavad ikka ja jälle uuesti sellest sügavast rõõmusest ja rahust, mida Petlema väljadelt juba esimesel jõuluõhtul kogu rahvale kuulutasid inglikoorigid ja taeva sõjaväe hulgad. Ei kuulnud aga seda inimsüdame palavaimalt igatsetud sõnumit Juudamaa vägevad mehed tol korral ja ei kuulda seda ka tänapäeval. Nende kõrvad on lukkus ning süda külm. Neil on omad mõtted ja omad soovid.

Agaga me ise, harilikudki inimesed, oma argipäeva töös ja elus alati sammu jõuluvälguses. Meiegi hinges on pimedust — viha, vaenu ja silmakirjalisust oma ligimese vastu. Meilgi on oma ajalikud mõtted ning soovid. Ja sageli on meiegi maine heaolu, uhkus ja au tähtsam kui kõik see, mis on jumalik.

Edu, mis me nende maiste ebajumalate teenimisel oma õiglase tööga saavutame, on omaette väärtus. Praegusel raskel ajal on meile aga siiski ennekõike tarvis usku, lootust ja armastust südamesse, et me läbi kaduvuse hämaruse näeksime kõrgel taevavõlvil tõusmas uut ilusamat koidukuma. See nägemus ja teadmine teeb meid tugevaks ning julgeks kõikides hädades ja hädaohtudes, annab julgust ja rammu ning kannab meid üle ka kõige sügavamaist kuristikest.

Eks taju ja mõista me seda suurt äratundmist kõige paremini jõuluõöl. Ligi 2000 aastat on nüüd juba kristlikest kodudest, koolidest ja kirikutest jõluevangeelium helisenud maailma. Miljonitele ja sadadele miljonitele on ta toonud troosti ning rahu. Ja nii on see ka tänapäeval. Millal ja kus teda ka iganes on kuulutatud või kuulatud, ikka on ta vangistanud südameid. Kui helisevad jõulukellad ja põlevad küünlad, jäävad lapse-likus harduses veel nüüdki seisatama inim-

Rahvuspoliitilisi mõtteid aastavahetusel

Veerandsada aastat oli möödunud maailma suurima sõja algusest, kui inimkonda jälle vapustasid verised sündmused, mis ennustasid uut maailmasõda. Kui septembri algul vaenuvanker hakkas veerema Poolas ja läänes, siis mõistsid kõik, et on alanud uus suur sõda, millesse kahtlemata kistakse palju riike ja rahvaid ning mis sõjatehnika suure arengu tõttu võib kujuneda veelgi ohvriterikkamaks kui 1914. aastal alanud suurheitlus.

Eelmise maailmasõja keeriseist tõusis Eesti vaba iseseisva riigina. Kaksikümmend aastat saime elada rahus ja ise oma riikliku ning rahvuslikku elu juhtides, teostades põhjalikemaid ja suurimaid reforme meie rahva elus. Meie rahva haridus, jõukus, sotsiaalne olukord ja rahvuslik vaim on selle kahe aastakümne jooksul näidanud sellast tõusu nagu seda eestlaste elus varem nii lühikese aja jooksul kunagi ei ole olnud.

Nüüd on jälle saanud erakorralised ajad, kus maailma maadel ja meredel peetakse raskeid ja veriseid võitlusi, mis juba on nõudnud ränki ohvreid ja palju elusid, on toonud suuri kannatusi ja üllatavaid murranguid. Rahvaid, kes ei taha üksteisega sõdida, on pandud sõdima; vaenlastist on saanud liitlased, suuri ja rikkaid riike on kiiresti hävitatud ning silmapaistvat kangelasmeelt on üles näidanud

lapsed — noored ja vanad, rikkad ja vaesed. Kõikide hinge asub taevas. Meeli haarab võimas tunne ja teadmine — Önnistegija on sündinud!

Kuigi sõjapilved Euroopa taevast hõljuvad meie pea kohal nii mustadena ja tumedatena, ei jaksa need ometi ka seekord katta kinni jõulupäikese sära. See tõuseb ikka. Ka kõige vihasemad käed ei suuda teda tagasi suruda. Ja nüüd, mil meie ümber kõik on kurb ja troostita, on teda ka kõige rohkem vaja, et ta võiks hävitada kõik tumedad varjud ja inimsüdameisse jälle asetada taeva.

Jõuluööl ei ole inglid enam seotud oma taevase kodu külge. Jumal ei ole enam peidetud kaugete mägede, metsade ja kaht-

mõnedki väikerahvad. Veriseid ja pöörde- lise ulatusega üllatusi on toonud viimased neli kuud, mis maailma on viinud samasuguste, täis ärevust, teadmatust, kurbust ja kannatusi, jõulude juure nagu need olid veerandsada aastat tagasi.

Kui rahvad olid väsinud eelmisest maailmasõjast, siis läbistas kogu inimkonda sügavaim soov: E i i i a l e n a m s õ d a ! Rahu- kaitse ülemvalvuri ülesandeid asus täitma Rahvasteliit, kellele aastaid pandi suuri lootusi, kuigi tema ümber juba algul ei koon- dunud üksmeelselt kõik rahvad. Peatselt aga veendusid rahvad ikka enam ja enam, et jääv rahu pole kunagi võima- lik. Kord siin, kord seal puhkesid ja jat- kusid sõjad ka pärast maailmasõja ja tema järelsõdade lõppu ning rahuvalvurite read ja Rahvasteliidu alused lõhenesid järjekind- lalt. Maailm veendus uuesti, kui vääramatu on tarksõna: K u n i e i k a o i n i m k o n d , s e n i e i k a o k a s õ j a d !

Praegu on käimas suur heitlus, kus või- deldakse maailma valitsemise ja suurte ma- ilmavaadete eest. Impeeriumid võitlevad, kes olemasolu, kes tõusu eest. Kultuur- se, rahuarmastava ja neutraalse väikeriigina oleme seni suutnud jääda kõrvale suurte heitlusist, mis järjest laiene- vad ja raskenevad. Kuigi iga sõjakuu on sellesse heitlusse juure toonud uusi riike ning rindeid ja kuigi sõdijate arv arvatakse

luste maale, vaid ta on siin — meie keskel. Kõik see osa kadumata annetest, mille järele inimlapsed igatsevad, on kättesaadav. Ja jõuluvalgus paistab ka sinna, kus on häda ja viletsus. Paistab kaitsekraavidesse ja kind- lustustesse, süüdates igaviku tulukese nen- degi hinges, kes selle vaikse, pühaliku õhtu peavad veetma kõrvuti surmaga.

Viimselt peaksid aga kõik rahvad kallitel rahupühadel põlvitama Petlema lapsukese sõime ette ja paluma, et ta teeks pehmeks maailma suurte ja vägevate südamed, et ta valgustaks nende vaimu, et igavesti lõpeksid sõjad, mis on nii julmad ja mõttetud. Kogu inimkond tahab ja ootab rahu.

End. Re.

ka edaspidi tõusvat, loodame ka tulevikus jääda kõrvale otsesest sõjategevusest. Meid juhtigu see teadmine, et elu läheb edasi, ja meist keegi ei tohi oma tööd seisma jätta.

Suured heitlused maailmas ja need murrangulised sündmused, mis viimasel aastal nii välis- kui ka sisepoliitilises olukordades ka meil on aset leidnud, kohustagu meid kõiki senisest veelgi kindlamalt ühte hoidma, end pingutama ülesehitavas töös ja alati eelkõige silmas pidama oma riikliku iseseisvuse, demokraatliku korra ja rahvusliku kultuuri püsimise ning edu võimalusi.

Väikerahva olemasolu ja riikliku iseseisvuse aluseiks on sügav rahvuslik kultuur, tugev ja kõiki rahvakihte haarav distsipliin, kaine ja eneseusalduslik rahvuslik vaim ning mõtlemisviis, kindel tahe töötada oma riigi, rahva ja kodu ülesehitamiseks ning heaoluks ja alatine hästi organiseeritud valvelolek oma kultuuri ja iseseisvuse kaitseks.

Möödunud kaksikümmend aastat, eriti aga Vabadussõja päevad ja viimased aastad, on näidanud, et otsustavail silmapilkudel eesti rahvas suudab silmas pidada neid aluseid. Vabaduse ja individualismi hüvedes ja nõuetes veendunud eesti rahvas, alates töölisest ja talupojast kuni haritlaseni, on suuteline end kokku võtma, ühte hoidma ja õiglasel kohtlemisel teiste rahvaste poolt hoiduma vaenust ning konfliktidest.

Meie iseseisva riigi praegune välispoliitiline seisukoht ja rahvamajanduslik olukord kohustagu kõiki meie kodanikke, alates kõrgemaist juhtidest kuni viimse rea- ja töömeheni, olema kaine oma tegudes ja tunnetes. Ka kõige sügavamad tunnetepuhangud, mis õigustatult võivad tekkida meie hinges, jäägu kultuuriliselt kõrge ja kaine mõistuse kontrolli alla, karastades meid vaimselt ja sidudes ühte. Kindlustuks, et Eesti suudab püsida rahu ja töötada edukalt, olgu meie riigi ja sõjaväe praeguste kõrgemate juhtide senine tasakaalukas, julge ja kõigi klasside hüvangu nõudeid silmas pidav poliitika.

Kuigi elame maal, mis pole rikas loodusvarade poolest ja kus kliimaatilised tingimused ei võimalda kergelt kasvatada ning lõigata, oleme siiski üles ehitanud riigi, kus kõigil on tööd ja leiba, katet ja eluaset, vabadust ja õiguslikku kaitset. Meie pole rikas rahvas, kuid oleme siiski õnnelikumas olukorras kui mõnigi riik ja rahvas, kel on meist kaugelt roh-

kem nii maapealseid kui ka maa-aluseid varasid, päikest ja muid rikkusi. Kas pole kõige selle juures ka iseloomustav ja paljude teiste rahvaste poolt imetlust leidnud olukord, et Eesti on maailmas riik, kus suhteliselt rahvaarvule on kõige vähem poliitilisi vange ja kõigi elu kaitseb õiguslik rahvalitsuslik kord, mida kannavad rahva poolt valitud riigipea ja rahvaesindus ning mida toetavad iseseisev kohus ja sügavas seltsimeheliikkuses organiseeritud kaitsejõud sõjaväe ja kaitseliidu näol, kellede distsipliin on tugev.

Rahvusvaheliselt rasketel aegadel vastu minnes uuele aastale peame nentima, et lõppeva aasta on meie riiklikus elus toonud suuri murranguid ja kauase mõjuga sündmusi. Üheks suurimaks ja tähtsaimaks neist on sõprus- ja vastastikuse abistamise leping suure idanaabriga, kelle rahvusvaheline olukord ja elulised huvid nõudsid vaba liiklemise ja piiride kindlustamist ka Balti mere rannikul. Alused, milledele rajaneb eelmainitud leping, kindlustavad rahu ja soovitud julgeoleku mõlemale lepinguosalisele.

Idanaabri ametnikud ja sõjaväelased on meil kõigiti käitunud korrektselt ning vahekorrad kahe rahva liikmete vahel pole põhjusi annud raskusiks. Uus vahekord suure idanaabriga on meile pealegi võimaldanud nii arendada väliskaubandust, et oleme takistamatult saanud ja ka edaspidi saame neid kaupu ning tooraineid, mida vajab meie turg ning tööstus ja mille saamist mujalt ikka rohkem ja rohkem on takistamas merede blokaad ja järjest ägedamaks minev sõda.

Meie valitsuse kindel ja rahulik hoolitsemine sisemise korra ja heade välisvahekordade eest on loonud vastastikuse usalduse mainitud lepingust tingitud olukorra püsivusse. Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoneri sõit Moskvasse ja isiklikud kokkupuuted seal on seda veelgi kõvendanud. Nii võime loota, et mõlemapoolse usalduse süvenedes ja lepingu tingimuste pühaliku austamise korral meie rahva ja riigi elu ka tulevikus areneb rahulikult ja normaalselt.

Kuna meie riik sõjast osa ei võta, siis suudame endid ka edaspidi korralikult toita ja varustada. Karastatud ja hoolsa rahvana on meie kullaks meie töökus. See töökus annab meile põllu-, karja-, metsa-, õli- ja muid saadusi, mille vastu me saame kõike muud vajalist. Nagu kinnitavad meie majanduselu kõrgemad juhid, suudame ka tulevikus vajalisel kõrgusel hoi-

da kõigi kodanike elutaset, leides abinõusid rahva normaalseks varustamiseks, tööpuudusest hoidumiseks, rahvamajanduse ja kultuuritöö arengu kindlustamiseks.

Tähtsaimaks sündmuseks meie riiklikus elus on ka sakslastelaskumine Eestist ja kõigist Balti riigest. Seega lahkus vanalt Eesti pinnalt see rahvakilluke, kes aastasadu oli mõjutanud meie rahva elu nii ühes kui ka teises suunas, enesesse sulatades nõrgemaid ja kõikumamaid meie seast ning saades oma püsimiseks jõudu meie töökusest ja elujõust. Eelmine maailmasõda murdis nende positsioonid, mis olid püsinud sajandeid, ja teise maailmasõja algus viis nad meie vabalt maalt. Oleme rahu läinud lahku pärast sajandeid kestnud võitlusi, torme ja pingutusi.

Meile ei ole neil midagi ette heita. Kõige eest on nad saanud või saavad tasu, neil on siin olnud ülihea elada ja meietalisi naabreid peavad nad lõunas kaua otsima. Varsti jääb neist ainult mälestus, mis aast-aastalt ikka kiiremini kaob, kuna meil on jõudsalt kadumas ka viimsed saksakeelsed perekonnanimed.

Lõppeva aasta algul teostunud suure valdade reformi organiseerimistööd on jõudnud lõpule. Uued omavalitsuste valimised on annud rahva soovide kohased juhid valdadele, maakondadele ja linnadele. Paljud kogenuimad ning usaldusrikkaimad on valitud tagasi ja uutena on kutsutud juure teotahelisemaid ning uuemõttelisemaid. Tahame kõik loota, et omavalitsuste uued juhid kogu oma hea tahte rakendavad Eesti riikluse alustugede — kohalike omavalitsuste — eduks ja hüvanguks.

Rohket tööd on lõppeval aastal teinud valitsus ja rahvaesindus, pühendades kogu oma jõu riigi ja rahva elu edasiviimisele. Valitsusel on tulnud teha suuri pingutusi riigi kaitse, välissuhete, sisekorra, majanduselu, sotsiaalolude, kiriku, kultuurielu ja ka kõige muu kõvendamiseks ning korraldamiseks.

Riigikaitset on kõvendatud vastavalt vajadusele ja meie riiklikule kandejõule. Välisvahekordades on arendatud eriti õnnelikult suhteid lähemate naabritega, võimaldades seega rahu ja julgeolekut meie rahvale. Rahvusliku üksmeele arenemine, poliitiliste rinnete asumine koostööle ja reformid ning valimised omavalitsusis on rõõmustavaiks nähteiks sisekorra arengul. Häraskiriku ja vananenud vaadete vaimust tingitud ja juhuslikul põhjusel üldiselt lõkkelelõõnud kirikukriis on jõudnud õnnelikule lõ-

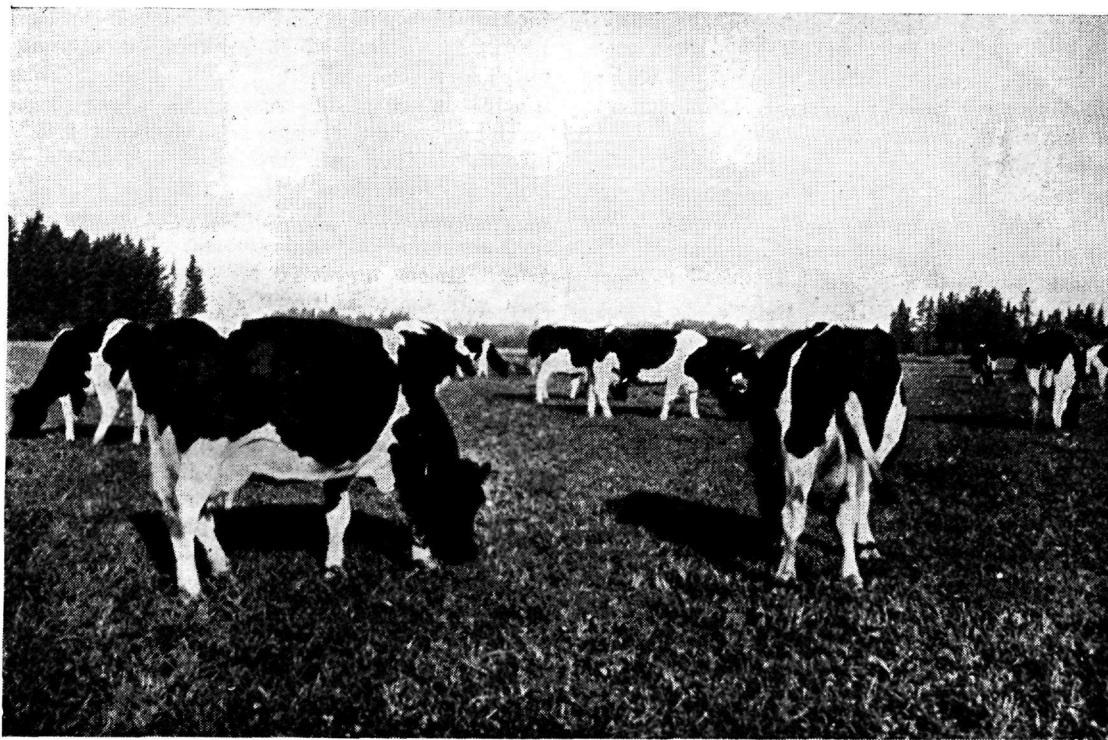
pule. Uue piiskopi valimisega on rahu ja uue rahvakiriku vaim tekkinud meie enamuskirikus.

Ehitusliku ja tööstusliku tegevuse tõus jätkub samuti, lõdvenedes osaliselt alles uue sõja alates. Täie hooga jätkus ka haridus- ja kultuuritöö kõigil aladel. Erilist rõhku pandi aga sotsiaalküsimuste lahendamisele. Vastavalt rahva kultuuriliste ja sotsiaalsete nõuete tõusule, rahvamajandusliku olukorra arengule ja lõpuks ka raskenevaile aegadele on sotsiaalprobleemide lahendamine järjest laiemalt tõusmas. Selle ala juhid ja valitsus on teinud tõsiseid pingutusi lahendada neid küsimusi rahvamajandusliku kandejõu ja eluliste tarviduste kohaselt. Siin tuleb head tahet ja arusaamist nõuda nii peremeestelt kui ka töölisilt, vaeselt ja rikkailt, parem- ja pahempoolseilt. Elulisi tarvidusi ei tohi eitada keegi, kuid samuti ei tohi ülepingutamisega pilli lõhki ajada. Hea tahte juures suudab ka sellane väike ja vähejõukas, kuid töökas ja klassidesse lõhenemata rahvas nagu seda oleme meie väga palju ning eeskujulikkude korraldada sotsiaalküsimuste — hoolekande, arstiabi, pensionide, puhtuse ja heakorra — korraldamisel.

Rahvusvaheliselt erakorraliselt rasked ja segased ajad nõuavad meie rahvalt kindlat kokkuhoidu nii vaimsel kui ka füüsilisel. Meie rahvusliku vaimu ja kaitse keskseimaks, organiseerituimaks ning vankumatuimaks toeks on kogu meie riikliku iseseisvuse ajal olnud Eesti Kaitseliit. Suur kaitseliitlaste ja naiskodukaitsjate pere, kes on ühendanud kümneid tuhandeid tuliselt isamaalisi kodanikke vana-dest veteraanidest kuni kasvavate noorteni, on kogu eestirahva usaldusalune. See pere, millesse kuuluvad kõigi elukutsete, klasside ja maailmavaadete esindajad, on oma distsipliiniga ja valvelolekuga pandiks, et Eesti riik ja rahvas ka praegusel rahvusvaheliselt raskeil aegadel ainult üht kaitseb ja tahab — olla vaba, iseseisev, ustav enesele, austada lepinguid ja võimaldada kodu, tööd, leiba, tasu ja omandust igale oma kodanikule.

Kaitseliidu pere on eeskujuks kõigile, kes tahavad austada ja kaitsta korda, vabadust ja kodumaad. Distsipliin ja külm veri, usk oma rahvasse ja juhtidesse, reaalne mõtlemisviis ja sügav rahvuslus — need juhtigu meid ja meiega koos sammuvat rahvast meie töös ja hinges.

EHT.

E. Hollandi-friisitõugu kari karjamaal

Meie põllumajanduse edusamme viimaste aastate jooksul

Põllumajandus on loov tööala, mille saaduste tootmine ei anna ülespidamist mitte üksi nende tootjale endale, vaid mille saaduste ümbertöötamisel ja turustamisel talust kuni tarvitajani leiab teenistust suur hulk rahvast.

Põllumajandus toodab esimese järgu tarbeaineid, ilma milledeta ei saa läbi ükski riik, ükski rahvas. Meie oma igapäevase elu juures, kus kõiki neid aineid, mida toodab põllumajandus, on saadaval külluses, ei oska nagu hinnata seda olukorda, kus põllumajandussaaduste tootmine kuidagi pidurdatakse. Põllumajandussaaduste külluses saadaval olek nagu oleks iseendast mõistetav. Meil kui põllumajanduslikul riigil endal vaevalt tekib nii kergesti nende saadaval oleku tõttu häireid. Meie põllumajandus oma siseturu varustamise alal on küllalt tugev, et vastu panna igasugustele ärevatel aegadel tekkivatele „võipalavikkudele“, kus kodanik ärevusest aetult ühel heal päeval hakkab soetama endale võist või mõnest muust põllumajandussaadusest puutumata tagavara. Siseturu jaoks ja tarbeks on meie tootmine praeguses olukorras liig tugev, et siin karta oleks puudust ühest või teisest ainest, mida

meil seni on niipalju toodetud, et seda jätkub rohkel arvul väljaveoks.

Kuivõrd suur tähtsus on praeguses olukorras, kus rahvusvaheline kaubandus enne sõda oli laialdaselt arenenud, põllumajandussaadustel, seda näitab praegune sõjataktiline. Sel ajal, kus ajalehed teatavad iga päev, et läänerindel ei ole midagi uut, peetakse meredel halastamata sõda ja blokaadi peamiselt just toiduainete ja teiste toorainete juureveo takistamiseks ühte või teise riiki. See blokaad ei ole enam üksikute sõdivate riikide vaheline, vaid selle all kannatavad ka kõik erapooletud riigid, kel on midagi välja vedada.

Kui mõni aeg tagasi öeldi, et sõja võidab see, kel on paremad masinad ja kel on enam kütteõli, siis näib, et masinad vastu pannakse teine masin ja tugev kindlustus ning frontidel on „vaikne“. Seda enam saab aga sõjaolukorda tunda tagala elanik oma kõhu arvel. Ei aita ega lohuta ka väga piiratult saadolevate toiduainete juures tervishoiuarstide rahustav ütlus, et niisugune ajutine püksirihmapingutamine olevat küll ebamugav, kuid selle eest tervisele väga

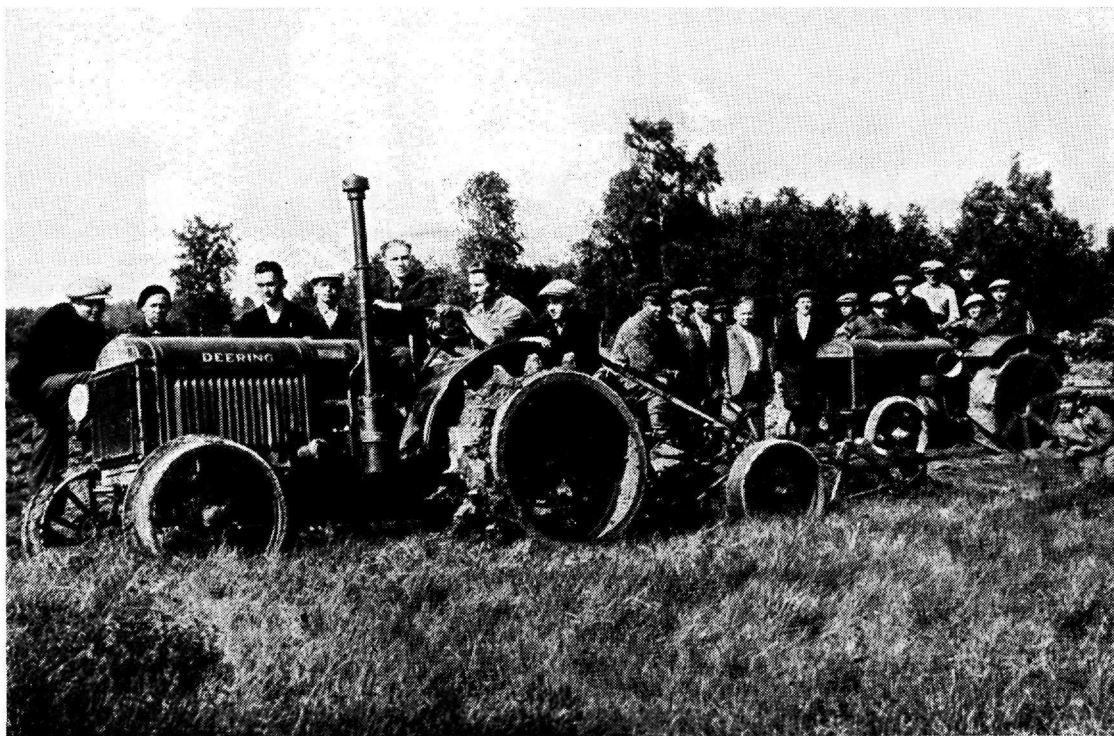
kasulik. Seda võib see olla küll lühemat aega kestes, kuid kui teine sõdiv pool rajab sellele kogu oma sõjaktaktika ja halastamatult püüab ära lõigata väljast igasuguse toiduainete juurevoolu, võib see sõdivale rahvale kui ka riigile muutuda saatuslikuks.

Ülaltoodud põhjusil püüab iga riik oma põllumajandust arendada nii kaugele kui see on võimalik. Iga riigi soov on jõuda kord niikaugemale, et oma põllumajandus suudaks rahuldada täieliselt omatarvet. See aga ei ole kerge tihedasti asustatud riikides, kus linnaelanike osatähtsus järjest suureneb.

Eesti ühes teiste põllumajandussaadusi väljavedavate maadega on toiduainete suhtes õnnelikumas olukorras. Nende tootmine on arenenud meil niikaugemale, et omatarvidusest ülejääv ja väljaveetav põllumajandussaaduste hulk aina kasvab. Pidurdavalt võivad siin mõjuda ja üksikuid vähemaajalisi tagasilööke tekitada erakordsed kriisi- ja põua-aastad või muud ikaldused, kuid üldtendents on ikka tõusev. Kuivõrd kiire ja suure ulatusega on olnud meie põllumajanduse areng viimastel aastatel, seda näitavad viimase põllumajandusloenduse andmed, missugust loendust teatavasti toimetati tänini juunis, seega ajal, kus meie põllumajandust ei olnud pidurdamas sõjaolukorrad ega pigistamas põuatagajärjed. Selleks ajaks oli meie põllumajandus jõudnud välja põdeda haavad, mis talle andis viimane raske kriisiaeg, ning oli tugevamas arenguhoos kui kunagi varem.

Kui võrrelda andmeid nüüdsest loendusest 1929. a. ja 1925. a. loendusandmetega, siis näeme, missugust edu on meie põllumajanduses vahepeal saavutatud. Talundite arv viimasel loendusel ulatus 139.991-ni, olles 14 a.

jooksul suurenenud 13.430 talundi võrra ehk aastas ligi 1000 talu võrra. Kõige rohkem on suurenenud keskmise suurusega talundite hulk, kuna kääbustalude ja suurtalude hulk on vähenenud. Suured muudatused on 14 a. jooksul tekkinud ka maakasutuses. Põllu- ja aiamaa pindala on suurenenud 107.402 ha võrra. Kultuur- ja looduslikus seisundis heinamaa pindala on ka suurenenud 12.000 ha võrra, kuna karjamaade pindala on vähenenud 35.000 ha võrra. Metsa pindala on aga jällegi suurenenud 4000 ha võrra. Mis puutub looduslike pindalade kultuuri alla võtmisesse, siis on siin eriti suur hoog olnud viimaseil aastail, kus Põllutöökoja poolt on uudismaade ülesharimist ergutatud premeerimisega. Nii on viimase nelja aasta kestes, 1935.—1938. a., üles haritud 47.500 ha uudismaad, millest on võetud toiduteraviljade alla 10.176 ha, söödateraviljade alla 18.994 ha, kultuurheina alla 15.500 ha, kartuli ja juurvilja alla 2340 ha ja lina alla 540 h. Käesoleva aasta kestes on juure haritud üle 20.000 ha uudismaad, mis järgmisel aastal võetakse kultuuride alla. Ülesharitav uudismaade pindala tänavu oleks veel suuremgi, kui sügiskuudel sõjaolukorra tõttu poleks raskeks muutunud traktorite kütteõlide saamine. Mis puutub üksikute viljade kasvupindadesse, siis ka siin on toimunud iseseisvuse kestes suuremaid muutusi. Nii toitteraviljade alal on suurenenud tugevasti suvi- ja talinisu külvipindalad. Nisu veeti meile varematal aastatel palju sisse, kuid nüüd hulk aastaid on nisukasvatus niivõrd arenenud, et mitte üksi sissevedu pole seismas, vaid nisu jääb üle mõnel heal saagiaastal vähemate partiide väljasaatmiseks. Nisu pindala oli tänavu, võrreldes 1929. aastaga, talinisel kolmekordne

Noorsugu õpib huviga traktoriküüdi

Pealik Eduard Aunin 50-aastane

Eduard Jaani p. Aunin sündis sepa pojana 22. detsembril 1889. aastal Penuja (praeguses Abja) vallas Pärnumaal. Oppis kohalikus kihelkonnakoolis ja Vitebski gümnasiumis. Oli 4 aastat Abja vallakirjutaja abi, siis Pärnus kohtu-uuriija sekretäriks. Pärnust siirdus Riiga, kus teenis Riia ringkonnakohtu tähtsamate asjade kohtu-uuriija sekretärina ja kohtuametnikuna prokuratuuris ja ringkonnakohtu kriminaalosakonnas. Maailmasõja alguses mobiliseeriti. Teenis sõjaväeametnikuna Kaunase kindluse intendantuuris kuni kindluse langemiseni, pärast seda oli XII armee kraamilao ülemana Valgas, Staraja-Russas ja Jaroslavis, kus sai enamlaste mässu ajal 1918. a. haavata.

6. detsembril 1918. a. astus vabatahtlikuna Eesti sõjaväkke, kus teenis sõjaväeametnikuna Varustusvalitsuse intendantuuri kraamiosakonna ülemana kuni 21. juulini 1920. a., mil arvati tagavaraväkke.

Kaitseliitu ta astus 1. detsembril 1924. a. Ida malevkonda, kus oli rühmapealiku abi, sidepealik, varustuspealik, praegu on ta malevkonna majanduspealik. On Ida malevkonna pealikute kogu auliige.

Eduard Aunini tuntakse kui kohusetruud kaitseliitlast, kel on suured teened malevkonna majandusala arendamisel.

Kaitseliidu töö kõrval on juubilar pühendanud end ka tuletõrje tegevusele, olles seal tegev juhtivaltel kohtadel.

Juubilari teeneid on hinnatud Kaitseliidu Kotka- ja Valgeristi ning paljude teiste aumärkide annetamisega.

Soovime lugupeetud pealikule tema 50. sünnipäeva puhul palju õnne. Jatkugu tal jõudu ja tahet veel kaua töötada kodumaa kasuks.

ja suvinisul kahekordne. Suvinisu pindala võrreldes 1925. a. andmetega on tõusnud isegi rohkem kui neljakordeks. Ka loomasöödeteraviljade pindala on üldiselt suurenenud, siin on aga toimunud üksikud muudatused kasvatatavate viljade pindalades. Nii on eelmiste loendustega võrreldes vähenenud puhtalt kasvatatavate kaerte ja otrade pindala, seevastu on tugevasti suurenenud segavilja pindala, eelmise loendusega võrreldes ligemale kahekordseks.

Põldheina pindala on näidanud väikest suurenemist, rohkem on suurenenud aga kartuli pindala. Loomasöödajuurvilja pindala suurenenud näitab väga visa tõusu, olgugi et piimakarjapidamise kiire arenguga käsikäes oleks võinud oletada ka suuremat tõusu nii tähtsa loomasööda kultuuri pindala kui ka loomasöödajuurvilja alal. Loomasöödajuurvilja pindala laienemist takistab meil siiski veel juurvilja harimisokuse puudumine. Söödajuurikate kasvatamise levimine pole tähtis mitte üksi mahlakate loomasöödade soetamise seisukohast, vaid ka meie madal põlluviljakus võidaks palju juurvilja intensiivse kultuuri tõttu. Juurvilja kasvatamist loomasöödaks püütakse meil asendada kartulik kasvatus laiendamisega.

Lina on konjunktuuritaim ja vastavalt sellele kõigub üksikutel aastatel lina pindala. Võrreldes eelmiste loenduste aastatega oli tänava linale konjunktuur halvem ja seetõttu vähenes lina pindala ka tunduvalt.

Aianduse alal on meil iseseisvuse kestes veel suuremat edu näidatud. Seda edu näitab väga kujukalt üksikute viljapuude arvu kasvamine. Kui näiteks kandvaid õunapuid 1920. a. arvestati 314.000, siis

1925. a. kasvas see arv 673.000-ni ja 1929. a. 880.000-ni. Seega on tõus ligi kolmekordne. Ka viimase kümne aasta jooksul on õunapuude arv tugevasti tõusnud. Kui 1929. a. arvestati meil kokku noori ja kandvaid õunapuid 1.500.000, siis tänava oli neid 2.269.000, seega suurenenud 47%. Ka teiste viljapuude, nagu pirni-, ploomi- ja kirsipuude alal on puude arvu tõus väga suur.

Marjapõõsaste arv on viimase kümne aasta jooksul rohkem kui kahekordistunud. Kõõgililjade pindalad alluvad aga suurematele kõikumistele kui teised aiaviljad. Siin ebasoodsa aasta tõttu või jälle ka soodsa aasta tõttu, kui kõrge saagi tõttu hind langeb madalale, tõmmatakse järgmisel aastal kasvupindala kiiresti kokku.

Loomapidamine

iseseisvuse kestes on teinud läbi suurema muudatuse kui kõik teised alad. Sõja-aastate tagajärjel esines loomade arvus tagasimine, nii et iseseisvuse algastal meie loomapidamine oli laostunud olekus. Iseseisvuse saavutamise algas loomade arvus kiire tõus ja 1925. aastal, mil toimetati esimene täielisem põllumajandusloendus, olid sõjakahjud enamikus ületatud ja loomade arvuline tase ületas maailmasõja-eelsed arvud.

Hobuste arvus on muudatused eelmiste loenduste andmetega kõige väiksemad, kuna siin hobuste tööjõule on põllumajanduses tulnud lisaks traktor ja teised jõuallikad. 1925. a. oli meil talundei hobuseid 214.278; 1929. a. — 200.630 ja 1939. a. — 215.509.

Reserveeritud

Veisepidamise alal on edu ka suur. Veiste üldarv oli 1925. a. 555.322, tänavu aga 704.959. Viimase 10 aasta juurekasv on üle 10.000 veise, neist 7500 lehma. Ka veiste toodangud on tugevasti tõusnud. Selle kohta ei ole veel küll kasutada põllumajandusloenduse andmeid, kuid R. Statistika Keskbüroo andmeil 1924/25. aastal oli keskmine piimatoodang lehma kohta 1548 kg ja 1937/38. a. 2185 kg. Karjakontrolli all olevate lehmade (7,1% kogu lehmade arvust) piimatoodang oli 1924/25. kontrollaastal keskmiselt 2161 kg piima ja 1938/39. kontrollaastal (15,2%) keskmiselt 2950 kg piima lehma kohta. Ühes toodangu tõusuga on tõusnud ka piimasaaduste eksport. Kui meie või väljavedu 1925. aastal oli 6445 tonni, siis möödunud aastal, mis on üldse rekordaastaks meie piimasaaduste väljaveos, tõusis või väljavedu 14.732 tonnini, millele lisandub veel juustu, rõõskpiima ja teiste piimasaaduste väljavedu.

Seakasvatuse ala on samuti edenenud. Sigade arv ulatus tänavusel loendusel 442.036-ni, 1929. a. 279.080 ja 1925. a. 338.648 vastu. Ka sealihja ja elusigade väljavedu on aasta-aastalt tõusnud, ulatudes 1938. a. 80.000 elusseani ja 2200 tonni sealihani.

Kodulindude arv oli tänavu 1.614.015, 1929. a. — 946.219 ja 1925. a. — 676.430 vastu, seega tõus 14 aasta jooksul ligi kolmekordne. Ka munade väljavedu on 14 aasta kestes tõusnud 10 miljonilt munit 50 miljoni munit.

See oli tähtsamate koduloomade arvuline tõus viimaste loenduste andmeil. Lisaks loomade arvu suurele kasvule on suurenenud ka nende tõuline väärtus, millest peale tugevama söötmise on tingitud ka toodangu suur tõus lehmade juures. Tõuloomade levitamiseks töötab üle riigi kõikide loomaliikide alal mitmeid sadu tõuloomade jaamu, olgu need siis täku-, pulli- või kuldijaamad. Need kõik aitavad igal aastal tõsta tõuloomade arvu.

Vähema ulatusega loomaliikidest on lamba- ja mesilastepidaminegi viimaseil aastail näidanud tõhusat arengut. Lammaste arv viimasel loendusel oli 695.733, 1929. a. oli see 475.935 ja 1925. a. 719.785. Lammaste arv pärastsõjaaegse kõrgkonjunktuuri aastail vähenes, kuid põllumajanduskriisi alates 1931. aastal hakkas see arv jälle kiiresti tõusma. Erilist tähelepanu pühendatakse lambakasvatuses nii tõulise materjali parandamisele kui ka villatoodangu suurendamisele viimaseil aastail, mil kodumaa riidevabrikud on kohustatud kõik kodumaalt kokkuostetud villa ära ostma. Ka ergutab villatootmist riigi poolt tehtud juuremaks parematele villasortidele. Kui kõikidel teistel loomakasvatuse aladel meie suudame lähedasti täita oma kodumaise tarvituse ja jätkub veel suuremal arvul väljaveoks, siis villa alal on kodumaise tarvitamise rahuldada suutmine veel kaugel ja igal aastal veetakse meil suuremaid hulki välisvilla sisse.

Mesilastepidamise edu on väga tähelepanuvääriv. K. a. loendati 105.990 mesilasperet, 1929. a. 47.972 pere ja 1925. a. 45.106 pere vastu.

Nagu näitab ülaltoodud põllumajanduse produktiiv- alade arenemine, on iseseisvuse kestes, eriti aga viimasel ajal, mil on jõutud üle saada eelmiste sõdade haavadest ja vahepeal olnud kriisiaastatest, meie põllumajanduses tehtud suuri edusamme. Taimikasvatuse ja loomakasvatuse suure edu kõrval on ka tootmisvahendite soetamisel olnud suurt juurekasvu. Nii masinate- riistade arv on väga kiiresti tõusnud. Maaharimis- ja külviriistade arv on 10 aasta kestes suurenenud pea- aegu kolmekordseks, koristamismasinate arv niidu- masinatel ja rehadel kahekordseks ja kartulivõtumasi- natel isegi neljakordseks. Mehaaniline jõud mootorite, traktorite j. t. masinate arvel on viimase 10 aasta jook- sul põllumajanduses tõusnud enam kui kahekordseks.

Ka ehitustegevus maal on näidanud viimase kümne aasta jooksul suurt edu. Nii on ehitatud juure 27.770 uut elumaja või 19,5% kogu elumajade arvust, 32.045 lauta või 20,4% lautade arvust.

*

Toodud arvud meie põllumajanduse üksikute ha- rude arengust viimaste aastate jooksul näitavad seda jõudu, mis peitub meie põllumajanduses meie riigi ülesehitamisel. Põllumajandus reageerib väga kiiresti igale veidigi lähedemale olukorrale. Nagu näha loomade arvu suurenemisest, uudismaade ülesharimisest kui ka hoog- sast ehitustegevusest ning masinate-riistade juuresoeta- misest on kõik kapitalid, mis põllumajandus üle jätab tasuvuselt parematel aastatel, kohe jälle investeeritud põllumajandusesse. Üksi ülejääkide arvel ei oleks suudetudki nii lühikese aja kestel nii suurt edu näi- data, vaid siin on iga põllumees ka oma isikliku palga ja teenistuse kokku hoidnud ja selle oma talu pare- male järjele tõstmisele kulutanud.

Põllumajanduses töötab $\frac{2}{3}$ kogu meie aktiivsel- l töötavast rahvastikust. Põllumajanduses luuakse juure järjest uusi väärtusi. Põllumajandus võimaldab meil toita kogu meie rahvast, põllumajanduse toodangust jätkub väljaveo kaudu ka teistele rahvastele.

Meie põllumajandus on kiire arengu võimeline ja suudab arengus sammu pidada teiste põllumajandus- riikide arenguga. Kuigi nüüd on põllumehel ees jälle katsumisajajärgud — suvine põud madaldas viljasaake ja vastavalt sellele langeb tänavu talvel ka looma- saaduste toodang ning sõjaolukord ei lase põllumehel muretseda vajalisel määral ja meie põllumajanduse kandejõule sobivas hinnas tootmisvahendeid —, loo- dame, et need katsumisajad ei kesta igavesti. Looda- me, et hajuvad sõja mustad pilved meil põhjas ja kau- gemal lõunas ja et meie põllumees suudab selle ajani alles hoida oma tootmisvõime. Rahus elavas maailmas lähevad lahti jällegi kaubateed ja põllumajandussaa- dustele avanevad endised avarad turud. Et siis oleks oma kaupa pakkuda, tuleb hoida kogu aeg kõik oma tootmisrelvad heas korras ja jõus. Meie põllumajan- duse edu ei tohi pidurduda.

Agr. Juhan Saarsoo.

Jõulurahu

Mäekühmudel valgendab lumi
ja org on kui sinetav kaev.
Mu kõrvus on imelik sumin
ja südames salalik vaev.

Ma silmitsen rändavaid pilvi
ja kauguse kumerat joont.
Mul pisarad pesevad silmi —
nii hellaks on jumal mind loond.

Mu hing, kust kadunud rahu,
on kannel, mil purunend keel.
Mu mured on rõõmudest lahus
ja süda — see haliseb veel.

Ma tahaksin uljana jõuda
ja vaadata teispoole merd.
Ma tahaksin lunastust nõuda
ja keelata valamast verd.

Ma vaataksin mägede taha,
kui oleks mul kotkalik lend.
Nüüd istun ma vaikides maha
ja kurbuses lohutan end.

Üks täheke kauguses vilgub,
üks nägemus ilmutab end.
On jõulud. Me kõikide pilgud
on kõrged kui kotkaste lend.

Nii kõnnin ma looduse rahu
ja silmitsen taevast ning ööd.
Mu mõtted on muredest lahus
ja rõõmulgi südames tööd.

Mets tundub kui lumine kahu
ja org on kui sinetav kaev.
Nüüd hinges mul pühalik rahu
ja südamest kadunud vaev.

L. S.

Ühe moraalilugemise puhul

„Kaitse Kodu!“ nr. 21 s. a. andsime meie mõttevahetuse korras ruumi artiklile „Enam realiteeditunnet!“ Sel puhul on „Sõduri“ toimetuse avaldanud „Sõduri“ nr. 46/47 omalt poolt vastuse, milles ta leiab, et eelnimetatud kirjutus sisaldab isiklikku taadi kallalekippumist ühele „Sõduri“ kaastöölisele. Ühtlasi „Sõduri“ toimetuse arvates on arvanud seoses sellega tekkinud olevat konflikti, mis „Sõduri“ toimetuse arvates on laienenud ka teistele isikutele ja tõmmanud kaasa ka mõlema ajakirja toimetused.

Võime sel puhul kinnitada, et „Kaitse Kodu!“ toimetuse ei ole kunagi tahtnud mingisugust konflikti algatada, veel vähem süvendada vaidluse-alust mõttevahetust selleks.

Andes alljärgnevaga ruumi kolonel H. Raidna'le kui kirjutuse „Enam realiteeditunnet!“ autorile vastamiseks, loeme küsimuse all oleva mõttevahetuse „Kaitse Kodu!“ veergudel lõpetatuks.

„Kaitse Kodu!“ nr. 21 avaldasin oma mõtteid „Sõduri“ nr. 42 toodud E. R. Sarve artikli puhul „Õhujõudude osa tänapäeva sõjategevuses“. Minu seisukohad selles küsimuses olid mitmeti erinevad lp. E. R. Sarve omist.

„Sõduri“ nr. 46/47 „Sõduri“ toimetuse tuleb uuesti tagasi sellele küsimusele.

Ta konstateerib kohe oma kirjutuse alguses, et sisuliselt tal minu väidete vastu vaielda ei ole. Eeltoodud konstateeringule küsimuse sisulise külje kohta „Sõduri“ toimetuse lisab aga kohe, et „asja formaalsest küljest ta kuidagi ei saa vaikides mööda minna“.

Selle „formaalse külje“ etiketi all „Sõduri“ toimetuse teeb minule isiklikult etteheiteid julguse puuduse kohta seepärast, et mina ei avaldanud oma mõtteid täie nimega allkirjutatult. Ta kuulutab minu poolt „Kaitse Kodu!“ veergudel avaldatud mõtted „konflikti“ tekkimise põhjuseks „Kaitse Kodu!“ toimetusega ja püüab esile tuua põhimõtteid, millel sageli hoopiski pole loogilist alust. Seepärast olen ka mina sunnitud võtma sõna selle „formaalse külje“ kohta, olgugi et minule isiklikult tundub, et just praegusel ajal riigikaitse huvides oleks olnud kohasem ja õigem küsimusi käsitleda mitte formaalsest, vaid sisulisest küljest. Ja seda enam, et lp. E. R. Sarve ja minu poolt käsitletud küsimus oma tähtsusele ka meie oludes on sellase ulatusega, et selle juures just sisuliselt oleks soovitatav peatuda veel palju üksikasjalisemalt kui see leidis aset minu poolt „Kaitse Kodu!“ veergudel.

„Sõduri“ toimetuse väidab, et minu arvamine, nagu oleks lp. E. R. Sarve mõtete esiletoomine „Sõduri“ veergudel doktriini loov, on „enam kui imelik“.

Minule tundub, et sellase väite esiletoomine „Sõduri“ praeguse toimetuse poolt ei ole millegagi põhjendatud ega õigustatud. Oleks halb, kui „Sõdurisse“ satuksid artiklid (pealegi juhtkirjana, nagu seda oli E. R. S-e artikkel) ja mõtted ilma valikuta, ilma kindla eesmärgita kasvatada ja välja arendada sõjaväes ja riigikaitseorganisatsioonides seda ühist mõtlemisviisi, mida me nimetame ühiseks doktriiniks. Neid vastutusrikkaid ülesandeid silmas pidades, mis lasuvad „Sõduril“ sel alal, ei tohiks olla õigustatud juhtkirjadena artiklite toomine

niisama „lihtselt“, nagu seda ütleb „Sõduri“ toimetuse E. R. S-e artikli kohta.

Senistel „Sõduri“ ja ka üldiselt levinud tavadei ajakirja toimetuse, kui ta ei poolda oma kaastöölise poolt toodud mõtteid täiel määral, on artikli mahutamisel ajakirja selle varustanud omalt poolt eel- või järelmärkusega. Kuna sellast eel- ega järelmärget lp. Sarve artikli juures ei olnud, siis tuli selles artiklis toodud mõtteid võtta niisugustena, mida ka toimetuse pooldab täiel määral.

Kui „Sõduri“ toimetuse siiski paigutas E. S-e artikli juhtkirjana oma ajakirja, seega võttes seal avaldatud mõtted omaks, ning hiljem „Kaitse Kodu!“ s ilmunud artikli puhul taganeb oma seisukohtadest, tähendades, et „toimetuse ei taha millegagi pretentseerida sellele, et artikli autori väited peaksid ühtuma toimetuse seisukohtadega“, seega tagantjärele oma kirjasaatjat desavueerides, siis ei saa sellast toimingut viia vastutustunde ja vastutusrõõmu mõiste alla, missuguste omaduste propageerijaks „Sõduri“ toimetuse siiski peaks olema mitte ainult sõnadega, vaid ka tegudega.

Põhimõtteliselt, minu arusaamiselt, „Sõduri“ kui ametlikku sõjaasjanduslikku ajakirja tuleb võtta doktriiniloova ajakirjana ja sellasena peaks teda võtma ja arendama ka praegune toimetuse.

Edasi „Sõduri“ toimetusele „tundub väga võõrastavana“ asjaolu, et sõjaväes teeniv isik on avaldanud oma mõtteid mujal kui „Sõduri“ veergudel. Minule jääb arusaamatuks, mis õigusega pretendeerib „Sõduri“ toimetuse sellele, et ainult tema veergudel võib tuua esile sõjaasjandusliku sisuga artikleid. Niipalju kui minul on teada, on sellesisulisi artikleid sõjaväelaste poolt avaldatud ka mittesõjaasjanduslikes ajakirjades, nagu „Politseilehes“, „ERK-is“ jne., jne. „Sõduri“ toimetuse proteste mina neil puhkudel lugenud ei ole.

Kehtivate seaduste põhjal Kaitseleit on samuti kui sõjavägi osa relvastatud jõududest. Tema häälekandja on samuti kuj „Sõdur“ alati olnud valvel riigikaitseliste huvide eest. Seal on sageli ja väga palju kirjutatud meie tegevteenistuses seisvad sõjaväelased. Ma ei näe põhjust, mispärast ka mina ei tohiks selle ajakirja veergudel avaldada oma mõtteid. Et see „Sõduri“ praegusele toimetusele ei meeldi, see kahjuks ei saa olla minule mõõduandev.

*Soovime kõigile kaastöölistele, tellimiste vastuvõt-
jaile ja kogu arvukale „Kaitse Kodu!“ sõprade perele
rahulikke jõulupühi ja õnnerikast
uue aasta algust!*

„Kaitse Kodu!“ toimetuse ja talituse

Ka ei ole kusagil maksvad sellased tavavad, et ühe ajakirja veergudel ülestõstetud mõtteid arendatakse või neile vaieldakse vastu ainult sama ajakirja veergudel.

Kui „Sõduri“ toimetuse, lähtudes asjaolust, et mina avaldasin „Kaitse Kodu!“ veergudel teatavaid mõtteid (mis on vastukäivad lp. E. Sarve poolt tooduile ja „Sõduris“ avaldatuile, kuid millegi kohta „Sõduri“ toimetuse tähendab, et ta sisuliselt neile vastu ei vaidle) tahab astuda „konflikti“ „Kaitse Kodu!“ toimetusega, nagu ta seda ise deklareerib, siis on see tema isiklik asi.

Minul jääb sel puhul vaid kahetseda ja paluda vabandust, et minu mõtete esiletoomine „Kaitse Kodu!“ on põhjustanud sellase „sõjakäigu“ „Kaitse Kodu!“ toimetuse vastu. Kas säärane „Sõduri“ toimetuse väljastumine „Kaitse Kodu!“ toimetuse vastu on õigustatud, see on eriküsimus.

„Sõduri“ toimetuse arvamusel, et minu kirjutus oli isiklikku laadi kallalekippumine lp. res.-lipn. E. R. Sarvele. Mina olen kaugel sellest, et kippuda kallale isiklikult lp. E. Sarvele. Minul ei ole kahjuks au isiklikult tunda res.-lipn. Sarve ja meie vahekordades ei saa seega ka olla isikliku momenti. Kui ma võtsin küsimuse kohta sõna, siis mitte isikliku kallaletungi pärast lp. Sarvele, vaid just sellepärast, et õhujõudude efekti ebaõige hindamine, eriti aga selle alahindamine, riigikaitse organisatsiooni kujundamisel võib tuua endaga kaasa kõige ebaseaduslikumaid üllatusi, nagu me seda nägime Poolas. Lp. Sarve mõte, toodud juhtkirjana „Sõduris“, võis põhjustada sellase ebaõige pildi loomise nüüdisaja õhujõudude tegevuse efektist.

Optimism aga, mis baseerub pehmusel ja tõsiasjade kartusel, variseb halastamatult kokku, kui ilmneb, et tõsiasjad siiski on tugevamad kui legend nende üle. Siis aga tabab tõelisus inimesi — ka karmusega harjunuid ja otsusevõimelisi — niivõrd ettevalmistamatult, et nad ei suuda leida teed läbi selle tõelisuse.

Mis puutub nüüd „Sõduri“ toimetuse peaväitesse, mis punase niidina käib läbi tema kirjutuse, s. o. etteheite tegemisse minule sellepärast, et mina polevat artiklile alla kirjutanud täit nime, ja millest „Sõduri“ toimetuse teeb järelduse, et minul puuduvat selleks julgus, siis see tundub niivõrd naiivsena, et selle juures tõsiselt peatuda poleks vajagi. Kui „Sõduri“ toimetuse ütleb, et lp. E. S-1 „oli julgust oma täieliku nime all avaldada temale teada olevaid asjaolusid“, siis ma kü-

saksin, kas „Sõduri“ toimetuse kõiki neid teisi oma kaastöölisi, kes artiklile kirjutavad alla kas varjunime või varjumärgiga (nagu näiteks on sama „Sõduri“ nr. 46/47 avaldatud juhtkirjal), siis loeb argpüksideks. Mina seda neist ei arva.

Kui mina nüüd, „Sõduri“ uudishimule vastu tulles, selle vastuse avaldan oma täie nimega allkirjutatult, siis ma olen kaugel sellest, et arvata, nagu oleksin ma sellega saatnud korda mõne suure kangelasteo, nagu see näib olevat „Sõduri“ praeguse toimetuse tõekspidamine.

„Sõduri“ kui sõjaasjandusliku ajakirja toimetusele peaks siiski olema teada, et on olemas olukordi, kui ei ole soovitatav, et autor kirjutab alla oma täie nime. Autori nimetamine võib viia allika nimetamisele. See aga ei ole alati soovitatav. (See poleks soovitatav ka praegu, kuid „Sõduri“ toimetuse hoopis omapärane küsimuse juure asumine sunnib mind seekord eeltoodud põhimõttest loobuma.) Neist kaalutlusist lähtudes me välismaa sõjakirjanduses sageli näemegi artikleid, mis on märgitud vaid numbriga, kusjuures numbri taga peituv autor on teada ainult ajakirja toimetusele.

„Sõduri“ toimetuse kasutab juhust, et „formaalse külje“ etiketi all ka propageerida kättemaksu „tehtud ülekohtu“ eest „põlvest põlve“. Minule jääb õigupoolest arusaamatuks, keda siis tunneb „Sõduri“ toimetuse ülekohtuselt tabatuna, kas mind, ennast või oma kirja-saatjat, ja kas ta õhutab kättemaksule mind või oma kirjasaatjat või ergutab ta selleks iseennast.

Võitlusvaimu propageerimine sõjaajakirja veergudel on alati soovitatav — soovitamam igatahes kui teadlik unnesuigutamine. Sellest seisukohast „Sõduri“ toimetuse mõte on huvitav ja kahtlemata ka otstarbekohane. Kahjuks see mõte ei ole loogilises koostöös samas kirjutuses propageeritud „sõbraliku usaldusvahekorra“ põhimõttega, nii et minul siiski jääb arusaamatuks, kumma neist põhimõttest siis „Sõduri“ toimetuse võtab omaks. Või ei oma toimetuse ka selles küsimuses oma tõekspidamisi, vaid käsitleb küsimust niisama — „lihtsalt“?

Lõpuks „Sõduri“ toimetuse pöördub minu poole isaliku üleskutsega ütelda temale, mis „minul südamel on“. Ta on isegi valmis lubama mulle ruumi oma ajakirja veergudel.

Sellast „Sõduri“ toimetuse lahkete pakkumist ei saa ma kahjuks vastu võtta seni, kuni „Sõduri“ toimetusel on olemas kaks hinnangu ja käitumise moodsuud — üks enda jaoks ja teine teiste jaoks.

H. Raidna, kolonel.

Meie jõulud maal ja linnas

Vanad eestlased pühitsesid jõule suurejoonelisemalt kui praegu seda tehakse. Kõigepealt olid pühad palju pikemad. Nad algasid juba toomapäevaga, mil jõulud helistati sisse ja mis esines nagu jõululaupäevana. Jõulud kestsid nuudipäevani. Seega olid õigupoolest uusaasta ja kolmekuningapäev kogu nende pühadevaheliste päevadega jõulupühad. Vanasti kutsutigi uutaastat uueks jõuluks ja kolmekuningapäeva — kolmandaks jõuluks. Missugused olid jõulupühad ja kuidas neid pühitseti enne ristiusu meile tulekut, sellest ei seisa üheski ajaraamatus. Muinasteadlased arvavad, et osa jõulukombeid on pärit tollest paganlikust ajast, mida aja jooksul on täiendatud skandinaavlaste jõulude pühitsemise kommetega. Nii näeme, et jõulud on mitte üksi Skandinaavias, vaid ka eestlaste juures vanimaid pühi. Pole siis ka ime, kui nad on jäänud rahva juures kõige populaarsemaiks. Kevade- ja suvistepühi ei hinda meie rahvas kaugeltki nii tähtsaks kui jõule.

Huvitav on siinjuures märkida, et ristiusk kui ka ristiusu pühad vallutasid idast tulles esimesena Lõuna-Euroopa. Kuid ometigi on seal jõulud jäänud teise järgu pühadeks. Tüübilistes rooma-katoliku usundi mais, nagu Prantsusmaal, Itaalias ja Hispaanias, mööduvad jõulud peaaegu tähele panemata. Küll aga pühitsetakse neis mais väga suurejooneliselt uutaastat ja lihavõttepühi. Selle erinevuse põhjustab asjaolu, et põhjamaa rahvail on jõuludega igivanad ajaloolised sidemed. Muidugi me ei saa tänapäev enam rääkida jõulukombeist vana aja maastaabis, kuid nad ei ole siiski jätnud mõjutamata praegusi jõule.

Ka nüüd, nagu vanastigi, algavad jõulud musta Tooma väljaajamisega, see tähendab — pesemise, koristamise ja küürimisega. Kuid peab kohe tähendama, et igasugused nõidused, mis vanasti olid seotud tubade koristamise protseduuriga, on tänapäev kadunud. Ainukeseks sellelaadiliseks tojminguks, mida veel mõni aasta tagasi Tartum. harrastati, võiks nimetada magamisriiete ja kottide väljas tuulutamist. Eriti tähtsaks peeti naisepere hulgas õlgede või põhu vahetamist aluskottides. Kui tüdrukud selle eest ei hoolitse, et nende kottides oleks värske põhk, siis ei tule järgmisel aastal meheleminekust midagi välja. Naine aga võivat sünnitada

vanal põhul magades surnud või vigase lapse. Muidugi ei või kinnitada, et sellast lummu võetakse puhta rahana, kuid see on edasi kantud vanast ajast rahvapärimustesse kui vanaaegne vagajutt, millest aga siiski kinni peetakse.

Magamisriiete väljaviimine on esimene jõululaupäevane toiming maal. Sellega tehakse kohe algust pärast magamast tõusmist, juba hommikul kella 5 või 6 paiku. Omapärast pilti pakuvad siis taluõued möödsõitjaile. Kõik madalamad puoksad, tarad ja pesukuivatamisnöörid on täis riideid. Talude õued, kus naisepere on suur või kus on eriti virgad peretütred, upuvad kirevusse. Kõik värvilised vaibad ja muud kirevad esemed on riputatud üles väljapaistvamatele kohtadele. Jõululaupäeva hommikul küladest läbi sõites tuleb tahtmata meele omaaegne kuulus prantsuse kosjaturg. Sel turul pidi mehelemineja tüdruk isiklikult demonstreerima oma häid omadusi ja tööoskust. Meie preilid maal ise poevad küll varju, aga oma virkuse ja oskuse demonstreerimises ei ole nad jõululaupäeval kitsid. Magamisriided väljas, algab üldine tubade koristamine ja toitude valmistamine. Kõigepealt alustatakse puhastusaktiooni tagumistes tubades, kuna kõõgis ja mõnes selle lähedases toas algab kibe jõulutoitude valmistamine.

Kõige komplitseeritum on muidugi vorstide valmistamine. Küsimus seisab vorstimaigus, mis sõltub tangudele lisatud verest, vürtsidest, rasvast, soolast jne. Traditsiooni kohaselt usaldatakse see töö vanaemale, ja ainult selle puudumisel perenaisele. Ka vanaisa ja lapselapsed, kui nad ei ole veel kooliskäivad, võtavad vorstitegemisest aktiivselt osa. Õigupoolest algab nende töö juba novembrikuus, sest heade vorstivarraste väljavoolimine ei lähe sugugi nii kergesti vanadusest väetite ja noorusest nõrkade kätes. Poisipõnnidel algab aga vorstivarraste voolimisega ka jõulude ootamise romantika. Toovad ju jõulud igapäevasesse ellu palju uudusi, nagu jõuluvana, säravad küünlad, maiustused, kingitused jne. Pole siis ka ime, et isegi vorstivarraste fabritseerimisele lisandub natuke salapärast müstikat, sest juba ammu enne pühi on räägitud, et jõuluvana toob kõige rohkem kingitusi sellele, kes on hea laps ja kes valmistab kõige rohkem ning kõige paremad vorstivardad. Säära-

se sissejuhatusega algab salapärane vorstivarraste valmistamine. Valmistamise kunsti tuleb õppida muidugi vanaisalt. Õppimine maksab nii mõnegi verise sõrme, kuid ega see väikemeest kohuta, sest pärastised kingitused tasuvad seda rikkalikult. Kui amet on selge, algab varraste tegemine. Teha võib neid avalikult, aga valmistatud tagavara ei tohi kellelegi näidata, sest siis võib vead või vanaisa varraste arvu teada saada ja selle tõttu neid rohkem meisterdada. Valmistamisel tuleb kinni pidada kahest põhimõttest: esiteks vardaid peab kõige rohkem olema ja teiseks väärtuselt nad peavad teiste omad ületama. Jõululaupäeva hommikul, kui vanaemal vorstipuder on valmis, tuleb igaühel oma varraste tagavara välja tuua. See toiming on väga põnev moment väikestele meestele jõululaupäeva hommikul, sest mine tea — järsku trumpab sind vead või vanaisa üle. Aga juba istubki vanaema pudrukatla juures ja ootab vardaid. Nii hull kui see asi ka on, nüüd peab igaüks oma tagavaraga välja tulema. Väikemees läheb peidukohta varrastele järele ja tuleb joostes tagasi, peites vardad kuuehõlma alla või selja taha, et keegi ei näeks, kuipalju neid on. Sealt puistatakse vardad vanaema rüppe ja jäädakse põnevusega ootama, mis nüüd tuleb, kas kiitus või laitus. Kuid veel ei lange otsus, sest võrdlemiseks ei ole kõik vardad veel kohal. Ka konkurentidel tuleb oma näputöö vanaema sülle puistata. Nüüd on aga vanaema süli täis valgeid vardaid, ja mine sa tea, kui palju neid keegi tegi või missugune kellelegi kuulub. Kiita saavad aga kõik. Sellega aga ei ole veel väikemeeste jõululaupäevane päevaprogramm läbi. On tarvis jälgida ka teiste jõulutoitude valmistamist: siin laual tehakse sülti, seal tõstetakse pajast valmis vorste välja. Pliit on ümbritsetud igasugu padade ja astjatega, kus kergivad saiad ja mitmesugused jõululeivad. Eriti huvitav on

... ja algab teekond kodu poole

aga piparkookide valmistamine, sest neile püütakse anda igasuguseid fantastilisi kujusid — alates loomadega ja lõpetades mingisuguse ebamäärase monstrumiga.

See kõik on naiste töö. Kuid ega meestelgi jõululaupäev veel püha ole. Kõige raskem ja keerulisem meeste töö on sel tähtsal päeval õllevalmistamine. Sellega tehakse algust juba hommikul vara. Õllevalmistamine sünnib harilikult rehe all. Kõigepealt pannakse valitud kuusepuudega ahi kütte. Kui ahi on küllalt kuumaks läinud, puhastatakse ta sütest ja lükatatakse pannidel linnased küpsma. Nüüd on kogu rehi täis küpsnud linnaste imalat ja magusat lõhna. Samal ajal, kui linnased küpsevad, asutakse valmistama kaljaastjat, mis isenesest on väga komplitseeritud töö. Nimelt on tarvis astja põhjakate seada nii, et sealt kohalt saaks välja joosta puhas mage õlu. Selleks tehakse isesugune puurest astja põhja, mis kaetakse ülalt puhaste õlgede korruga. Õlgede peale puistatakse küpsenud linnased, mis omakorda valatakse üle keenud veega. Nüüd kaetakse astja ümberringi paksude riie-tega ja vaipadega, et kuumus ei väheneks, ilma milleta linnastest ei ligune õllerammu välja. Kuumuse tõstmiseks loobitakse astjasse isegi ahjus kuumaks aetud kive, mis langevad sinna suure raksumise ja susinaga. Kui linnased on keevas vees neli-viis tundi ligunenud, hakatakse toorest õlut astjast välja pruulima. Nüüd selgub astja valmistaja osavus. On selle põhi hästi valmistatud, siis jookseb naga kergitades puhas mage õlu vabalt naga alla asetatud riista. Sageli aga juhtub ka nii, et naga kergitades ei tule tilkagi õlut või kui tuleb, siis ühes ligunenud linnastega. See tähendab, et astja valmistaja ei ole olnud osav õllemeister, sest põhja puud ja õled on asetatud ebaots-tarbekalt. Niisuguse defekti parandamine on juba omaette number, mis sageli võtab ära kogu jõuluõlle

Paras jõulukuusk on leitud

Köögis käib kibe jõulutoitude valmistamine

valmistamise isu. Aga et jõuluõlut hakkab harilikult valmistama kogenenum meistertalus, siis tuleb niisuguseid juhtumeid harva ette.

Kui kõik on hästi õnnestunud, siis on toores õlu või virre, nagu seda Tartumaal kutsutakse, varsti astjast välja pruulitud anumaisse jahtuma. Sealt rändab see vaati. Siin lisatakse sellele pärimi hulka ja varsti hakkab vaat salapäraselt kahisema ja mühisema. Õlu käib. Kõige toredam on siis vaadi august sisse vaadata. Millise pöörase kiirusega pöörleb kogu vaadi sisemus. ajades sealjuures kohiseses vaadi august välja kobrutavat õllevahtu. Samal ajal keedab õllemeister köögis humalaviha. Varsti lisandub köögis kõigi teiste toitude lõhnadele mõrult vänge humala lõhn. Nüüd üteldakse olevat kõik jõululõhnad köögis.

Ent jõululaupäeval ei tehta talus ainult tubaseid töid. Ühe vanema mehe ja mõne poisikese ülesandeks jääb saunakütmine ja jõulukuuse toomine. Väliste meeste töö algab saunaahtu küttepõletamisega. See tehtud, asutakse kuusetoomisele. Sinna minnakse kas hobusega või ka ainult kelguga, kui mets on lähedal. Ühes jõulukuusega tuuakse ka metsast lahtisi kuuseoksi. Kõik need laotakse reele ja sõit algab kodu poole. Õues lüüakse kuusk kuni õhtuni lumehange püsti, kuna oksad laotakse trepi ääre hunnikusse. Algab trepi põimimine kuuseokstega. Nüüd ei valitse mitte ainult köögis jõuluhõng, vaid ka väljas tungib ninna karge kuuselõhn.

Videvikuks jõuavad tubased tööd enam-vähem lõpule. Köök on jäänud tühjeks, sest valmissaanud jõulutoidud on kantud aitadesse ja sahvrisse. Ainult õlu mulksub ja vuliseb vaadis üha ägedamini ega mõtlegi jõuluõhtu rahule. Köögist tuuakse veel mõrut humalavett ja valatakse see vaati rahustuseks. Alla neelatud sellase kibeda suutäie, jääb vaat esialgu nagu mõtlikumaks ja taltsamaks, aga ainult viieks minu-

tiks. Varsti laseb ta jälle ringi hullema viha ja susisemisega.

Vaat jääbki märatsema. Inimesed lähevad sauna. Alles pärast sauna tullakse teda jälle vaatama. Nüüd on vaat päris ülekatte läinud. Ta ise ja kogu lähedane põrand on täis valget vahtu. Ei aita muu kui peab säärasele märatsemisele tegema lõpu. Taltsutamiseks lüüakse õhuaugule prunt ette. Vaadi nagisemisest võib järeldada, et siin ei alistuta võitluseta. Järele peavad andma kas vaadi lauad või prunt. Juba näemegi vaadi laudade vahelt väljapressitud vahupiisku. Aga vitsad on kõvad, seepärast ei saa õlu siit ruumi ega õhku. Järsku lendab aga suure raksatusega prunt vastu lage ja kogu ruum on täis õlle auru. Nüüd päästab jõulumärjukest ainult kiirus. Ruttu on tarvis auk sulgeda, sest muidu on viie minuti jooksul vaat tühi. Selleks lüüakse vaadile tagavaraprunn ette ja hoitakse seda tarviduse korral kas või kätega kinni, kuni õlle käimine vaibub. Õhu puudusel rahuneb õlu vaadis varsti. Ta jäetakse rahulikult seisma hommikuni, millal kantakse esimene jõuluõlu lauale.

Saunast tagasi tulles hakkavad nooremad inimesed valmistuma kirikusse minekuks. Jõululaupäeva õhtul on kombeks hobusega pühakotta sõita, olgu see kas või päris lähedal. Kus noort peret on palju, seal rakendatakse sageli kaks hobust sõidukite ette. Kõige parem saan ja hobune saab noorele peremehele. See sõidab kõigepealt oma kallima koju, võtab ta saani enda kõrvale, ja nüüd alles läheb sõit kiriku poole. Teise hobusega läheb ülejäänud noorpere, sageli viis-kuus inimest reel.

Jõululaupäeva-õhtune kirikusse sõit erineb harilikest sõitudest sellega, et aiste külge seotakse kellad. Nende heli kostab kilomeetrite kaugusele ja loob jõululaupäeva õhtule omase meeleolu.

Vaadis kihab värske õlu

Hästi maitseb pühademärjuko

Kirik on seadnud end ka jõuluõhtu rüüsse. Seest ta on ehitud kuuskedega, millede okstel säravad küünlad. Õpetaja peab lühikese jõuluõhtule vastava jutluse, mille lõppedes noored valguvad kirikust välja. Nüüd on nende kila ja aisakellade helinat kogu ümbrus täis. Algab sõit kodu poole — ja veel milline sõit! Igaüks püüab näidata, mis tema hobune suudab. Pole siis ime, kui pooled kojusõitjad kord küljeli kraavis käivad, sest teisest mööda kihutades võib lennata õige kergesti kogu saaniga kummuli kraavi. Aga mis teeb niisugune

väike äpardus tujuküllastele noortele. Pehmes lumes jäävad ju luud-liikmed terveks. Ainult kilkamise ja naeruga reageeritakse säärasele äpardustele.

Koju jõudes on jõulupuu juba ehitud ja toidud laual. Lapsed alla seitsme aasta on aga lukustatud teise tuppa. See on selleks, et jõulupuuga ja kinkidega valmistada neile üllatus. Maal on tavaliselt kombeks jõulupuud ehtida mitte kassikulla ja karraga, vaid söödavate maiustustega. Maalaps, kes võrreldes linnalapsega saab palju vähem äridest ostetud maiustusi, on huvitatud rohkem kirevaist kompvekest ja präänikuist kui muist kunstlikest ehteist. Kuuse all jagab ka jõuluvana kõigile nende kingitused kätte.

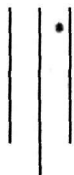
Jõulupuu lõppedes asutakse lauda jõulutoite maitsma. Selle järele on nõnda-ütelda ametlik osa meie talu jõuluõhtust läbi. Kuigi nüüd inimesed heidavad magama, jäävad tuled kõigis tubades põlema. See sünnib nähtavasti vana ebausud traditsiooni põhjal, et jõuluõöl külastavad omakseid lahkunud vaimud. Valgustatud tubades on neil kergem orienteeruda.

Jõulude vastuvõtt linnas erineb mitmeti maakombeist. Tubade koristamises ja toitude valmistamises on kindlasti linna eesti perekondades palju ühiseid jooni talude kommetega. Muis pühade-eelseis toiminguis võib märgata mõningaid erinevusi, mis on tingitud linna iseloomust. Ent üldine jõulurahu meeleolu valitseb kõikjal.

— ju.

TARTU JUUDI ÜHISPANK

Tartus, Poe tän. 3. Tel. 23-05

Toimetab kõiki pangaoperatsioone.

MAJAO MANIKE KREDIITPANK Ü/P.

TALLINN, PÄRNU MNT. 8,
telefonid : juhatus 424-80
koduskesjaam 426-69

toimetab kõiki lühiajakrediidipangale oma-
seid operatsioone.

Panga juures KINDL. A/S. EESTI
LLOYD'i esindus.

Jõulud

sajandite vältel

Pragu mõistetakse jõulude all esimesi kiriku-aasta suurpühi Kristuse sünnitähisena. Juba sõna jõulud manab esile ilma pikema seletuseta teatava pidulikkuse tunde, vastavalt igäühe arusaamisele, mälestustele ning traditsioonidele.

Enamikus arvatakse, et jõule pühitsetakse vaid Kristuse sünnist peale. Tegelikult jõulude iga ulatub tagasi kaugesse minevikku, kuid igal juhul on jõulude pühitsemine seoses usulise kultusega. Juba siis, kui inimsoo areng jõudis niikaugemale, et ta oli suuteline jälgima aastaegade vahetust, hakkas ta pühaks pidama talvist pööripäeva. Päike hakkas siitpeale võidutsema pimeduse üle ja algas looduses tärkamise ja kasvu periood. See oli elu ülalpidamiseks vajaline, seda pöördepunkti tuli paratamatult pidutsemiste ja ohvrite toomisega tähistada.

Sel põhjusel pühitsesid kõik rahvad talvist pööripäeva. Need pühad olid sajandite vältel rahva hinge-llu sööbinud ja neid tuli ka usuvahetusel alal hoida. Roomlasil kandsid talvise pööripäeva pühad nimetust DIES NATALIS (SOLIS)=võitmatu (päikese) sünnipäev.

Jõulupühade (25. detsembri) eelkäijaks on Mithra (Indra Mitra, greeka Mithras) kultus. Mithra oli aarialaste jumalus, mis oli ka vedalaste juures suures lugupidamises.

Täies ulatuses pääsis Mithra kultus maksvusele Pärsias ja pärslaste kaudu levis ta kogu Ees-Aasias ning esimesel sajandil enne Kristust ka õhtumaal, Rooma riigi aladel, ja isegi üle selle, nii Saksamaal kui ka Skandinaavias. Tänapäevani leitakse siin ja seal Saksamaal Mithra kultuse pühadusi ja reliikviaid.

Mithra kultusest on ka ristiusk paljusid kombeid ja tõekspidamisi üle võtnud, nagu ristimise ja püha õhtusöömaaja sakramendid ja pühapäeva kui päikesepäeva pühitsemise. Aaria keeltes kannab pühapäev praegugi päikesepäeva nime. Ka jõulu esimese püha — 25. detsembri — pühitsemine on sealt pärit, sest 25. detsembrit pühitsesid mithralased Mithra ehk päikese sünni tähisena.

Ristiusu algpäevil oli Mithra kultus ristiusule kardetav võistleja. Mitmed Rooma keisrid olid mithra-usulised. Eriti II ja III sajandil jõudis Mithra kultus Rooma riigis haripunktile. Selle eriti suur toetaja oli keiser Traianus.

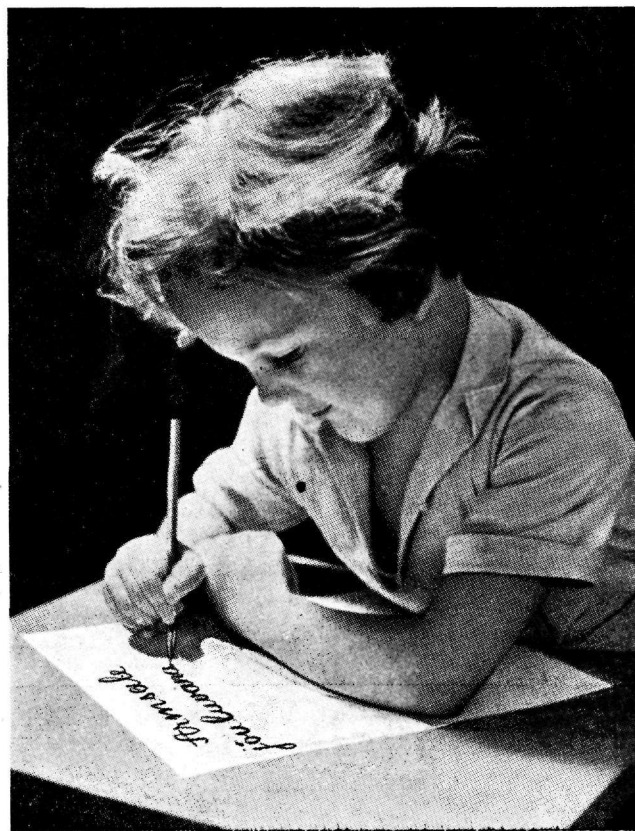
Võib olla, et Mithra usundi tegemine riigi usuks oli ka kasuks kristlasile, riigivõim ise eelistas uut

usku vana Rooma usundile, kõigutades rahva usku vanadesse jumalatesse.

Ristiusus on kaudeidki Mithra mõjutusi, kas või vaimulike riiete nimedena. Nii kannab katoliku piiskopi kübar mitra nimetust. See nimetus pole küll usulistel motiividel edasi kandunud, vaid võimu ja sära sümbolina.

Greeka valitsejad kandsid mithra-nimelist peavõru kui võimu ja sära sümbolit. Hiljem kandus see nimi kaitseriituse osadele. Ka naiste riiete esemeist kandsid mõned mitra nimetust.

Esimesil kristlikel kogudusil polnud kindlaid palvetamise aegu ega pühi. Kristlike koguduste liikmed võisid sooritada oma usulisi talitusi peamiselt tööst vabal ajal, tavaliselt ikkagi riiklikel pühil. Kõige sa-

Armsale jõuluvanale

gedasem sellane päev oli päikesepäev — pühapäev — ja palvuste pidamine päikesepäeval muutis selle päeva ka kristlikele kogudustele pühapäevaks, olles seega esimeseks pühaks kristlasile.

Koguduste kasvamise ja levikuga tekkis vajadus ka teiste kristlike suurpühade järele, kuna teised kultused neid omasid ja nende pühade traditsioon oli aastasadade ja -tuhandete vältel tugevalt juurdunud inimsoos.

Sellest vajadusest actuna tuli ka kristlikel kogudustel leida põhjusi oma suurpühadele. Selleks andis suure õpetaja — Kristuse — elu küllaldaselt määral eeldusi. Nii tekkisid ka Kristuse sünni või jõulupühad. Millal neid pühi esmakordselt pühitseti, pole täpselt teada. Esimene kirjalik tõendus pärineb Aleksandria Clemensi kirjutusest (Titus Flavius Clemens Alexandrinus suri umbes 215. a.). Sel ajal pühitseti Kristuse sünnipäeva Epifaania päeval, 6. jaanuaril, missugune päev ja nimetus on egiptuse päritolu (Epiphanas — ilmutus, nähtumine, ilmumine).

Esmakordselt pühitseti Kristuse sünnipäeva 25. detsembril 354. aastal Roomas. Seega kohandati Kristuse sünnipäev Mithra sünnipühaga. Samuti pole teada, kas sündis see poliitilisil kaalutlusil, võistluses Mithra kultusega või mõnel muul põhjusel. Loomulikult peaks järeldama, et esimene tähtpäev, 6. jaanuar, peaks olema tõelisem.

Roomast levis see uus tähtpäev ida kogudustele, kodunes peagi Palestiinas ja Egiptuses ja V sajandi keskpaiku tõrjus seal lõplikult välja esimese tähtpäeva.

6. sajandist peale jäi 25. detsember kõikjal Kristuse sünnipäevana ja pühana maksma, välja arvatud armeenia kristlikud kogudused, kus tänaseni pühitsetakse Kristuse sünnipäeva 6. jaanuaril.

On isegi võib-olla ülearune juure lisada, et nende kahe tähtpäeva pooldajate vahel oli selle küsimuse puhul ägedaid seletusi ja arusaamatusi.

Meie Kristuse sünnipühade levinuim nimetus jõulud on germaanij päritoluga ja pealegi veel nende muinasusundist. Nii kandsid skandinaavlasil talvise pööripäeva pühad nimetust jöl (hjul) — s. t. ketas, anglosaksidele jälle geöl=rööm, nali. Nende germaanide pühade mõiste on lähedane Mithra mõistele.

Skandinaavlaste julpüha kestis 12 kuni 20 päeva suurte pidustustega ja ohverdamistega. Need pidustused pidid kas hävitama surnud esivanemate hingeid, kes siis kõikjal liikusid, ja samuti taotlesid tulevase põllu- ja karjasaagi õnnestumist. Sama ajaga ühtusid ka skandinaavlaste rahu ja sigivuse jumaluse Freyr'i austamise pühad, mis kõik olid seoses päikese kulminatsiooniga ja päevade pikenedamisega. Ohvrite toomine, ka inimohvrid polnud skandinaavlasil sealjuures haruldased, oli esikohal. Samuti toodi põllusaadusi, peamiselt õlgi, elamuisse, ja õlgede toomise komme pole veel senini Rootsist kadunud. Sama komme oli ja on Eestis maksev tänaseni. Talvise pööripäeva — jõulude — pühitsemine sündis igal rahval vastavalt ta kombeile.

Vanad roomlased ehtisid oma uusaastapööripäeva pidustuste puhul avalikke piduplatse ja elamuid roheliste, võimalikult õitsvate, puukoste või vanikutega, milleks peamiselt olid loorberi- või õlipuu omad. Germaanlasil olid selleks aga igihaljad kuuseoksad.

Kristliku kiriku võimu laienemisega kõrvaldusid muinasaegeid pidustused ja lõbustused, peamiselt ülikate ja aadlike juures, sest lihtrahvas elasid need väiksemal määral ja teisendatud mõistel edasi.

Traditsioon on aga visa. Seda pole võimalik täiesti kõrvale heita, teda tuleb vaid uuendada. Tekkisid nn. jõulumängud. Kuidas need arenesid, pole vahest võimalik täpselt ära määrata, võib aga arvata, et esialgselt need olid suulised. Arvatavasti on jõulumängude häll Prantsusmaal, sest siit on varajasest keskajast pärit esimene kirjalik jõulumängu tekst. Peagi levis ta siit Saksamaale ja mujale. Need olid ladinakeelsed dramaatilised näidendid sisuga Kristuse sünnist, Petlema laste mõrvast, karjaseist, prohvetite ennustusist jne.

Sellaste jõulumängude kestus oli pikk, kuid oma ladina keele tõttu need olid vaid vähestele täieliselt arusaadavad. Üldiselt olid need oma efektsuse tõttu siiski ka laiemale hulkadele vaatamisväärsed, mis mitmekesisust kiriklikku üklisust.

Praegune obligatoorne jõulukuusk aga ei või uhkustada kuigi suure eaga. See tekkis esmakordselt alles 17. sajandil Saksamaal ja seda tuleb lugeda muinasaegete kuuseokste ja -vanikute järglaseks. Kulus terve sajand, kuni kuusele lisandused küünlad.

Alles 19. sajandist peale levis jõulukuuse ja -küünalde kultus kõikidesse maadesse.

Küünalde kultus meenutab tahtmatult päikesekultust (küünal päikese kultusena). Kindlasti ei mõelnud jõuluküünla leiutaja päikese austamise kultusele. Võeti vaid kirikuküünlaist eeskujul. Kindlasti hoovab küünaldega jõulukuusest müstilist rahu, pühadust ja suursugusust.

Praeguste jõuludega on lahutamatu ka jõuluvana, kes on küll väikestele lastele tähtis, kuna vanemad inimesed on loobunud otseselt jõuluvanast, kuid mitte sellest traditsioonist, sest kinkide jagamine ja saamine on jõuluvana teisend. Ka see komme pole eesti päritoluga ega ole üldiselt kuigi vana. Seegi pärineb Saksamaalt ja 17. sajandist. Siin kandis ta nimetust Knecht Ruprecht. Ta eelkäijaks loeti püha Nikolaost ja Knecht Ruprecht oli eelmise töö jätkaja — jõulude kuulutaja ja lastele maiustuste jagaja.

Meie jõlumees omas ka eelkäijaid, keda nimetati jõulukaruks, jõulusokkuks, jõuluhaneks jne. Tavaliselt oli sellane jõulusokk moonutatud kas pahupidi kasuga või mõne muu riidega, kuid meie jõulusokk ei jaganud ande, vaid kogus neid ise, ja peamiseks kogumise objektiks olid pätklid. Nüüd on kogumine kõikjal asendatud jagamisega.

Kõik kombed ja kultused on kohanenud ajaga ja maailmavaadetega, vaid üks neist on püsinud muutmattult, see on rikkalik söögilaud...

MURETSEMA JA KORRALDAMA!

Hoolimata meie lühikesest talvest on suusatamine kujunenud peamiseks massispordi alaks. Suusatamine oma piirideta harrastamisalaga, värskel õhu ja tervendava toimega kogu organismile on haaranud nii noort kui ka vana.

See ilus spordiala muutub aga õigeks naudinguks alles siis, kui selleks kasutatakse korralikke vahendeid. Peamine rõhk tuleb panna suuskade, sidemet

merust suuremaks või vähemaks kuni määre hakkab kuluma ühtlaselt.

Ka on külvaates suusa keskkohast paksem kui nina ja kand, millega saavutatakse vajaline paindumus.

1. **Võistlus-murdmaasuusk** on sobiv kiireks liikumiseks suusarajal ja kõvemal lumepinnal. Tema mõõdeteks on laius ninast 70 mm, keskelt 60 mm ja kannast 62 mm.

Võistlus-murdmaasuusk

ja saabaste muretsemisele ja siis lõpuks alles kergete, tuulekindlate riiete muretsemisele. Meil aga kahjuks näed Mustamäel esmajärjekorras kirevaid rätikuid, kampsuneid ja seejuures vaevalt allpüsivaid suuski. Sama on märgata ka keppide alal, kus peamiseks nõudeks on hästi kirev värv ja punased või valged rihmad.

Alljärgnevate ridadega püüan anda ülevaate suusaspordi vahendeist, nende valikust ja korraldamisest.

SUUSAD.

Suuski on väga mitmesuguseid nii kujult kui ka valmistusmaterjalilt. Vastavalt mitmesugustele suusatamisaladele on ka suusad peamiselt kolme liiki:

1. murdmaa võistlussuusad;
2. turistisuusad;
3. hüppesuusad.

Oma põhikujult on suusad kõik ühesugused, erinevades vaid otstarbalt, materjalilt ja kujult.

Kõikide tüüpide juures kand ja nina on laiemad suusa keskkohast, kand omakorda on veidi kitsam keskkohast. Sellase kuju puhul suusanina laiema osana rajab lumme tee, hoides ära külghõõrumise kogu suusa pikkuse ulatuses. Ka hõlbustab sellane mõõdetud vahekord pöörete sooritamist.

Suusa juhtimise hõlbustamiseks ja külglibistamise vältimiseks on suusal põhjas soon piki suusatada, mis algab 30—40 sm suusaninast allpool.

Küljelt vaadatuna suusk on kumer, nii et nina ja kanna maas olles keskkohast on 2—4 sm kõrgusel. Sellega saavutatakse ühtlane keharaskuse jaotamine kogu suusatallale. See kumerus peab vastama suusataja keharaskusele. Õige kumeruse korral kulub määrele kui ka suusk alati ühtlaselt ära. Suure kumeruse korral kuluvad kannalt ja ninalt määrdeosad enne kui keskkohalt, väikese kumeruse korral aga kulub vaid keskkohalt. Seda kulumist tulebki alati jälgida ja vastavalt siis igakordsel suuskade tõrvamisel kas painutada ku-

Suusa pikkus aga oleneb suusataja pikkusest ja raskusest. Norralased ja soomlased loevad katsete tulemusena normaalseks suusa pikkuseks tabelis toodud arvud.

Suusade pikkuse tabel.

Kehakaal kg	Suusataja pikkus sentimeetrites							
	150	155	160	165	170	175	180	185
55	180	185	185	195	195	—	—	—
60	185	185	195	195	200	200	210	—
65	190	195	195	200	200	210	210	215
70	195	195	200	200	210	210	215	220
75	200	200	210	210	210	215	215	220
80	200	200	210	210	215	215	220	220
85	—	200	210	215	220	220	225	230
90	—	—	220	220	220	220	230	230
95	—	—	220	220	220	230	230	240
100	—	—	—	230	230	230	240	240

Suurema kogemusega suustajad suusa pikkuse valikul arvestavad ka oma suustamise sammu pikkust. Nimelt kui samm on pikem, ei tohi taga oleva suusa nina minna tahapoole libisevast jalast, kuna siis suusanina jääb tavaliselt saapatalla ääre alla või sidemeklambrite taha või läheb koguni teisest jalast mööda ja uuesti ettetoomisel võivad jalad kergesti risti minna. Libedal teel sõites on see päris sagedaseks nähtuseks.

Sellase võistlussuusa valikul on aga suur valik materjalide alal. Kuna sellaselt suusalt nõutakse kerget ja vastupidavust, siis on raske leida nende vahel kompromissi. Kerget suusk on olnud kasepuust. Tema on juba aastaid püsinud suusapuude hulgas esikohal. Tema pind aga pole küllalt vastupidav kriimustustele ja võib ka kergesti murduda. Tugevus saavutati aga hikkoripuu tarvitusele võtmisel, kuid põrgati uue takistuse vastu: suusk kujunes raskeks. Seepärast jäi kask peamiseks võistlussuusa materjaliks.

Lahenduse tõi splitken-suuskade valmistamine. Siin liimiti suusk kokku lemmedest, kusjuures südamikud moodustasid hästi kerged puuliigid, põhjaks

pandi tugev hikkor, ääred ja pealmine puu tehti kas kasest või mõnest teisest kõvemast ja sitkemast puust. Splitken-suuskadega tuli esmakordselt turule Norras töötav tuntud suusatarvetevabrik Ostby. Liim, liimimisviis ja puumaterjalide erilised omadused, nagu raskus, tugevus, kuivamiskiirus jne., nõudsid pikka katsetusaega ja vaeva, kuid juba 1934. a. oli ta Norras laialt tuntud võistlussuusana.

Norrast kandus splitken õige pea Soome. Algul tehti liimimis- ja painutamistöö Ostby vabrikus ja soomlased vanameistri Lampisega eesotsas tegid vaid käsitsi väljatootamist. Suusk läks aga väga palju maksma ega leidnud soomlaste hulgas pooldamist.

Uut hoogu said splitkenid 1938. a., kui Holmenkolleni võistlustel oli kare, jäätunud rada ja soomlased võistluste eelõhtul otsid koha peal splitkenid ning nõnda said võistlusel võidu norralaste üle. Siitpeale hakati neid suuski nõudma enam ja valmistamise võttis enda peale Wilhelm Schaumani vineerivabrik Jyväskylä. Vineerivabrikul oli küllaldaselt vajalist sisseseadet ja toormaterjale ning praegu on Soomes splitken laialt tuntud ja levinud suusk.

B — suusatald kõvast hikkoripuust;

D — pealmine osa kõvast punasest puust, mis, nagu jooniselt nähtub, koosneb mitmest ribast;

C — külgosa on valmistatud peamiselt kasest.

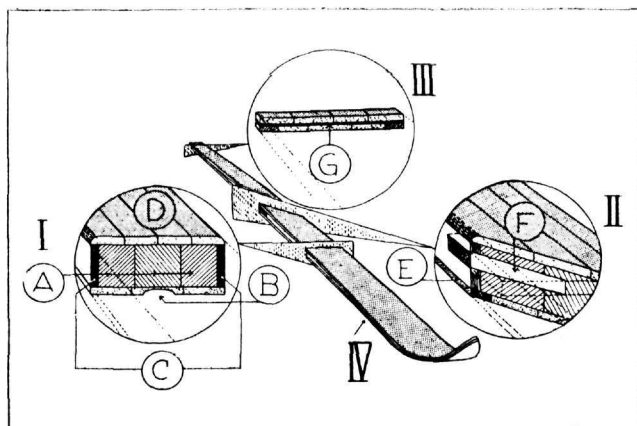
Oluline on siin ka see, et põhi (IB) ja pealmine osa (ID) ühinevad ja on kokku liimitud suusa ninas ilma vahekihita (joonisel IV). Sellega saavutatakse tugev nina ja välditakse kaardukiskumise võimalus.

Nii saadud suusk on palju tugevam ühest puust valmistatud suusast, kuid ta on tekitanud nurinat eriti soomlaste juures, kus süüks antakse seda, et splitken-suusk ei ole küllalt painduv, elastne. Sõit temaga koopalisel ja auklikul teel, kus ta sünnitab palju vetrumist, on väga ebamugav. Ka meil on tänavu esmakordselt turule tulnud splitken-suusad. Nende liimimistugevusest, puu kindlusest kuivamisel kaardumise vastu ja elastsusest on vara rääkida, kuna suusk pole veel katsetusaega üle elanud.

Küll aga võiks tarvitusele võtta KL tarvetelao töökojas valmistatud hikkorpõhjaga suusad, millede järele kahe aasta jooksul on tekkinud päris suur

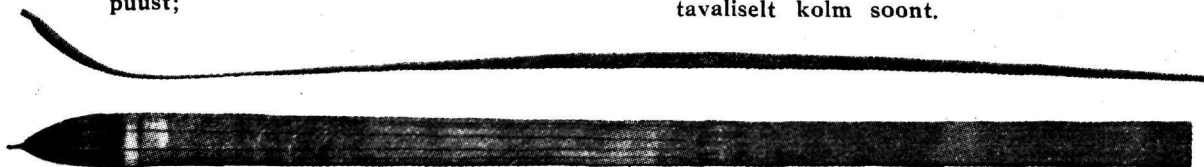
Turistisuusk

Splitken-suuskade valmistamise näiteid

Tema läbilõike jooniselt (I) nähtub, et suusk on liimitud pikkadest üle kogu suusa pikkuse minevatest ribadest, milledest tähtsaimaks on:

A — vahepealne kord, mis on valmistatud männipuust;

Hüppesuusk

nõudmine. Tänavu tuli müügile esmakordselt ka kase-suusk hikkoripuust randiga, mille laius ulatub kuni kesksooneneni. Sellega on saavutatud suusapõhjale küllaldane tugevus kriimustuste ja kuluvuse vastu.

TURISTISUUSK on igapäevaseks liiklemiseks ja mitmekülsemaks suusatamiseks. Tema on võistlussuuskast tublisti laiem ja lühem, kaalult aga raskem. Temaga on hõlpus liikuda väljaspool rada. Ta on valmistatud tavalisest kasepuust, on 200 sm pikkune ja keskmiselt ninast 85 mm, keskelt 70 mm ja kannast 75 mm lai.

Temalt ei nõuta nii suurt kergust, seepärast on valmistusmaterjaliks ka raskemad puud, nagu saar, hikkoripuu, tamm jne.

Eriotstarbeks võib teda kantida teraskandiga, nagu jooniselt näidatud. Sellega välditakse külglibisemist kõval lumel ja suusk leiab laialt kasutamist slalom-suusatamisel.

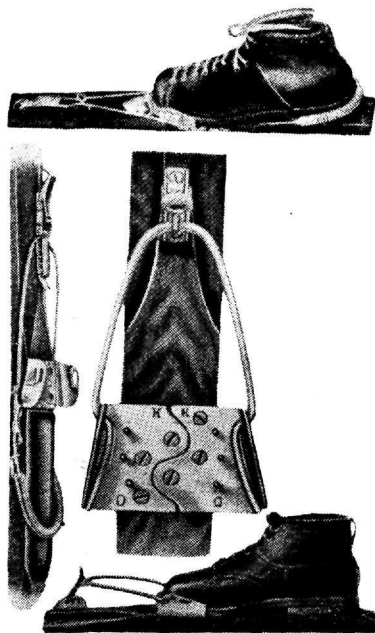
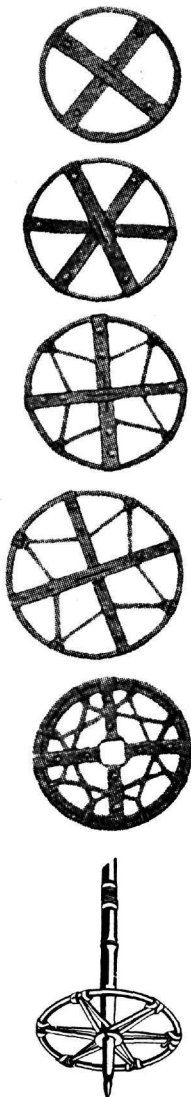
HÜPPESUUSK on raske hikkoripuust lai suusk, mille pikkus on 230—240 sm ja laius ninast 10 mm, keskelt 83 mm ja kannast 87 sm. Põhjas on temal tavaliselt kolm soont.

Suuskaade ostmisel valitagu endale sobiv ja soovitud suusatüüp. Hoolikalt tuleb jälgida, et suusk oleks pinnapuust ja puu süü jookseks pikki suuska ninast kuni kannani. Tald olgu sile, oksteta ja täiesti kaardumata; selleks vaadata põhjale ja veenduda, et nina ning kannatasepind oleksid rööbiti. Koos sellega vaatleme ka soont, et see oleks sirge ja ühelaiune kogu suusa pikkusel ning asetseks talla keskel.

Edasi vaadake, kas suusa nõtkuvus on ühtlane. Selleks asetage suusa tallad kokku ja vajutage keskelt ühte. Nüüd jälgige, kas mõlemad suusad annavad ühesuguse tugevusega järele ja kas mõlema suusa laius on võrdne. Kui surudes jõuate suusad keskelt kokku vajutada ja suusad vastavad eespool püstitatud nõudeile, peaksid suusad olema teile sobivad.

SUUSAKEPID olgu tugevad ja painduvad. Praegu tarvitatakse bambuspilliroost keppe. Soomes nägin neid juba õige laialdaselt ka duur-alumiiniumist, kuid oma kalliduse tõttu on need meile kättesaadamatud.

Kepi ülemises otsas on käepide, mille külge (soovitav õmmeldud) on kinnitatud randmerihm. Alumises otsas on rõngas piigiga. Rõnga keskmiseks läbimõõduks on 11–14 sm ja kaugus alumisest otsast umbes 7 sm. Alumine kepiots on ümbritsetud umbes 11 sm pikkuse plekkitoruga. Kepi pikkus on suusataja õla kõrgusest umbes 3 sm madalamale ulatuv, kui suusataja seisab põrandal ja suusk tema kõrval, naelaga põrandal. Kepinaelad on enamasti kõverad, et vältida tagasilibisemist. Bambusroo lõhenemise vastu tarvitage isoleerpaela, mähkides seda ümber kepi jatkude vahekohta.

Suusakepp, rõngaid ja suusasidemeid

SUUSASIDE olgu:

- vastupidav;
- võimaldagu jala liikumist ainult kannast üles-alla;
- vähe kingarikkuv.

Lähtudes sellest on jõutud sidemeni, mille põhimõtet näeme juuresolevalt jooniselt. Sidemel pole ühtki kuluvat-katkevat nahkosa. Selle-põhimõtetelised sidemetest on peamiselt kasutamisel „Rotefella“ ja „Voitto“ sidemed, mil on väikesed erinevused ainult traatkangi kujus.

Hüppesuusa ja mäesõidusuusa sidemeks on kujunenud „Kanta-Hari“, mis kinnitab suusa kindlalt saapatallale, kuid samas tirib ka spiraalvedruga saapa kanda suusale.

SUUSASAABAS olgu tugevatallaline, veekindel ja küllaldaselt painduv. Tavaline saabas murdmaasuusale on kahekordse tallaga ja nõõritav. Nõõritavus mingu hästi kaugele saapaninani, et saaks tõmmata nõõridega vajaduseni kinni. Saapa pealisnahk ärgu olgu nii kõrge, et see takistaks jala paindumist liikmest. Kõrgemate saabaste puhul on soovitav paar ülemist auku jätta nõõrimata. Murdmaasaabas on õige madala kontsaga.

Hüppesaabas on palju tugevamast nahast. Tema ei vaja painduvust. Konts peab olema küllaldaselt kõrge sidemevedru mahutamiseks ja paremaks toetamiseks pöörangute tegemisel. Tald on 3–4-kordsest nahast.

Et saapad rahuldaksid suusatajat küllaldaselt, peab nende eest hoolitsema. Hästi hoitud ja rasvatatud saabas peab vastu aastaid. Rasvatada tuleb ka saapatald.

Saapa suurus tuleb valida alati kaks numbrit suurem kui tavalisel saapal, et mahuks jala kaks paari villaseid sokke.

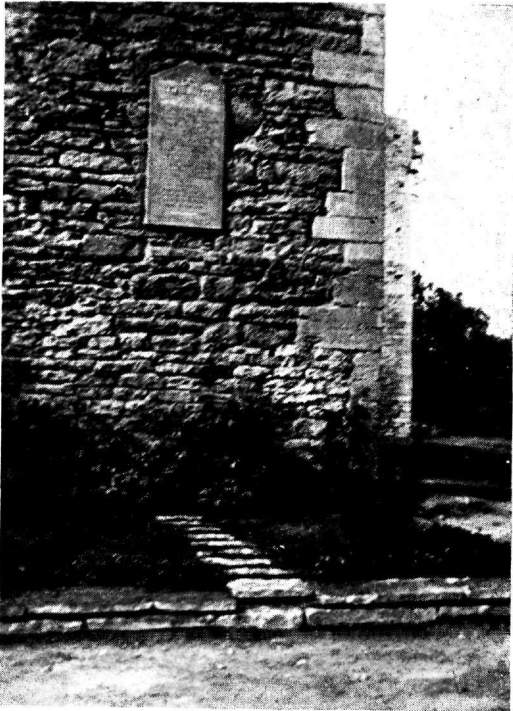
SUUSARIETUSEKS pakuvad moelehed küllaldaselt mustreid, kuid peetagu silmas otstarbekust. Riie olgu küllalt kerge ja tuulekindel. Tõmbetuul higisele kehale on üks hädasohtlikemaid asju. Ka peetagu silmas, et suusaülikond ei võtaks külge lund, mis pärast ära sulades teeb riide märjaks. Seepärast on soovitav kasutada pealisriidena tuulekindlat õhukest ja siledat riidet ja alla panna villane pesu soojuste pidamiseks.

Peakate katku tingimata kõrvu, mis külma ilma puhul on eriti tundlikud. Pükste alumistes otstes tuleks kõrvaldada meil nii laialt levinud lotendavad kott-sääred, mis asjatult tilpnevad ja vettivad lumes. Kitsas, alt täiesti ümber sääre hoidev püksiharu kinnitatakse talla alla kummiga. Ka levinud villaste sokkide saabastele keeramine on üleliigne — korjab vaid lund.

Püüdsin lühidalt anda juhiseid iga suusaspordi artikli alalt, mida peaks silmas peetama uute esemete muretsemisel ja vanade korrastamisel.

Ainult korralikult sobiv varustus teeb suusatamise mõnuks ja võimaldab suusaspordi saladustesse tungimist.

Kodutütarde kodukaunistamise võistlustööd 1939. a. suvel

Harju-Kloostri rühma poolt kaunistatud ja korrashoitud Kloostri Vabadussõjas langenute mälestustahvli esine. Muru, lilled, ilupöösad ja paekivist tee

Käesoleval sügisel lõppes Kodutütarde kodukaunistamise võistlustööde kolmaastak. Mainitud võistlused alustati 1937. a. kevadel sihiga rakendada kodutütreid rühmadena avalike hoonete ümbruse või mälestusmärkide kaunistamisega ühiskondlikusse töösse, arendades sellega nendes ühistunnet, isamaa-armastust ja kangelaste austamist koos kohusetunde ja ilutunde arenguga. Üksikvõistlejaid kavatseti aga instruktorite kaasabil õpetada ja harjutada oma kodusid korrastama, puhastama ning otstarbekohaselt kaunistama. Esimesel võistlusaastal olid majanduslikud olukorrad lahedamad, mis pärast võidi rakendada instrueerimistöösse 6 vastava haridusega instruktorit, teisel ja kolmandal aastal rakendati selleks aga ainult 3 instruktorit. 1937. a. külastasid instruktorid kõiki võistlejaid üksusi 10 korda, 1938. a. — 3 korda ja 1939. a. kõigest 2 korda.

Käesoleva aasta suvi oli erakordselt ebasoodus kodukaunistamise tööde sooritamiseks: kevad oli külm ja sellele järgnes püüane suvi. Paljudes iluaedades kuivasid sel puhul lilled ja ilumuru. Võistlejad kodutütred on aga kõigist raskusist hoolimata suutnud oma kaunistusalad hoida korras ning teostada kaunistamisülesandeid plaani kohaselt. Kui arvestada veel seda, et paljud kaevud möödunud suvel ära kuivasid ja et kodutütardel taimede valamiseks tuli muretseda vett üsna kaugelt (0,5 kuni 1 km kauguselt hobustega vedades) — ning seda vett kulus erakordselt palju (nii näit. tarvitati Väike-Maarja rühma poolt iluplatsi valamiseks

23. aug. 168 ämbrit vett), siis selgub see, kui tõsiselt kodutütred on võtnud oma kohustusi. Aruandeist selgub, et enamik kodutütreist on püüdnud täita nende põhimõtet: kodutütar viib alustatud töö lõpule! Sellest nähtub, et kodukaunistamise võistlustööd on suutnud pakkuda kodutütardele huvikohast tööd ning on arendanud neid eespool tähistatud sihtide saavutamise suunas tunnustusväärset.

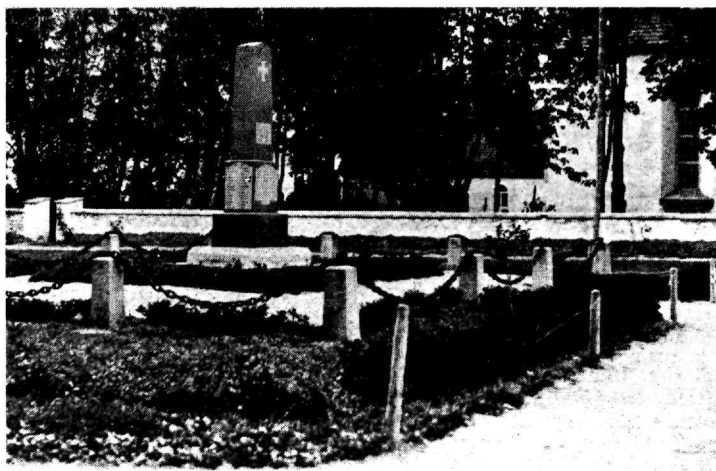
1939. a. suvel võttis kodukaunistamise võistlustöödest osa 24 rühma ja 104 üksikvõistlejat, kokku 128 võistlejat üksust 431 kodutütrega, Ringkondade järgi jagunesid võistlustest osavõtjad järgmiselt:

Nr.	Ringkond	Rühmad		Üksikvõistlejad	Kokku	
		Rühmi	Kodutütreid		Üksusi	Kodutütreid
1	Harju . . .	3	32	10	13	42
2	Järve . . .	—	—	10	10	10
3	Lääne . . .	4	47	13	17	60
4	Pärnumaa . .	4	36	17	21	53
5	Saaremaa . .	3	70	16	19	86
6	Sakalamaa . .	1	11	3	4	14
7	Tallinn . . .	1	7	2	3	6
8	Tartumaa . .	1	10	14	15	24
9	Valgamaa . .	—	—	6	6	6
10	Viru	4	48	5	9	53
11	Võru	3	56	8	11	74
Kokku		24	317	104	128	431

Kolmandat aastat võtsid võistlustöödest osa ning viisid oma tööd kavakindlalt lõpule 15 rühma ja 40 üksikvõistlejat. Kuna esimesel võistlusaastal oli rühmi 33 ja üksikvõistlejaid 110, siis on rühmadest võistlustööd lõpule viinud 45,4% ja üksikvõistlejaid 36,4%. Võistlustöödest eemalejäämise põhjused on mitmesugused: muutused rühmade juhtkonnas,

Läänemaa — Valgu algkooli õu, mille kaunistas ja hoidis korras Kodutütarde Valgu rühm

Vabadussõjas langenute mälestussammas Väike-Maarjas, mille ümbruse kaunistas ja hoidis korras Kodutütarde Viru ringkonna Väike-Maarja I rühm

raskused rühmi suvi läbi tööjõulisena ja töötahtelisena koos hoida, ebaõnnestunud töötulemused jm., üksikvõistlejad olid aga sunnitud võistlusteid katkestama koduse tööjõu puuduse, majanduslike raskuste ning nõrkade töötulemuste või vanemate vastuseismise tõttu.

Rühmavõistlused. 24-st võistlejast rühmast 16 r. tegeles koolimajade ümbruse kaunistamisega, peamiselt nende iluaedade korraldamisega, 9 rühma korraldas ja kaunistas Vabadussõjas langenud kangelaste mälestusmärkide ümbrust ja I rühm lisaks muudele töödele kasvatas püsililli katsepeenardel ja kogus lillede seemneid. Ka väärivad märkimist sama rühma poolt valmistatud kaunid käsitsi joonistatud lillede tabelid.

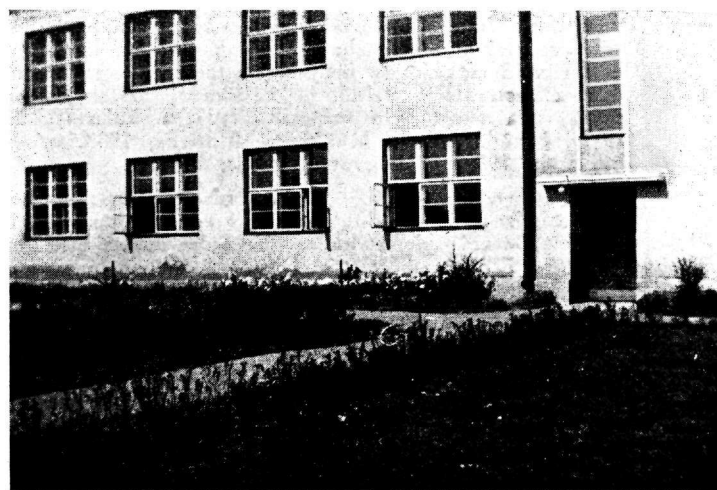
Mis puutub rühmade töö edukusse, siis on see aastast aastasse paranenud. Seda põhjustavad ühelt poolt juhtide järjest arenev vilumus ning suurenev kogemuste hulk kodukaunistamise alal, teiselt poolt aga ka kodutütarde eneste kasvamine ja areng koos kodukaunistamise võistlustöödega. Nii võistlust juhtivad isikud kui ka võistlejad ise on kasvanud ja arenenud ning on moodustanud tõhusa töörinde, kes pole pörganud tagasi tööraskustest ja on võidukalt

Esimesi rühmavõistluse paremuse järjekorras.

Nr.	Ringkond	Rühm	Kaunistatav koht	Keskmine hinne	Edu	Punktide üldarv	Liiikm. arv r.
A) Kolm aastat võistlustest osa võtnud:							
1	Pärnumaa	Pornuse	Koolimaja ü., mälestussamm., lillede katseaed	8,8	8	16,8	10
2	Viru	V. Maarja	Vabadussõjas langen. mälestussammas	8,5	8	16,5	12
3	Saare	Kärila	Koolimaja esine	9,1	7	16,1	43
4	Lääne	Valgu	Koolimaja ümbrus	8,5	7	15,5	11
5	Viru	Erra	Koolimaja ümbrus	8,0	7	15,0	10
6	Viru	Haljala	Langenute mälestusmärgi ümbr.	7,0	6	13,0	13
7	Harju	Juuru	Mahtra sõja mälestusmärk	7,5	5	12,5	9
8	Lääne	S.-Lähtru	Koolimaja esine	7,0	4	11,0	17
B) Kaks aastat võistlustest osa võtnud:							
1	Harju	Kloostri	Langen. mälestustahvli esine	7,5	7	14,5	14
2	Pärnumaa	Urumarja	Koolimaja esine	9,0	4	13,0	4
3	Võru	Antsla	Koolimaja ümbrus	8,0	3	11,0	9
C) Ühe aasta võistlustest osavõtnuist tuli esikohale							
1	Saare	Elme	Koolimaja esine	7,3	4	11,3	12

Vilma Tomson'i kodu esine, Pärnumaa — Surju

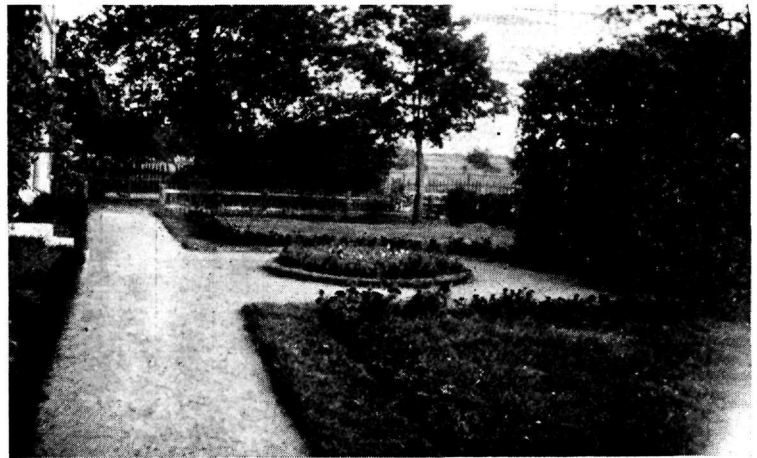
Erra algkooli esine, mille kaunistas ja hoidis korras Viru-Erra algkooli Kodutütarde rühm kooli toetusel

välja tulnud isegi erakordselt rasketest võistlusoludest, nagu seda oli möödunud suvi.

Võistlustööde tulemusi hinnati 10-pallilise süsteemi alusel nagu eelmisilgi aastail.

Üksikvõistlused. 104-st üksikvõistlejast kodutütre töötas võistlustel kolmandat aastat 40 osavõtjat, teist aastat 34 ja esimest aastat 30. Võistlustööd toimusid eelmiste aastate kavade kohaselt: iga võistlusest osavõtja pidi hoolitsema puhtuse ja korra eest eluruumides, õues ja iluaiaas. Töötulemustest võib märkida järgmist: eluruumides on teostatud taapeetmist, värvimist ja lupjamist; liigset koli on tubadest kõrvaldatud; paberist lillede asemele on soetatud tubadesse elavaid lilli. Erilist märkimist väärib köögi ja sahvri korraldamine ja puhastamine, mida on teostatud süstemaatilise järjekindlusega igal laupäeval. Ka pole vähema tähtsusega võitlus maja putukatega — kärbeste, prussakate ja lutikatega — mida kodutütreid on sooritanud edukalt. Võistlejate kodutütrede initsiatiivil on mitmel pool teostatud ka hoonete välist kohendamist ja värvimist: on parandatud treppe ja trepikodasid, on ehitatud veektorusid ja värvitud majade seinu, aknaid ning katuseid. Õues on eraldatud puhas õu loomade õuest ning puhastatud ja korrastatud „tagaõue“. Kõikides kodukaunistamise võistlustöödest osavõtnud kodutütrede taludes ja koduaedades on asutatud oludele vastavad iluaiaad. Siin on korraldatud teid, ehitatud istepinke ja lehtlaid, rajatud ilumuru lillepeenardega, istutatud ilupuid ja -põõsaid. Kõiki mainitud töid pole suutnud sooritada kodutütreid üksi, vaid nad on osanud õhutada ja kaasa tõmmata kodukorrastamise ja -kaunistamise tegevusse ka suurel määral

Kärla koolinaja esine, mille kaunistas ja hoidis korras Kodutütrede Kärla rühm Saaremaal

oma õdesid-vendi ja vanemaid. Paljude kodude ümbrus on muutunud kolme aasta jooksul suure sammu võrra kultuursemaks ja kaunimaks. Seda tunnistavad võistlejate ja instriktorite aruanded. Vähe sellest. Need kaunistatud ja korrastatud kodud on saanud eeskujuks paljudele naaberkodudele. Seega kodutütrede poolt algatatud kodukaunistus on haaranud tegelikult palju laiemaid hulki kui seda näitab käesolev aruanne.

Esimesed 10 üksikvõistlustel.

Nr.	N i m i	Ringkond	Rühm	Keskm. punkt. arv	Edu	Punkte kokku	Vanadus
A) Võistlustest osa võtnud 3 aastat:							
1	Kõörna, Linda	Tartumaa	Konguta	9,2	7	16,2	18
2	Karu, Salme ja Armilde	Pärnumaa	Pornuse	7,5	8	15,5	14, 15
3	Kaljas, Helga	Valgamaa	Tsirgulinna	9,2	6	15,2	14
4	Tasa, Salme	Saare	Kärla	9,2	6	15,2	15
5	Palginõmm, Evi	Lääne	Märjamaa	7,9	7	14,9	13
6	Rammo, Maimo	Järva	Vajango	8,2	5	13,2	14
7	Kingisepp, Helmi	Lääne	Haimre	7,1	6	13,1	17
8	Saar, Ringa	Järva	Lehtse	7,6	5	12,6	15
9	Palo, Eha	Võru	Väimela	7,4	5	12,4	15
10	Kallion, Maani	Võru	Antsla	7,1	5	12,1	14
B) Võistlustest osa võtnud 2 aastat:							
1	Randma, Silvia	Tartumaa	Konguta	8,7	6	14,7	12
2	Aulik, Eha	Lääne	Valgu	7,0	7	14,0	14
3	Saar, Valve	Järva	Karinu	9,0	5	14,0	13
4	Raie, Hilda	Pärnumaa	Häädemeeste	7,6	6	13,6	15
5	Poola, Fatima	Võru	Antsla	8,5	5	13,5	13
6	Pormeister, Valve	Võru	Antsla	8,4	5	13,4	12
7	Tomson, Vilma	Pärnumaa	Surju	8,1	5	13,1	14
8	Kalda, Hedvig	Võru	Kasaritsa	8,9	4	12,9	13
9	Priks, Lia	Tartumaa	Ropka-Soinaste	7,5	5	12,5	15
10	Link, Linda	Saare	Elme	8,1	4	12,1	15
C) Võistlustest osa võtnud 1 aasta:							
1	Soosalu, Ellen	Harju	Tuhala	7,2	6	13,2	12
2	Soobik, Heldi	Pärnumaa	Talli	8,2	5	13,2	12
3	Eskusson, Vilma	"	Surju	6,9	6	12,9	13
4	Tõnisson, Naima	"	Seliste	7,6	5	12,6	13
5	Soans, Maimu	Harju	Tuhala	6,8	5	11,8	15
6	Koel, Laine	Saare	Karja	7,4	4	11,4	12
7	Leinassaar, Olli	Pärnumaa	Laiksaare	5,9	6	11,9	13
8	Raab, Öie	"	Pustuski	7,1	4	11,1	12
9	Kopper, Inge	Harju	Kõnnu	6,9	4	10,9	15
10	Kikas, Linda	Tartumaa	Otepää	6,7	4	10,7	13

Kokkuvõtt Kodutütarde kodukaunistamise võistlustööde kolmaastaku kohta.

Nr.	Ringkond	Rühmad			Võistl. osa võtnud 3 a.	Üksikvõistlejad			Võistl. osa võtnud 3 a.
		1937	1938	1939		1937	1938	1939	
1	Harju . . .	5	4	3	2	10	6	10	5
2	Järva . . .	2	—	—	—	12	17	10	3
3	Lääne . . .	6	5	4	4	20	15	13	9
4	Pärnumaa . .	2	3	4	2	9	16	17	2
5	Saaremaa . .	1	1	3	1	10	16	16	4
6	Sakala . . .	—	1	1	—	5	3	3	2
7	Tallinna . .	2	1	1	1	2	2	2	1
8	Tartumaa . .	4	2	1	—	9	14	14	4
9	Valga . . .	1	—	—	—	3	5	6	2
10	Viru . . .	7	5	4	4	12	6	5	5
11	Võru . . .	3	4	3	1	6	10	8	3
Kokku . . .		33	26	24	15	98	110	104	40

Kolmeaastase võistlusperioodi kestes osa võtnud rühmade ja kodutütarde arv võistlusest osavõetud aja järgi.

Ringkond	Rühmad						Üksikvõistlejad			Kokku		
	3 a.		2 a.		1 a.		3 a.	2 a.	1 a.	Rühmi	Kodutüt- reid	
	Rühm	Kodu- tütred	Rühm	Kodu- tütred	Rühm	Kodu- tütred						
Harju . . .	2	18	2	28	1	8	5	1	9	5	69	
Järva . . .	—	—	—	—	2	9	3	7	15	2	34	
Lääne . . .	4	55	—	—	1	4	9	3	17	5	88	
Pärnumaa . .	2	22	2	9	1	10	2	9	18	5	70	
Saaremaa . .	1	43	—	—	2	27	4	7	17	3	98	
Sakala . . .	—	—	1	11	—	—	2	1	3	1	17	
Tallinna . .	1	7	—	—	1	12	1	1	3	2	24	
Tartumaa . .	—	—	1	10	5	39	4	8	9	6	70	
Valga . . .	—	—	—	—	1	18	2	3	2	1	25	
Viru . . .	4	48	1	20	2	23	5	1	6	7	103	
Võru . . .	1	22	2	34	3	26	3	5	4	6	94	
Kokku		15	215	9	112	19	176	40	46	103	43	692

Nagu tabelist näha, on võistlusperioodi kestes tööst osa võtnud 692 kodutütart. Soovijaid oli palju enam, kuid kõiki ei saadud rahuldada. Soovijate hulgast valiti esijoonel kodutütred kohtadelt, kuhu raudteega oli kõige kergem juure pääseda. Eriti palju on neid rühmi ja üksikvõistlejaid, kes tödest võtsid osa 1 aasta. Need on peaaegselt viimasest suvest, mis näitab, et huvi võistlustööde vastu järjest kasvab.

Kuidas võistlejad ise kodukaunistamise töödele suhtuvad ja mida nad arvavad nende töödega olevat saavutanud, sellest laskem kõnelda tegijaid endid.

Nii leiame ühe rühma tööde aruande lõpus järgmise märke: „Meie, kodutütred, oleme harinud väikese osa oma kalli kodumaa pinnast ning selle osakese kaunistanud. See on väga väike maariba. Aga kui iga rühm teeb samasuguse töö meie kodumaa pinnal, siis on see kokku suureks kasuks. Sest nagu keemias ained koosnevad tibatillukestest aatomitest, nii koosneb ka meie kodumaa kodukaunistus ja ilu väikeste kohtade ilustamisest. Ühiskond võib saavutada palju, kui iga üksikliige teeb oma töö, ja kui üksikliikmed koonduvad rühmadesse, siis rühm ühisel jõul sooritab palju rohkem kui üksikliikmed. Võime head meelt tunda tehtud tööst: seal, kus enne asus kivivare ja uudismaa, on nüüd nägus iluväljak Vabadussõjas langenud kangelaste mälestusmärgi ümber. Kuigi sageli töökoorem tundus meie raskena, on nüüd seda suurem rõõm kordalainud töö puhul: oleme

võitlusest välja tulnud püstipäi — võitjatena — ja kodutütarde reeglist kohaselt alustatud töö lõpule viinud!“ Kdt. Lilli T., Viru ringkond.

Saaremaa Kärla rühmavanem S. Tuling märgib aruande saatekirjas:

„Kodukaunistamine on suur töö. Ta nõuab aastaid enne kui näeb töö tulemusi. Puud ja põõsad kasvavad niivõrd pikkamisi, et ka paari-kolme-aastane juurekasv veel nende õiget kuju ja ilu ei näita. Samuti on aeganõudev ka maaparandamine ja komposti soetamine.

Kodukaunistamise töö kujunes meie rühmal peamiselt iluaia korraldamiseks ja korrashoiuks. See tundus esialgu raskena: puudusid teadmised, kogemused ja tihti ka juhtiv käsi. Noortel tuli töötada iseseisvalt ja ükski. Seepärast nõudis töö esimesel aastal rohkem aega ja pingutust kui nüüd, kolmandal. Aga juba esimese tööaasta tulemused andsid hoogu edaspidiseks tööks. Nad äratasid niivõrd huvi kodukaunistamise vastu, et juba järgmisel aastal kodutütred omal algatusel jätkasid lilleaias korraldamise tööd koolimaja juures, kus suuremad tütarlapsed aitasid ja juhatasid nooremaid rühma liikmeid. Nii kujunes töö peaaegu täiesti iseseisvaks. Seda tehti hoolega ja tähelepanuga. Töö-salkade vahel tekkis iseenesest võistlus. Tehti töö tulemuste kokkuvõtteid ja arvustati üksteise tööd kaunis erapooletult ja heatahtlikult. On tekkinud ka huvi vastava kirjanduse vastu. Healmeelne loetakse ajakirju, kust saab hankida teadmisi aiatöö alalt. Sellepärast juba 2 aastat on rühm tellinud endale ajakirja „AED“.

Meie kooliaed on saanud eeskujuks ümbrusele. Paljud püüavad teha seda järele, mis siin on huvitav kaunistusviisides. On arenenud maitse ning nõudmine ilu ning korra järele ning armastus töö ja looduse vastu. Lilled on tütarlaste meelest nagu elusolevused: nendega räägitakse, neid ei julgeta õieti käega puudutada, nagu tunneks lill valu. Tärkav ja kasvav taim on nagu imetegu. Kannatamatult oodatakse, missuguseks ta kujuneb ja missugused on ta õied. Töötamine aias nagu aitaks kaasa imeteo sündimisele. Ja seda rõõmu, kui see on ilmunud!

Ka kujuneb aiatöö suureks ja rõõmustavaks vahelduseks kevadisel õppetöö ajal. Siis on raske istuda ilusa ilmaga umbes klassis, väljas aga saab liikuda, päikese käes viibida ja askeldada soojas mullas. Seal saab ka oma jõudu välja panna ja näidata oma oskust ning kogemusi.

Nüüd on möödumas kolmas kodukaunistamise tööaasta. Selle aja jooksul on rühm lilleaias teostanud kõik kavatsitud töö, olgugi väikeste muudatustega. Kavale tulid juure pikad teeäärseid lillepeenrad, laiendatud muruplats ja neljakandiliseks lõigatud ning kaarega ühendatud pärnad koolimaja esiukses vastas. Kadunud on inetu kiviaed lilleaia ja karjamaa piirilt; selle asemele on moodustatud tumeroheline tihe kuusehekk.

Kodutütred on tööd teinud hoolega ja peaaegu iseseisvalt, eriti suvekuudel, kus töökorraldus on jäetud täiesti rühma juhi ja salkade juhtide hooleks. Kõik tööd on püütud läbi viia omal jõul (peale ühe koorma kompostimulla toomise, mille naaberperemees lahkesti tegi lastele meeleheaks; ta isegi asutas endale ilusa lilleaia). Selle tõttu pole ka rahalisel kulud kasvanud liig kõrgeks. Ja kui neid ongi olnud, siis on katsutud nendest üle saada lilleseemnete ja taimede müügiga, millede järele on nõudmine suuresti kasvanud.

Loodame, et see ilus algatus, mis hoogsalt kaasa tõmbas nii palju noori, nii pea ei raue. Ilus aed ja kaunis kodu toovad nii palju päikesepaistet ja rõõmu meie ellu ning juhivad meid paremate sihtide poole.“

Toodud väljavõtteid annavad kujuka ülevaate sellest, mida kodukaunistamise võistlustööd on pakkunud võistlustest osavõtjatele ja kuidas nendele on suhtunud võistlejad ise kui ka võõrad. See on olnud tõhusaks kasvatusvahendiks, mis on arendanud kodutütardes ilu- ja korratunnet, töötahet ja ühistunnet ning isamaa-armastust. Need aga olidki sihid, mis üles seati kodukaunistamise võistlustööde alguses.

Dr. J. Port,
võistlustööde üldjuht.

Jõuluõhtud Kaitseliidu perele

Pildil: jõluvana mudilaste keskel. All vasakul: jõluvana annab jõluringi KL Peastaabi ülem kolonel J. Maidele. Paremal: jõlupuulasi KL Tallinna Maleva jõulupuul.

Jõulude lähenedes korraldatakse juba teist nädalat paljudes asutustes ja organisatsioonides ühiseid jõlupuuehtuid kättejõudvate jõulude sissejuhatajaks. Nii oli see ka Kaitseliidu suurearvulises peres.

Eriti läinud laupäeval ja pühapäeval korraldasid Kaitseliidus malevad, malevkonnad, Naiskodukaitse, Kodutütarde ja Noorte Kotkaste organisatsioonid ning üksused omavahelisi jõlupuuehtuid, veetes ühiselt aega küünlatuledes särava jõlupuue juures ja vahetades omavahelisi kingitusi. Pühade ajal, kus inimesed on pühendanud oma vaba aja kodudele ja perekondlikele koosviibimistele, pole säärased suuremad kokkutulekud enam nii kergesti võimalikud.

Kaitseliidu Tallinna Maleva liikmeile korraldati traditsiooniline jõlupuue laupäeval, 16. detsembril s. a., Tallinna Maleva võimlas ja Kaitseliidu pe-

rekondade mudilastele samas pühapäeval, 17. detsembril.

Mõlemad jõlupuuehtud möödusid tulvil rõõmsat ja tujuküllast meeleolu nii noortele kui vanadele. Mõlema õhtu naelaks oli tore jõluvana kohaleilmumine, kes jagas kokkutulnuile jõluringitust, kuid ka isalikke õpetusi, kus seda tarvis — kõik muidugi mõnusa huumori saatel.

Lapsed said endastmõistetavalt igauks oma maiustustepakikese, mis neid suurimal määral rõõmustas, nagu särav jõlupuugi ja nagu jõluvanagi oma toreda ja muheda olemisega.

Säärases lõbusas ja säravas meeleolus lõppesid ühised jõlupuuehtud Kaitseliidu arvurikkale perele.

Eeloleval nädalal süttivad sätendavad jõlukuünlad perekondades ja kodudes, luues harda pühademeeleolu ja tuues tõsist jõlurahu iga Kaitseliidu liikme hinge.

K.-m.
«Ernst Aring»

Tallinn, Estonia pst. 19
Kodukeskjaam 416-90

Pakun rikkalikul valikul:

raua- ja teraskaupu,
tehnilisi- ja

tööstustarbeid

Müük suurel ja väikesel
arvul

TALLINNA
JUUDI ÜHISPANK

Vene tän. 6

Toimetab kõiki panga
operatsioone

Jõulupühjade laual

ärge puudugu meie omatööstuses pühiks valmistatud maitavad *valged- ning veritanguvorstid*. Pealeselle on ühingu kauplustes ning ETK segalaos alati müügil: *pohlakeedis õuntega, pohlasalat õuntega, mustasõstra-, karusmarja- ja vabarna suhkrukeedised, marineeritud kurgid ämbrites, soolatud kurgid tünnides* jne.

Kauba tellimisi võtavad vastu

TARVITAJATEÜHING „OMA-ABI“

kauplused Tallinn — Koplis:

- T/üh. „OMA-ABI“ kontor — Vene-Balti as. 19. Tel. 418-49/6
kpl. 1 — Vene-Balti as. 19. Tel. 418-49/6
kpl. 2 — Bekkeri as. 29. Tel. 418-49/65
kpl. 3 — Puu- ja turbaladu Vene-Balti as.
kpl. 4 — Vene-Balti as. 88
kpl. 5 — Vene-Balti as. 56
kpl. 6 — Kungla t. 18. Tel. 467-38
kpl. 7 — Valgevaset. 8. „ 419-58
kpl. 8 — Sitsi tän. 16 „ 465-11
kpl. 9 — Heina tän. 28 „ 476-19
kpl. 10 — Vabriku t. 41 „ 471-01
kpl. 11 — Rohu tän. 14 „ 476-06
kpl. 12 — Taime tän. 22 „ 433-62

pagaritööstus — Vene-Balti 70

Singi- ja sülditööstus — Vene-Balti as. 70.

Jõuluvana elssõmmil

Leenart
Sanglepp

Ühel päeval enne jõule loivas mulle tänaval vastu koolivend Viilup, kasukahõlmad laiali ja muretu ning muhe naeratus näos.

„Tere, koolivend!“

„Tere, Viilup! Kuidas käbarad käivad?“

„Keda siis — ikka keskmist talupoja moodi. Näe, jõulud tulevad! Mis meil viga!“

Tõesti, Viilupil ei paistnud midagi viga olevat. Ta nagu oli muredest puhtaks pühitud ja keskmine kõhuke, mida ta endaga tuules lipendavate kasukahõlmade vahel kaasas vedas, reetis temas korraliku jõukusega pürjeli.

Olime olnud Viilupiga kooli ajal head sõbrad ja pinginaabrid. Jagasime koos oma tarkust ja rahakopikaidki, kui neid juhtus olema. Siis tuli sõda ja meie teed läksid lahku. Kuulsin hiljem, et Viilup oli hakanud metsaga hangeldama ja, kui tulin aastate eest pealinna, seisis tema nimi siin juba raskete rahameeste nimekirjas.

Sel ajal, kui Viilup metsa üles ostis ja oma äri-mehe-nime kuulsusele teed rajas, oli elu viinud mind teatrilavale. Nii oli minust saanud näitleja, mitte küll mingi lavasuurus, kuid mitte ka mööbel kulisside vahel. Noh, olen omal alal päris keskmine tegelane.

Kord, mäletan, oli mul mingisugune tuluõhtu ja siis sigis, nagu see tavaliselt kombeks, ka lilli ja kingituspakke lavale. Ühest lillekorvist leidsin ümbriku sajakroonise rahatähga. „Luba, et õnnitlen ja tasun oma kooliaegse võla. Viilup.“ Nii seisis kaasasolevas kirjakeses.

Kooli ajal oli Viilup mulle ükskord tõesti kümme kopikat võlgu jäänud, nüüd arvas ta paraja aja olevat seda tuhandekordselt tasuda. Tol korral oli mul sellest ilusast žestist tõeliselt hea meel.

Nüüd olin siis vana koolivenda üle hulga aja jälle kord kohanud. Raputasime südamlikult teineteise kätt ja olime rõõmsad jälle nägemise üle.

„Tead sa mis,“ ütles Viilup ja haaras mu käevangu. „Mina ja mu naine oleksime väga rõõmsad, kui sa tuleksid jõulu ajal meile külla. Meie pole ju saanudki viimaseil aastail teineteisega pikemalt koos olla, väike jõuluagne jutt kuluks vanade sõprade vahel nüüd marjaks ära.“

„Küll ta ära kuluks!“ püüdsin ma hea näoga naeratada.

„Ja kuule, mis idee mul on,“ pigistas Viilup mind tugevasti käsivarrest. „Mul on paar kena poisipõnni kodus ja sina kui teatri-inimene, mis sa arvad, kui sa

tuleksid ja mängiksid neile pisut jõuluvana? Ega see sulle raske oleks, kui sa ainult tahaksid. Poistele oleks see aga suureks üllatuseks. Lase endale teatri garderobist habe ette lüüa ja viska jõulumehe vammus selga. Mis kuldesse puutub, küll ma need juba ära tasun!“

Tõesti kentsakas mõte, aga mulle hakkas see meeldima. Miks siis mitte korraks ka jõuluvana nädal, pealegi vana koolisõbra kodus. Lubasin Viilupile, et ma tulen meeledi, teatagu ta ainult, millal ja kuhu.

„Küll sa oled kena sell!“ naeris Viilup oma muretut naeru. „Kas sa siis tõesti ei tea, kus ma elan — Ranna puistee 106, omas majas. Hea oleks, kui sa tuleksid juba jõululaupäeva õhtul, see jõuluvana-lugu sobiks siis kõige paremini.“

Naeratasin nõus olles ja ängasin Viilupile oma labakindasse takerdunud käe. Seega olj otsustatud, et minust saab pühade ajal küllaminev jõuluvana.

Jõuluvana sinakas-hall rüü üll, rinnuni ulatuv takerdunud habe ees, teatrilumega ülepuistatud müts peas, paun seljas ja vitsakimp vöö vahel — nõnda seisin ma jõululaupäeva õhtul Viilupi ukse taga ja helistasin. Kuulsin selgesti, kuidas elektrikella helin kaikus esiku vaikuses, siis olj kuulda kellegi tatsuvaid samme ja šnepperluku keeramisega avanes lai massiivne uks mu ees nagu nõiaväl. Keegi noor tüdruk, kel oli välgete traksidtega põll üll ja tanu peas, noogutas mulle ukse vahelt heatahtlikult naeratades, avas siis ukse pärani ja ma astusin esikusse. See oli avar esik, avaram kui ma neid kunagi olin näinud, kahe suure peegluga ja kahe riitevarnaga rohekates toonides tapeeditud seintel.

Ma põristasin oma jämedas do-minooris jõuluvana „tere“ välja ja tahtsin juba majahärrat küsima hakata, kui neitsik tõstis hoiatuseks sõrme huultele, naeratas korraks kelmikalt ja kadus siis lähema ukse kaudu siseruumidesse. Mõtlesin juba, et kas vaikselt ootama jääda või paar korda mehiselt kõhatada oma saabumise kuulutamiseks, aga seal avanes neitsiku selja taga äsja sulgunud uks ja koolivend Viilupi paksuke ning ümarik kogu ilmus uksekünnisele.

„Ole tasa!“ hõikas Viilup madaldatud häälel nagu kõlasummutajaga. „Poisid on haisu ninasse saanud ja nüüd seisavad nad valvepostil, kõravad vastu ust. Läki siitkaudu, ma viin su enne oma kabinetti.“

Me läbisime kaks tuba, enne kui jõudsime kömandasse — majahärra pühimasse paika.

„Kas sa näed nüüd,“ sosistas Viilup, süüdates laualampi, „mis need poiste väänkaelad sind tegema sunnivad. Kõnni oma majas ringi nagu varas. Kõik puha nende ingliskeste pärast, karda, et viimaks veel kuulevad!“

„Inglikesed — kes need on?“ tegin ma oma habeme all rumala näo.

„Ahaa!“ naeris Viilup. „Kes muud kui Leevi ja Raivo, paar poisipõnni, kes pööravad vahel terve

maja pea peale. Minu naine — tema hüüab neid ingliskesteks. Magusad poisid, küll sa näed!”

Massiivsel kirjutusalaul ja kahe suure tugitooli süles oli terve rida pakke ja pakikesi, mida Viilup hakkas nüüd lahti harutama.

Esimesena koorus paberist välja toreda lakaga ja uhke sabaga kiikhobune, selle järele ringrööpmeline raudteerong, mis koosnes vedurist ja poolest tosinast vaguneist. Siis nägid järjekorras Viilupi kabineti lambivalgust viiul, imepiksese mootoriga varustatud lennuk ja igasugune muu puidi-padi. Kümme-kond maiustustepakki ja šokolaadikarpi asetasi sellele kingitustevirinale magusa krooni pähe.

„Viiul ja lennuk on Raivole, tema on suurem ja tragim, las vuristab lennukit ja õpib viiulit kääksutama,” tegi Viilup mulle mu edaspidised ülesanded selgeks. „Leevi saab raudteerongi ja kiikhobuse, väiksemaid asju võid jagada oma äranägemise järgi. Kuid...” Viilup tegi nüüd paljutähendava liigutuse, „sa pead poistelt enne küsima, mida nad oskavad ja mõistavad. Ma mõtlen, paari jõululaulu, mõnd salmi või nii.”

„Ära karda, vennas, küllap ma neilt tarkuse välja pinnin. Kui mitte, siis on mul siin vöö vahel ka midagi,” osutasin ma tagasihoidlikult vitsakimbule.

Viilup ajas silmad pärani.

„Ära sa seda jumalapärast tee, inglikesed on võrdlemisi ara iseloomuga, pärast ehmatavad veel!”

„Need, kes sul ajavad vahel terve maja pea peale, nagu sa ise ütlesid? Ära tee naljal!”

„Ei-noh, nali on nali,” hakkas nüüd Viilup ise ka asjast aru saama. „Tõtt ütelda, võrukaelad nad ju vahel on, aga maksab siis igakord sellepärast vitsa näidata. Vahest on ilma parem.”

„Kuidas ise soovid,” muigasin ma endale habemesse. „Eks ajame siis ilma vitsata läbi.”

„Ajame läbi jah!” sai Viilup äkki jälle rõõmsaks. „Aga nüüd pambud selga ja poiste juure! Vaatame, mis nad seal teevad.”

Ukse taga oligi juba kuulda suminat ja häälitsemisi. Jõulupuu sätendav kuma hakkas paistma läbi klaasukse ikka selgemini ja selgemini. Nähtavasti süüdati sealpool ust parajasti küünlaid.

Haarasime pakid ja pakikesed kaenlasse, mõned vähemad toppisime mu seljapauna ja Viilup avas saali viiva ukse.

Ma kõhatasin hääle puhtaks ja astusin kindlal sammul sisse, Viilup mu kannul.

Pimestavalt kaunis jõulupuu oli asetatud keset saali. Kulda, karda, jõulupuulund ja kellukesi rippus kuuse küljes rikkalikult. Küünlad olid ilusatesse hõbedastesse alustesse topitud ja nende leek täitis avara ning maheda valgusega kogu saali, mille värskest poonitud parkett hiilgas kaunitl selles mahedas kumas. Kuuse ühe alumise oksa küljes põles esimene säraküünel, pildudes pimestavaid sädemeid valgele jõulupuulumele. Taamal paistsid avatud klaveri valgete klahvide kontuurid. Klaveri taga istus keegi helesinisest riietatud daam, nähtavasti Viilupi abikaasa, noogutades mulle mu sisseastumisel sõbralikult peaga. Poisse, see tähendab „inglikesi”, ei näinud ma aga kusagil.

Kõhatasin uuesti ja nüüd juba päris kõvasti.

„Khm!... Khm!” kostis mulle kuuse tagant vastu.

„Pagan võtaks, mida see siis nüüd tähendab?” mõtlesin hämmastudes, kuid siis nägin kahel pool kuuske piiluvaid poiste saspäid.

Samal silmapilgul tõusis klaveri taga istunud daam üles ja hüüdis teeseldud elevusega:

„Raivo! Leevi! Tulge nüüd välja! Vaadake, kes meile tuli. See on ju jõuluvana!” Ja minu poole pöördudes: „Armas jõuluvana vabandab neid väikesi, nad on meil ju nii arad ja tagasihoidlikud.”

Tundsin, kuidas Viilup liigutas end mu selja taga. Arvan, et ta vibutas poiste suunas rusikat.

Nüüd tulid poisid kuuse tagant välja, noorem vedades kuidagi jalgu järele, vanemal kelmikalt trotsiv tuluke silmis.

„Armsad lapsed!” alustasin ma oma teada küllalt väärrika paatosega. „Mina, jõuluvana, tulin kaugeilt talvise maru mailt ja tuisu ning tormide teedelt, et tuua teile parimaid jõulutervitusi. Raske oli see tee mul käia, sest igale poole, kust paistis õue jõulukuuse sära ja kus leidis häid lapsi majas, pidin ma sisse pöörma. Loodan, et ka teie olete head lapsed olnud ja et ma pole eksinud uksega.”

„Inglikesed on alati head lapsed olnud,” siristas „inglikeste” ema kutsumatult vahele.

Heitsin nüüd poistele põgusa pilgu, et selgusele jõuda, millist mõju see keeruline sissejuhatus neile avaldas. Nägin päris selgesti, kuidas vanem poistest tõmbas nooremat varrukast ja kuidas siis mõlemad tõesti süütute inglikestena naeratasid.

„Nii, mu poisid,” püüdsin ma oma jutule hoogu juure anda. „Kas teie võite kätt südamele tõstes vastata, et olete olnud tõesti head lapsed, kes väärivad jõuluvana kingitusi?”

Nägin, kuidas väiksema venna parem käsi hakkas kuidagi abitult südame suunas liikuma, kuid jäi siis poolel teel peatuma.

„Noh, väikseke, mis siis viga on?” püüdsin ma seda peatuma jäänud käeliigutust järele aidata. „Kas su südametunnistus ei ole puhas?”

„Nagu peegel,” vastas väike.

„Vaata mul võrukaela,” püüdsin naeratada. „Nii-suguse sileda südametunnistusega peaksid sa ka mõne ilusa jõululaulu oskama. Kuidas sellega on?”

„Oskan küll. Aga Raivol on paremad laulud ja parem hää!”

Õnne ja edurikast uut aastat

kõigile ärisõpradele ja kodukaitsjaile

Plekitööstus & Litograafia

G. Linholm

Tallinn, V. Kalamaja 32.

Tuubitööstus

Artur A. Linholm

Tallinn, V. Kalamaja 32.

„Soo, soo! Sinu nimi on siis, nagu ma aru saan, Leevi. Aga ehk laulab Leevi meile siiski ühe laulu, mis sa arvad sellest loost?“

„Võib küll. Kas „Ants oli väike saunamees“, seda ma oskan?“

„Aga see pole ju ometi jõululaul. Mis sa mõnest jõululaulust arvad?“

„Ei suurt midagi. Las Raivo laulab parem „paadimeest“.“

„Ei, kulla poisu, nii see ei lähe. Me tahaksime kuulda ikka mõnd ilusat jõululaulu.“

„Mida siis,“ vastas nüüd väike. „Eks katsuge ise. Teil tuleb see vist nagu tõrre põhjast.“

Ma tundsin, kuidas mu põlved nõksatasid. Poiss hakkas mulle kananahka ihule ajama. Aga ma ei tohtinud milgi tingimusel alla anda.

„Sina, väike võrukael,“ püüdsin ma kogu lugu naljaks käänata. „Kas sa oled kuulnud enne laulvast jõuluvanast? Aga kui sa laulda lubad, küll ma võin siis ehk kaasa aidata.“

„Segate ainult.“

„Kuidas, segan?“

„Noh, ajate viisi sassi. Kui Raivo laulab, hakkab ema alati kaasa laulma ja ajab viisi sassi.“

„Leevi, kuidas sa ometi julged?“ segas nüüd ka proua vahele. „Kogu päeva olid hea poiss ja nüüd hakkad nii halvasti käituma. Kes sedaviisi tohib! Vaata, jõuluvana vihastab viimaks ega annagi sulle kingitusi.“

„Vaata, Leevi, siin on sulle ilus kiikhobune, kui sa hea poiss oled,“ püüdsin ma halba asja heaks teha. Poiss saatis mulle altkulmu pilgu.

„Kas ta hirnub ka?“ küsis ta siis.

„???“

„Noh, see tite kiigu“.

Olin keeletu. Tundsin, kuidas veri tungis mulle näkku ja peopesad hakkasid mul imelikult kihelema. Unustanud Viilupi hoiatuse, haarasin vöö vahelt vitsakimbu ja lähenesin sellega kurjakuulutatavalt poisile.

„Vaata, sina võrukael, sinusuguste ninatarkade jaoks on mul ka seesugune asi olemas.“

Ja ma vibutasin raevunud meeleolus vitsakimpu.

Poiss seisis mu ees harkis jalu ega pilgutanud mu ähvarduse peale silmagi.

„Mis asi see niisugune on?“ küsis ta süütult, osutades mu käes olevale vitsakimbule.

„See on urvaplaaster!“ põrutasin ma täie jõuga. „Seda pannakse teatud pehmetele kohtadele, kui väikemeeste edev suu need kohad kihelema võtab. Kas sa mõistad nüüd?“

Poiss vaatas mulle ehmunult otsa. „Noh, ega ei võta!“ ütles ta siis ja pigistas huuled virilaks jooneks kokku.

„Leevi, sa oled täna päris hull!“ tõstis nüüd proua uuesti häält. „See on ometi armas jõuluvana, kes tuli meid kalliste pühade ajal külastama. Häbene ometi!“

Ma ei osanud enam midagi ütelda. Mu jõud oli otsas ja ma tundsin, et hakkas kokku varisema.

Siis torkas vana Viilup mulle oma kämbla küljekontide vahele.

„Lase olla!“ sosistas ta mulle kõrva sisse. „Poisil on täna kehv tuju, kas sa seda ei näe. Viska kingid kätte, küllap jääb siis rahulikumaks.“

„Noh, olgu siis peale,“ püüdsin ma ennast valit-seda. „Siin on sulle, Leevi, kingitused, mis isa ja ema sulle jõuluks saadavad. Omalt poolt lisan juure karbi šokolaadi, ehk parandab see su meeleolu.“

Poiss taotles midagi ütelda ja võttis siis oma kingitused vastu, peale kiikhobuse, mida ta ei arvanud heaks austada ainsa pilgugagi.

Nüüd pöördusin ma teise „inglise“, Raivo, poole. Raivo oli nooremast vennast paar aastat vanem. Kartsin, et ta on ehk veelgi terasem. Lähenesin selle tõttu talle äärmise ettevaatusega.

„Noh, Raivo, sina, nagu ma kuulsin, oled muusikamees, ehk sina laulad meile midagi?“ tegin ma poisile hästi sõbraliku näo.

„Täiesti võimatu,“ valas poiss oma vastuse sapisse grimassi. „Mul hääl on välja veninud.“

„Mis sul on välja veninud?“ küsisin hämmastunult. „Häälepaelad. Mängisime Leeviga hommikul joodeldajat hiinlast ja siis venitasin ma oma häälepaelad välja.“

„Aga ehk loed sa siis meile midagi? Mõnd luuletust või jõulusalmi, mõtle, ehk tuleb sul midagi pähe?“ hakkasin ma muutuma juba päris nõutuks.

„Seda ehk võiks kuidagi,“ haigutas Raivo laia suuga. „Kas mõni epigramm läheb?“

„Noh, kuule sina!“ hüüdsin ma uuesti kerkivas pahameelehoos. „Täna peaks see ikka mõnj jõulukohane salm olema, nii arvan mina vähemalt.“

„Siis jääb vist asi katki,“ vastas poiss külma ükskõiksusega ja küsis siis: „Mis teil seal kotis veel on, aeg venib pikale, ma ei jõua kannatada!“

SUURES VALIKUS

daamide käekotte,
portfelle, rahataskuid,
reisikohvreid ja
kaunistusesemeid

soodsate hindadega soovitab

O. SÖMERMAA

Tallinnas, Harju t. 34
Tartus, Suurturg 4
Pärnus, Kalevi t. 41

Oigas in vaikselt ja ulatas in poisile esmalt viiuli, siis lennuki.

Raivo võttis viiuli kätte, vaatas selle sisemusse ja ütles siis märgatava pettumusega: „Päris harilik pill, ma arvasin, et ehk on mõni ehtne stradivaarius“.

Siis võttis ta käsile lennuki.

„Kas selle mootor käib bensiiniga? Ei tea, kui palju peaks saja meetri peale ära kuluma?“

Ja haigutas jälle. Seekord veelgi laiema suuga.

Mul oli tundmus, nagu oleksin ma mõni koolipoiss, kes viibib eksamil. Tundsin tuska ja tahtsin teha minekut.

Viiilup märkas seda ja sasis mul varrukast kinni.

„Pime vaim, kuhu sa nüüd tormad! Poisid täna pisut häälest ära, ära siis sina selle pärast tujust välja kuku. Laulame parem koos mõne ilusa jõululaulu ja siis läheme laua juure ja kinnitame pisut keha.“

Proua asus selle järele klaveri juure ja me laulsime kõik koos „Üks roosike on tõusnud“. Raivogi laulis kaasa, aga ma märkas in, et ta laulis meelega valesti.

Kui laul oli lõppenud, asusime kõik jõulupuu ümber ja seal vahetasid majahärra ja -proua oma kingitused.

Nüüd hakkasid poisid süütama säraküünlaid. Leevi võttis ühe säriseva küünla pihku ja ma kuuls in, kuidas Raivo ütles: „Ära mine nii ligidale, jõlutaadi habe võtab viimaks tuld!“

See puudus ka veel! Suutmata midagi ütelda, karistas in ma poissj säärase pilguga, mille all jõluluküünlad kindlasti oleksid ära sulanud. Poiss aga ei teinud mu pilgust väljagi, naeris ainult.

Varsti saadeti poisid magama ja siis istusime me veel tükk aega õhtulauas, mille järele mul oli Viilupiga „inglikeste“ suhtes pikem jutuaamine.

„Poisid on sul karvaseks kasvanud,“ oli mu otsekohene arvamine, millega ka Viilup pikapeale nõustus. Kuid tol korral ei osanud meie kumbki asjale lahendust leida.

Nii lahkus in ma oma jõuluvana eksamilt ränga pettumusega südames. Mul oli kahju poistest ja mu meel oli kurb.

*

Nüüd on möödunud nendest jõuludest paar aastat. Tänavu olen ma kutsutud jälle Viilupi juure jõuluõhtule, kuigi mitte enam jõuluvanaks, sest poisid on juba sellest east välja kasvanud ja tublideks sirgunud.

Läinud suvel sattusin ma juhuslikult Noorte Kotkaste suvilaagrisse ja hämmastusin, kui keegi kahupäine poiss eemaldus teiste salgast ja tuli joostes minu juure.

„Tere, härra jõuluvana!“ hüüdis ta särasilmil.

„Raivo, kas see oled tõesti sina!“ hüüds in ma hämmastudes.

„Mina jah!“ vastas poiss rõõmsalt. „Ma olen juba terve aasta Noorte Kotkaste organisatsioonis. Mul on juba viis erikatset sooritatud ja Leevil kolm — näete, seal ta tulebki!“

See oli tõesti Leevi, kes läheneb joostes meie poole. Ta oli tublisti pikemaks sirgunud ja terve ning rõõmus jume raamis ta noort nägu.

„Noh, Leevi, kuidas on tänavu jõululauludega, kui ükskord jõulud kätte jõuavad ja tali maha tuleb?“ küsis in naljatades.

„Tänavu laulame kindlasti jõululaule, kui teie ainult jõuluvanaks tulete. Kas teate, et Raivo mängib juba päris kenasti viiulit?“

„Vaata, see on tore!“ pöördusin ma Raivo poole. „Aga kuidas on tänavu sinu häälepaelttega?“

„Need on hästi korras, nagu viiuli keeledki,“ oli Raivo rõõmus vastus. „Tol korral oli meil mõlemal nagu mõni tõbi küljes, ma ei tea isegi, mida see tähendas.“

„Pole viga, poisid, küllap me järgnevate jõulude ajal kõik jälle tasa teeme. Pea need jõuludki ei lähene!“

See oli suvel. Ja näe nüüd ongi jälle uued jõulud käes.

UUEKS AASTAKS AJAKIRJA TELLIDES VALIGE
AINUKE VASESÜGAVTRÜKIS ILMUV AJAKIRI EESTIS

„NÄDAL PILDIS“,

MIS OMA MITMEKESISE SISUGA RAHULDAB KÕIKI LUGEJAI

Uudusena hakkab uuel aastal igas numbris ilmuma **naistenurk**, sisaldades alati värskaid

moeuudiseid ja käsitöid

kahevärvilises vasesügavtrükis

„NÄDAL PILDIS“ ilmub kaks korda kuus ja maksab tellides: aastas Kr. 5.—, ½ aastas Kr. 2.50 ja ¼ aastas Kr. 1.25. Välismaale 50% kallim. Tellimisi võtavad vastu kõik postiasutised ja ajakirjanduse kontorid

Toimetuse ja talituse: Tallinn, Tartu maantee 49. Telefon 416-93

Üksiknumbri hind
25 senti

Müügil kõikjal

Kõik vähemalt **veerandaasta** tellijad, kes tellimise ära annavad **enne 14. jaanuari**, saavad tasuta kaasandena rebitava **värvitrükis**

SEINAKALENDRI

Laplaste
ÜRGVAENLANE

Tundrulased metsikul hundijahil

Tasa sumiseb kohvivesi kannus. Ahnelt neelavad leegid vintskeid kasetüvesid. Sädemed tõusevad helkides põhjamaa öötaevasse. Selgelt ja erksalt vilguvad tähed läbi telgi suitsuava.

Heikas, vana laplane, imeb suurte sõõmudega piipu ja vahib üksisilmi leegitsevasse tulle. Nils, poeg, praeb meile põdrapraadi. Rõõmsalt suriseb rasv pannil ja mõnus lõhn levib kogu ruumis. Lõhn, mis teeb täissõõnu näljaseks ja paneb näljase märatsema.

Kaugelt tundrust tungib meie kõrvu hundi ulgumine. Vaiksed ja selged on need ööd kaugel põhjas. Looduse iga hääletsus, looma karje, saani naksumine lumes, kõik see on kuulda kaugele.

„Kuidas oleks nüüd hundijahiga, Heikas?“ katkestan mina vaikimise.

Pikkamisi tõstab laplane pea ja pilutab suitsust vesiseid silmi: „Ja-jaa, jälle te usute, et see on niisama lihtne asi, teie kaks kogenematut, teie kollanokad.“

Nende sõnadega ta viskab lähedal seisva kasetüve tulle. Tõuseb hele leek, mis hetkeks valgustab suitsunud hütти.

„Tahan tette jutustada loo, mille elasin isiklikult läbi oma noorpõlves. Tol ajal oli siin, Lapimaal, veel rohkem hunte kui praegu. Mõnigi meist kaotas terved karjad nende metsaliste läbi. Tänapäevalgi on veel palju neid hulkureid, kes käredatel talvedel tungivad kallale meie nälgivatele loomadele.“

Jah, hunt on meie ürgvaenlane. Tahan teile jutustada, mille kõigega need metsalised hakkama saavad.“

Hetkeks katkestab laplane kõne ja topib kolmandat korda piibu täis. Järjest rohkem sulab lumi tuleaseme kivide ümbert, tilgaviisi kukub vesi läbi kasepuude maapinnale.

„Nägin kord,“ jutustab Heikas edasi, „viit hunti, kes ajasid nelisada põtra surma. Kui põtru oleks olnud ka neli tuhat, nad kõik oleksid hukkunud.“

Oli novembri algus, ajal, kui ma veel olin noor. Koos oma sõbra Peer Renfjäll'iga ajasin ma loomi itta. Siirdusime karjaga alla metsapiirkonnisse. Oli halb aasta, toiduga oli siin niisama vilets lugu kui ülal mägedeski. Jääkord kattis maad ja takistas põtru toidu otsimisel. Kui põdrad on sunnitud nälgima, siis on raske karja koos hoida. Me ei saanud takistada seda, et osa loomi lahkus karjast ja pages tagasi mägedesse. Enamik neist loomadest kuulus minu sõbrale Peerile. Tema ja üks teine laplane, nimega Lars, kihutasid suuskadel loomadele järele, et need tagasi ajada. Me teadsime, et Fjällenis nad kas nälgidavad surnuks või langevad ohvriks huntidele.

See oli raske töö. Kõik meie vaev oleks olnud asjatu, poleks meil olnud häid koeri. Vastu õhtut õnnestus meil neljasajapealine kari ühte kohta kokku ajada. Kolmest küljest viis alla järsk kaljusein, neljandal pidasime meie vahti. Kavatsesime lasta karjal seal ööbida, et järgmisel päeval see jälle alla metsadesse ajada. Pidime valvet pidama kogu öö. Ajal, mil mina olin valves, märkas in järsku, et on lähemas tugev lumetorm. Oli külm öö ja virmalised leegitsesid kõigis värvides täevavõlvil. Te teate ju, et lumetorm näitab oma märke hulk aega ette. Lõpuks hakkaski tuul pikkamisi lõõtsuma.

Peer ja Lars viibisid kaugel all ühes orukurus. Otsustasin alla suusatada ja mõlemaid hoiatada tormi eest. Pidime iga hinna eest katsuma loomad ajada mõnesse kaitstud kohta. Enne kui ma minema pöördusin, tegin veel tiiru ümber karja. Koerad jätsin kohale, nad pidid minu äraolekul karja koos hoidma.

Minu sõbrad all orus olid toredad poisid. Meil polnud kiiret, keetsime endile veel natuke kohvi, sõime veidi seljakotist ning asusime siis teele. Kui jõudsime karja lähedale, tormasid meile koerad vastu. Värisedes kogu kehast surusid nad endid vastu meie jalgu. Kes on näinud põdrakoeri säärases olukorras, see teab, et siis on tegemist huntidega. Hirmsate aimustega tormasime ülespoole nii kuidas jalad võtsid. Lõpuks olime kohal...

Liig hilja — samal hetkel tungisid hundid karjale kallale.

Viis metsikut hunti ajas neljasada nõutut, surmahirmus värisevat looma otse kuristikku. Karjusime koertele, et nad peaksid karja kinni, kuid need ei suutnud seda. Loomad olid pimedad ja kurdid, hirm huntide ees oli hävitanud nende loomuliku instinkti. Oma püüdmises pääseda iga hinna eest nende verejanuliste metsloomade eest ei näinud nad üldse järsku kaljuseina. Olime jõuetud — silme ees läks kõik punaseks, võisime vaid seista ja pealt vaadata. Väheste hetkede jooksul hävis kogu meie uhke kari. Nagu punane puder kukkus ta üle kuristiku ääre — nagu laviin, mida pole võimalik peatada.

Meile ei jäänud muud üle kui minna sinna, kuhu olid läinud loomadki. See oli hetk, mida ma kunagi ei unusta. Üks osa loomi oli murdnud kaela ja need olid juba surnud; teised olid murdnud vaid selja või üksikud liikmed ning vähkresid valust oiates lumes, pööritades oma klaasistunud silmi. Kõik need loomad tuli meil hukata. Umbes kakskümmend looma oli jäänud terveks ja need tormasid edasi õhe ja tormi. Neist leidsime hiljem vaid mõned üles.

Peer oli peagu meeletu. Tema näojoontes peegeldus ühel ajal kurbus, viha ja kättemaksumõju. Noruspäi ta läks looma juurest looma juure ja torkas neil kõrid üksteise järele noaga läbi, päästes nad seega piinast. Ta vandus ja needis hunte. See oli kohutav kuulda. Kuid meie mõistsime teda. Sai ta ju siin, kus lebas kogu ta varandus, üle öö vaeseks meheks. Küll olid talle jäänud mõned loomad, kuid neist ta ei saanud end elatada. Süngena ja vaikivana järgnes ta meile ega vastanud enam ühelegi küsimusele.

Mina aga tegin endale kibedaid etteheiteid. Poleks ma karja maha jätnud, poleks hundid kunagi julgenud karjale kallale tungida. Teisest küljest ma olin

Isegi oma pulmapäeval ei unusta laplane oma truud sarvloomu, vaid kasutab teda pulmasõidul uude kodusse

aga sunnitud oma sõpru tormi eest hoiatama. Ma ei võinud teada, et hundid olid läheduses ja varitsesid vaid minu eemaldumist.

Hiljem hakkas Peer jälle kõnelema. Ta tahtis huntidele järele minna. Lubasin teda aidata. Kuid veel oli vähe lund maas. Oli vaja veel palju lund, et hundid vajuksid sügavasse lumme ega suudaks suusataja eest põgeneda. Pidime ootama.

Peer ja mina olime osavad ja vastupidavad suusatajad. Peeri peeti parimaks hundikütiks ümbruskonnas. Varem oli ta hundijahi eel olnud alati lõbus, täna aga, suure loomakarja hukkamise järele, ei suutnud ma teda üles kütta. Lootsin siiski, et ta tuju paraneb, kui oleme leidnud ta vaenlaste jäljed. Näis täiesti võimalik olevat tabada sama salka, kes oli ajanud Peeri karja surma. Jälgede järgi pidi see olema emahunt nelja täiskasvanud pojaga.

Lõpuks ometi muutus ilm selgeks ja sügav lumi kattis orge ja metsi. Kõik peale Peeri olid lumesaju päevil maitsnud rahu. Ainult temal polnud rahu, ikka ja jälle läks ta välja. Iga päev jälgis ta lumesadu ja jälgi.

Uhel õhtul tuli ta jälle tagasi. Esimest korda oli ta näol märgata muutunud helki. Kuid sünge oli see helk. Ta teatas lühidalt, kui sügav on lumi ja et huntidel on raske pääseda jälitajaist.

Läksime küttima. Peagi leidsime metsas värsked jälgi. Jälgede järgi pidi see olema emahunt nelja pojaga — järelikult Peeri vaenlased. Me polnud veel kuigi kaua suusatanud, kui sattusime järsku peale ühele lumerebasele. Peer ei pöörnud sellele vähimatki tähelepanu, vaid kihutas ikka edasi. Lõpuks leidsime huntide viimase ööbimiskoha. Ei läinud ka kaua, kui juba teadsime, et hundid on saanud meist haisu ninna. Seda võisime selgesti lugeda nende jälgedest. Suurte hüpetega püüdsid hallivatimehed meie eest põgeneda.

Mina avasin jahi, andes seljakoti Peerile üle. See oli metsik kihutamine. Varsti olin üleni higine, viskasin maha kuue ja mütsi. Peer pidi nad leidma ja üles korjama.

Kunagi ei olda rõõmsam ja innukam kui hundi-jahi eel. Loomad olid kiired. Ma nägin, et pole vähimatki väljavaadet tabada neid enne ööd...

Tund möödus tunni järele. Lõpuks pimenes. Jälitamine muutus võimatuks. Tegin lumme augu ja täitsin selle kuuseokstega. Vahet pidamata pidin ma end seal liigutama, et säilitada kehasoojust, kuni Peer jõudis riietega ja kottidega järele. Sõime tublisti ja magasime öö Peeri põdranaha all.

Järgmisel päeval kandsin mina kotte. Peer hakkas jälitama. Peagi leidsin teelt ta üliiriided. Metsiku kihutamise tõttu pidi ta olema huntidel üsna kannul, sest vaid harva nägin tema suusajälgede kõrval kepijälgi.

Jälle laskus videvik maapinnale. Ühes kohas suusatee ääres värvus lumivaip punaseks. Esimene hunt lebas oma veres...

Oli juba pime, kui sain Peeri kätte. Läheduses leidsime ühe onni, kus võisime ööbida. Selle oli püsti-

tanud üks laplasest asunik. Hommikul oleme jälle varakult jalul, arvas Peer.

Asunikult kuulsime kummalist lugu. Ta oli vaadanud videvikus üle väikese järve oma onni ees. Seal nägi ta üht üksikut põhjapõtra pikkade hüpetega üle jää jooksvat, tema järel kolm hunti. Kuid neil ei paistnud kiire olevat. Järsku jäid nad seisma, vaatasid ringi ning hakkasid end lumes rullima ja lakkuma. Põtra ei pannud nad enam täheleegi. Viimasele näis asi imelikuna ja ta jäi seisma. Asunikule paistis asi kahtlasena. Ta läks salaja järve teisele kaldale. Vaevalt oli ta sinna jõudnud, kui põõsastest kargas välja mingi suur elukas ja tormas põdra kallale. Peagi oli järve jää värvitud uhke looma verest. See oli huntide trikk.

Peer kortsutas kulme ja pomises midagi omaette. Veidikese aja pärast lausus ta, et homme hävitame meie neli hunti.

See oli jaht, mida ma kunagi ei unusta. Salk oli ööbinud otse järve läheduses põõsastikus. Siit algas Peer oma senikulmatut jooksu. Täna ei lõpeta ta oma jahti enne kui ta on sihil, seda teadsin ma. Ilm oli kõigiti soodus, külma oli veidi üle kahekümne pügala ning lumikate läikiv ja kerge.

Veel enne, kui Peer asus teele, manitses ta mind, et kui leian teelt mõne hundi, kes pole veel surnud, siis ärge ma seda tapku, vaid jätku see tema hooleks.

Jälgede järgi märkasid, et noored hundid avaldasid juba väsimuse tunnuseid. Siin ja seal oli näha, et ema oli noorte ümber hüpnud, et neid kaasa tõmmata ja ergutada. Ta pidi teadma, et see tähendab nende elu.

Teelt leidsin Peeri kuue ja mütsi, veidi hiljem ka särgi. Jõudsin kohale, kus ta oli veidi hinge tõmmanud ja end lihaga kosutanud. Uhel väikesel külmanud mättal lebas ka esimene neljast hundist oma veres. Ta elas veel ja ma kavatsesin talle teha lühikese lõpu, kuid mõtlesin Peerile ning ta õnnetusele ja loobusin sellest. Murtud südamega jätsin ma hundi lumele lebama.

Sada meetrit edasi nägin üht tumedat punkti, jälle

üht noortest huntidest. Ka see elas veel ning pööratas vihaselt silmi.

Uhel legendikul leidsin viimse noortest hallivati-meestest. Ainsa kepihoobiga oli Peer purustanud tal selgroo ning jatkanud uuesti jahti.

Hakkas pimenema, kuid Peer ei mõtelnudki veel puhkusele. Oli juba hilisõhtu, kui teda alles nägin. Seljaga vastu puud toetudes vaatas ta maha ja kõneles valjusti endamisi. Teda valgustas mitmevärviline polaarvalgus. Peeri ees lumes lebas oma veres vana emahunt. See oligi, kellega ta kõneles. Peer needis ja vandus teda ja ta sugu kõige eest, mis ta oli teinud lastele ja nende kariloomadele.

Hunt on kaugel põhjas rohkem kui kiskja, ta on kuradi käsilane ning laste ürgvaenlane. Seni kui leidub veel ainus hunt ja ainus laplane siin maa peal, seni vihkavad nad ikka teineteist.

Emahunt lebas purustatud liikmetega lumes, ta küüned haarasid vihas Peeri järele. Ta rohekad silmad välkusid... Lõpuks tõstis Peer oma kepi, asetas selle raudotsa talle südamele ja torkas. See oli halastustorge. Nüüd vaatas ta minule ja küsis, kas teised ohvrid veel elavad. Ma noogutasin, ja siin pöördusime tuldud teed tagasi. Enne kui ta noored maha nottis ja neid nagu vana emahuntigi. Igaüht üksikult. Seejärele tegime tule üles ja keetsime endile kohvi. Peer sõi palju ja jõi erakordselt palju kohvi. Tema silmist ma aga lugesin, et ta oli endaga jälle rahul, pärast seda, kui metsalised, kelle pärast ta kari oli hukkunud, olid tema käe läbi saanud teenitud karistuse. Ma ei tea, kuipalju tunde oli Peer sel päeval kihutanud, kuipalju oli tal kilomeetreid seljataga. Niipalju aga ma tean, et see oli jõuproov, mida teie, noored, nii pea järele ei tee."

Heikas vaikib ja vaatab jälle tulle. Vaiksel ja liikumatult istub ta tule ees, nagu oleks ta selle jutustusega annud ära tüki endast. Nils ja mina vaatame üksteisele otsa ja vaikime samuti. Läbi suitsuava hiilib sisse külm, lõdisedes poeme nahkade alla...

Soome keelest H. N.

A. SCHEER

Posamendi-, paela- ja trikoovabrik

Tallinn, Viru t. 4

Kino „Heliose“ peal, III korral,
tel. 444-82

Valmistab seltsidele

lipunõõri ja narmaid

Kõiksuguseid mõõblinarmaid, topse ja nõõri, siidist, puuvillast ja villast pidžaamaagarnituure ja igasuguseid muid posamenditööstuse artikleid, ka kummi- ja saapapaelu, siidpaelu ja nõõre ning igasugust trikood

Tellimiste täitmise kiire ja korralik mõõdukate hindadega

VANIM JA TÄIELIKEM
PAPPKARBITÖÖSTUS EESTIS

E. Glaudan

Firma „GEORGI“

asut. 1897

Tallinn, Paldiski mnt. 19

Telef. 434-27

*

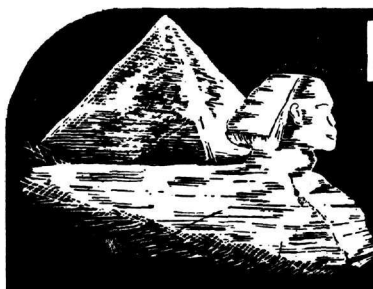
*Valmistab igasuguseid papplööid
asjatundlikult, kiiresti ja
korralikult*

Õnne- ja edurikast uut aastat

soovib ärisõpradele ja kodukaitsjale

Fa Dennad Loun & Schifkov,

Niguliste t. 18, Tallinn.

PIKK IGA

nagu

standard-anoodpatareil

„IKA“

VÄIKE SANGAR

„Kaitse Kodu!“ poolt väljakuulutatud lühijuttude võistlusele saadetud jutustus

Kirjutatakse aasta 1919.

Ollakse tüdinud ja väsinud maailma vallutanud laastavast tormist, ent ikka kõmahtavad suurtükilasud ja ragisevad kuulipildujad ning taevas veretab punasest kumast. Kaevikus roomavad hallid inimvarjud, silmis peegeldumas metsik õud: on seistud silm silma vastu surmaga, on nähtud sõpra ja venda langemas purustatud peaga või läbilastud rinnaga...

Maailma rahuapostlid saadavad meeleheitlikke hüüdeid üle selle kaose: „Ei kunagi enam sõda, ei kunagi!“

Kuid veel liiguvad võõrad varjud üle Maarjamaa, sirutades ahneid käsi palukese järele võõral laual. Mida otsivad nad siit, kus iga jalatäis maad kannab eneses eesti mehe ja naise rasket töövaeva ja esivanemate murekoormat? Tule ja mõõgaga tulid nad, hoolimata inimlikest õigusist. Ent teadku nad, et eesti meest ei ole kerge sundida taganema sellest õigusest, kuni veel leidub põlvepikkusigi poisikesi!...

*

Piirimõisa härrastemaja suures hämaras saalis seisab rühm hallikuulisi mehi. Nende kodukoitud vamused ja karvased läki-läkid ei ole sugugi kooskõlas ümbrusega. Kõrged seinapeeglid ja läikiv parkett tõstavad veel enam esile meeste karmi lihtsust. Kuigi ruum on uhke oma väärikas toreduses, leidub siin tublisti laastamisjälgi: maas vedeleb purustatud vaase, raamatuid, kalleid maalinguid ja ümbertõugatud tugi-toole. Näib, nagu oleks siit äsja kiiresti põgenetud ja nüüd on maa pärisperemees ise asunud kaitsema varandusi, mis oleksid pidanud täisõiguslikult kuuluma temale juba muistsest ajast.

Meeste nägudel on murelikke jälgi, kuigi nad püüavad säilitada rahu ning kindlust. Nad teavad, et vaenlase pealetung võib alata iga silmapilk, ent neid ei ole rohkem jäänud järele kui vaid seitse meest, kuna vaenlasel on mitmekordne ülekaal. Kui nüüd pääseks kuidagi Paluverele, et abi kutsuda! See on väga raske ülesanne, sest vaenlase salgad on ümbruses kõikjal liikvel. Mehed arutlevad vaikselt olukorda.

Väljas tiheneb hämarus ja külmad tuuleiilid panevad võpatama postil seisva tunnimehet, kes tõmbab koomale oma lambanahkse kraega poolpalitu ja surub mütsi tugevamini pähe. Ta terashallid silmad tumedate kulmujoonte all vaatlevad hoolikalt ümbrust, et vähimagi tähelepaneku puhul kaaslastele märku anda. Praegu on vaikne, nii vaikne, et võiks kuulda oma südamelöökegi. Nagu oleks tõeline rahu maa peal.

„Jõulud...“ meenub korraga Arnole ja imelikult valus ängistus poeb noormehe südamesse. „Täna peaks ju olema jõululaupäev.“ Ja ta näeb selgesti sooja talutuba, tunneb isuratavalt magusaid lõhnu... Valgeksküüritud tarepõrand puhaste õlgedega, kus nii lõbus oli hullata. Ah, see kõik on nii kaugel, et tekib kahtlus, kas see kõik ei olnud vaid ilus uni. Ta suunurgis tõmbleb valus tuksatus ja silmi ilmub iseäralik läige. Parem ta ei mõtle enam sellele, ei tohi mõelda!

Ettevaatlikult avaneb üks härrastemaja vasakus tiivas ja keegi hüüab tasase häälega: „Pedak, tulge siia! Rajamaa asendab teid, kuna teil on täita eriline ülesanne.“ Mehed astuvad hämarasse koridori, kus nende sammud tumedalt ja kõledalt vastu kajavad. „Nagu esivanemate vaimud!“ mõtleb Arno ja värin läbib ta keha.

Kui ruttu muutuvad küll olukorrad! Sellest ei olegi palju aega tagasi, kui ta väikese poisina vaatles suure mõisahoone kõrgeid kontuure ja punaseid katuseid rohelistel taustal. See oli nagu mingi eri-maailm, kauge ja kättesaamatu, millest räägiti nagu muinasjutust. Ja nüüd on see muinasjutt tal käehaarde ulatuses. Kuidagi valus on, nagu lapsel, kelle kauaigatsetud mänguasi on purustatud... Kuid uuesti tahtakse võtta seda. Arno vaatleb nukra pilguga laastatud toredust enese ümber ja jääb kuulama korraldusi. Meeste vahel valitseb sõbralik vahekord, ei peeta kinni rangest distsipliinist. Nad on nagu vennad, karastunud ühises võitlustules, nad ulatavad teineteisele sõbrakäe igas olukorras.

„Te tunnete hästi seda ümbrust, Pedak?“ algab kapten Teder.

„Miks ma ei peaks seda tundma! Mu kodu ei ole ju kuigi kaugel siit, üle Alasoo saab paar versta,“ ja jälle tõmbleb noormehe näos mingi valus vari.

„Te teate meie praegust olukorda,“ jätkab kapten Teder vaikse sügava häälega, „meid võiks päästa vaid kiire abi. Teie ülesandeks oleks minna Paluvere vallamajja, kus peatub lipnik Mets oma meestega, ja viia neile sõna meie seisukorrast.“

Ta kirjutab kiiresti paberile paar rida ja ulatab Arnole, kes selle hoolega peidab. Mehed jälgivad neid tõsiselt ja vaikselt. Nad teavad, et ülesanne ei ole sugugi kerge. Arno surub sõprade kätt ja nende pilgud saadavad ta teele.

Langeb suuri valgeid lumeräitsakaid, oleks nagu tõeline jõululilm, kui kuljuste kõlinal kirikusse sõideti.

Arno suundub ettevaatlikult põosaste varju, hoides Alasoo poole. Siit üle Alasoo, siis Männipalu ja sealt juba paistavaldi kodupõllud ja tarekorsten. Kas see peaks ka täna nii lõbusalt suitsema? Rumalus!

Ei nüüd tohi majadest elumärkigi paista! Mida teevad küll ema-isa ja väike-veli? Seal on ju veel Sami, ta vana hea karjakoer, kes niutsudes oli lakkunud ta käsi, kui ta kodunt lahkus, nagu aimates, et sõbral ei ole ees lõbureis. Miks ta küll mõtleb neile täna nii palju!

Tuul raputab Alasoo jändrikke mände ja paiskab talle näkku nõelateravaid lumekübemeid. Tee on kinni tuisanud ja lumi ulatub peagu põlvini — ammu enam ei ole käidud siit. Arno kiirendab sammu, sest iga hetk on kallid. Ta tahaks korraks astuda ka üle koduläve, öelda omastele tere õhtust ja kiirustada siis Paluverele, kuhu Pedakult on veel tubli verst maad. Hetkel ei ole kuulda muud kui edasirühkiva sõduri samme lumise metsa all. Hea, et tuiskab, see kaotab jäljed teelt, mis võiksid vaenlase ta kannule juhtida. Varsti peaks juba Alasoolt väljagi jõudma, kuid üle Männipalu minek on palju hädaohtlikum, sest seal on ta lagedal nagu pihu peal, pole ainsatki varjavat põõsast ega puud. Kuid siis meenub Arnole sügav kraav, mis ulatub peagu kodupõlluni, ja seda mööda peaks ikka pääsma nähtamatult.

Vasakul sarapuupõõsa taga liigahtab midagi! Arno surub käe tugevamini ümber püssipära ja vaatab teravalt. Ah, oli vaid väike kadakas, mida tuul siiasinna kiigutab! Kergendusohkega astub noormees edasi. Täna ei tahaks ta mingi hinna eest tarvitada tulirelva.

Järsku kuulduv õhus sisisevat vingumist, instinktiivselt kummardub ta ning samal hetkel puruneb sookase pehkinud koor heleda plaksakuga otse ta ees. Siis kõlab teine ning kolmaski lask. Arno tunneb teravat valu õlas ning käes, kuid ta mõte lendab kaaslaste juure Piirimõisas. Jumal, kui ta nüüd hilineb ja vaenlane alustab pealetungi! Arno ei hakka vastu tulistama, sest sellega ei saavutaks ta rohkem kui mõne vaenlase elu võib-olla, kuid tuhat korda tähtsam on paberike ta rinnataskus, mis tooks abi sõpradele. Hoolimata põletavast valust ta kummardub maha ja hakkab jooksuma. Kui jõuaks kraavinigi! Midagi sooja nriiseb üle rinna ja kestvad torked õlas muutuvad tugevamaks. Käsi tundub külmavõetuna. Veel umbes viiskümmend sammu, veel... ah, peaaegu poolroomates jõuab ta kraavini, juuksed kleepumas palavikuliselt hõõguval laubal. Ta võtab püssi õlalt, mis järsku tundub tinaraske koormana, ja peidab kraavi lumme. Põlvili toetudes ühele käele roomab ta edasi piki kraavi. Lumi on sügav ja edasipääs raske. Aeg-ajalt peatub ta ja pühib higipisaraid otsmikult. Ta tunneb palavaid hooge tõusvat ja hea meelega ta viskaks kasukagi maha. Aga see ei ole sugugi kerge toiming praegu ja tal ei ole aega raisata. Uuesti hakkab ta rühkima, kuid imelik, jalad ei taha enam kuulata sõna! Ta on üleni märg ja tal on tunne, nagu oleks kõik veri valgunud soonist. Helepunased laigud lõikavad terava kontrasti valgele lumele, kust ta on üle läinud.

Kusagil haugub peni. See hääl tundub noormehele imetuttavana. Sealt juba paistabki tarekorsten ja noor pihlakas aia veeres, Arno enda istutatud, kui ta sõrkis alles memme põllepaelas. Neetud valu, kui see ometi lakkaks! Põletab nagu pihtidega. Kui hea oleks praegu heita siiasamasse, muutuda olematuks ja mitte kunagi enam tunda valu! Kuid nii nõrk ei tohi ju ometi olla, sõbrad vajavad abi ja see on praegu kõige tähtsam! Ta peab, peab jõudma kas või kodunigi, kust saadaks kedagi Paluverele sõna viima. Koduaed ei ole enam kaugel. Õuel vist kõnnib keegi? On see ema, kes toimetab loomi, kui neil neid aga on veel. Tahaks hüüda, kuid kurk on kuiv ja hääl muutub kähinaks ning mattub tuulehoogu.

„Sõbrad on hädas!“ varasud lakkamatult ta ajus. See annab talle pisut jõudu astuda veel paar sammu, kuid siis vajub ta oiates lumele kodutalu aia veere pihlaka alla, käsi surutud krampplikult rinnale, kus asub päästev kirjake. Jõud on otsas, sest ta on kaotanud palju verd. Veel kuuleb ta, kuidas roostetanud tuule-

lipp aidakatusel kriiksub tuttavlikke helisid, kuuleb pihlaka otsas jäätanud tilgakesi tasa kõlahtavat ja kusagil niutsub keegi nagu vana Sami. Midagi sooja ja karedat libiseb üle ta näo ja siis tundub talle, nagu oleks ta veel üsna väike poiss ning uinuks ema süles...

Tuul on lakanud ja suuri valgeid helbeid langeb vaikselt nagu lepitus üle ägava maa, kattes kõik viletsuse ja kurja.

„Mis see Sami ometi ulub täna? Nagu hulluks läinud teine!“ pahandab Pedaka vanaperemees, tõmmates selga kasuka ja pähe karvamütsi, et välja vaatama minna.

Perenaine istub kustunud lõuka ees, hoides süles pooleliolevat kinnast. Ta ei koo seda. Ta palgeil on pisarate jälgi ja mure peegeldub kortsulisel näoil. Ei midagi vihja sellele, et on suurte pühade laupäev. Laual põleb küünlajupp, heites värisevaid punakaid varje poolhämärasse tarre. Aknad on kaetud tekkidega, et tuli välja ei paistaks. Väike Lembit kükib raiepakul ema juures ja loeb kulunud kaantega raamatut. See on „Tasuja“, mida ta juba mitu korda on läbi lugenud, kuid ikka loeb ta seda sama innu ja vaimustusega ning ta väikesed käed tõmbuvad nagu iseenesest rusikasse.

Seal on veel keegi, kes ei kuulu küll siia tarre, kuid keda sageli on siin näha toimetamas, kui vanaperenaine tööstõrkenud selg ei lase tal liikuda. See on heledajuukseline noor tüdruk, kelle tõised silmad on täna nukramad tavalisest. Ta püüab küll lohutada vana emakest, kuid enesegi hääles on tunda värinat ja aeg-ajalt tõuseb käsi silmile, et pühkida sealt kuuma pisarat. Nad ei räägi palju, sest nende südamed kõnelevad niigi ühist keelt. Iga kaugusest kõmahtav pauk paneb neid võpatama ja nende silmad on avali nagu hirmunud linnul.

„Kui see hirmus sõda ometi kord lõpeks! Miks on inimesed küll nii alatud ja tahavad riisuda teise vaeva kogutud varanatukest? Kes neid sunnib selleks?“

„Ema, kui keegi neist julgeb mind puutada, ässitan ka oma koera neile kallale ja virutan piitsaga!“ ja väike kangeline tõstab lapselikult vihas oma rusika.

„Kallis laps, ära sina hakka niisuguseid inetuid tempe tegema. Nii toimivad ainult südamed ja julmad inimesed. Meie peame katsuma ikka heaga läbi ajada. Peaasi, et peame kokku hoidma, sest meie maa on väike ja rahvast vähe,“ kõneleb ema lepitavalt.

„Heaga, kuhu sellega jõuab?“ lausub väikemees elutargalt. „Neid peab niikaua taga kihutama, kuni nende varju ei enam Eestimaa pole, siis alles on hea elada. Kas meie rahvast veel vähe on piinatud!“ ja poiss surub raamatukese tugevasti vastu erutusest värisevat rinda.

Ema imestab oma noorema poja järskede väljendusite, sest tavaliselt ta on nii õrn ega taha kellelegi haiget teha. Kord suvel oli ta püüdnud suure rohelise rohutirtsu ta annud naljatades Sami kätte. Koer oli krahmanud loomakese oma hammaste vahele, kuid nii õnnetult, et tirtsul tuli ära üks ta pikkadest koibadest. Sami oli veel patsutanud teda oma suure kápaga ja rohutirts jäi uimaselt lamama. Pärast seda juhtumit oli poisike kaua aega õnnetu ning kurb ja väikese loomakese abitud liigutused ei läinud ta meelest.

„Jätame need jutud ja laulame parem mõne jõululaulu,“ ütleb ema, pannes töö käest. Ja väriseval häälel alustab ta „Püha õõ, õnnistud õõ“... Kuid see kõlab otsekuul pilkena poolhämärast toas, kuna kaugel ümberringi inimesed vallatud metsikust kiiret julmalt tapavad üksteist. Laul takerdub, värahtab ja sureb tareseinte vahele, sest keegi ei saa vastavat meeleolu, et seda kaunist vana jõululaulu südamest laulda.

Väljas kostab Sami metsikuid haugatusi, vist on keegi nõõras õue tulnud. Peremees astub tuppa ärevalt välja ja hakkab midagi otsima tagakambrist sängikoti alt.

„Mis juhtus?“ pärivad toasolijad kokkunult.

Tähelepanuks lühijuttude ja šaržide võistlusest osavõtnuile!

„Kaitse Kodu!“ poolt väljakuulutatud lühijuttude ja šaržide võistluse tulemused avaldatakse tehnilistel põhjustel „Kaitse Kodu!“ uueaasta numbris. Toimetus.

„Sami on vist hulluks läinud,“ vastab peremees süngelt, „ulub nagu metsloom, hammustas mul käe veriseks ja tõmbas palitühõlma lõhki. Rebis nii kõvasti ega tahtnud kuidagi lahti lasta. Siis pani tulist-jalu saba jalge vahel õueväravast välja. Lähen vaatan, ehk saan ta veel kätte.“

„Isa, mis sa tahad teha?“ kohkub Lembit. „Mis Arno ütleb, kui ta koju tulles Samit enam ei leia.“

Isa ei vasta midagi, võtab püssi ja astub uuesti välja. Seal juba tormabki Sami lõõtsutades õue, keel ripendamas ilaste lõugade vahel ja silmis metsik läige. Vanaperemees tõstab püssi, sihhib, kuid värisevad käed ei taha hästi sõna kuulda. Kõlab pauk ja vana truu karjapeni valus karjatus lõhestab õhku. Valust pööreldes hakkab õnnetu loom väravast välja roomama. Peremehel on kahju vanast loomast ja ta ei või vaadata selle valu. Ta läheb tuppa, et tuua kirves ja nõor ning lasta korjus jõkke jää alla. Kolm paari kokkunud silmi vaatab talle küsivalt.

„Ei saanud teisiti,“ lausub vanaperemees otsekui vabandades, kuid tunneb ise, et midagi kibedat kerkib üles ja nagu oleks valus tükk rinnus.

Uuesti õue astudes ei näe ta koera kusagil, ainult punane vererada tähistab jälgi, kust ta on läinud. Peremees astub õuest välja jälgi mööda edasi. Need lähevad piki aiaäärt allapoole. Seal näebki ta tumedat kogu lamamas pihlaka all. Ta astub juure, kuid põrkab kokkunult tagasi. Seal on veel keegi — üks inimene! Ta kummardub ja tunneb tuttavaid riideid mehe seljas. Need on määrduvad verrega. Nägu on peagu vastu lund, ettevaatlikult püüab ta pöörata seda.

„Arno!“ karjatab isa, ja nüüd mõistab ta järsku imeselt truu koera käitumist. Seal lamab ta sõbra kõrval, nagu tahtes veel viimsel silmapilgul kinnitada oma truudust. Kirves kukub peremehe värisevast käest ja pooluimaselt kummardub ta üle poja liikumatult kogu. Ta unustab, milleks ta oli tulnud välja ja ainult üks mõte puurib ta ajju: „Elab ta veel?“ Ta katsub poja käsi ja nägu, kuulatab ja rinna kohal, kas kostab sealte veel tukseid. Vaevu-vaevu kerkib noormehe rind kareda kuue all ja kergendusohkega tõuseb vana mees oma noore poja kohalt. Ta püüab tõsta teda, kuid koorem on liialt raske, pealegi kardab ta, et ta võiks teha talle haiget. Tuikudes astub ta tagasi, et kutsuda abiks toasolijaid. Ta näib järsku olevat muutunud tublisti vanemaks, hall habe väriseb ja jalad ei taha kuulata sõna.

„Ema ja Linda, tulge mulle veidi appi,“ lausub ta tarre jõudes, kuid ei saa hoiduda värinast hääles.

„Mis see täna küll ometi on?“ küsib ema haarates suurräti järele.

„Arno...“ kuid kaugemale ta ei saa, sest naised karjavad nagu ühest suust: „Issand Jumal, mis on Arnoaga?“

„Ta on haige. Ärge pärige rohkem, vaid tulge kähku.“

„Kus, kus ta on,“ närvitseb ema „ega ta ometi?..“

„Sealt Arno enese istutatud pihlaka alt leidsin ta. Seda see Sami ulgus ja mina. rumal, ei taibanud,“ lisab ta nagu etteheitvalt. Kolmekesi astuvad nad karmesti piki aiaveert, südamed ärevil ja hinges pakitsev valu. Värisevi käsi tõstavad nad kalli koorma ettevaatlikult ja kannavad ta tarre. Linda toob lund ja nad hõõruvad ta külmast kohmetanud käsi ja nägu, et elustada kangestumahakkavaid liikmeid. Lembit jälgib tõsiselt neid toimetusi ja teeb pingutusi, et tagasi hoida silmi tikkuvaid pisaraid — mehed ei nuta ju!

Emal on nagu peata ega suuda teha peagu midagi olulist. Ta tõttab siia-sinna, tõstab üht kui teist eset, hädaldab ja puhkeb lõpuks nutma nagu abitu laps. Hall pea ja kõhnad õlad rappuvad meeletlikest nutuhoogudest. Ta näib nii vana ja väeti seal oma suure poja haigevoodi ees. Hea meelega läheks ta ise sinna tema asemele, sest kuniks tema elu veel, kuna pojalt seisab see veel ees!

See toaõhk ja hõõrumine elustavad noormeest ning ta avab hetkeks silmad. Ta suu liigub, kuid ei kuulu ainsatki sõna. Linda ulatab veekruusi ja niisutab haavatut huuli. Nüüd püüab Arno uuesti rääkida ja rasket pingutuste järele ta lausub katkendlikke sõnu, osutades rinnale: „Võtke kiri... siit... viige kohe... Paluvere...“

Isa kobab ta taskuis ja leiab kägardunud lehekese. Ta ulatab selle Lembitule, käskides lugeda, mis seal seisab. Terane poiss taipab otsekohe, et see on midagi tähtsat, ja temas lööb lõkkele tegevusiha. „Isa, luba, et mina lähen Paluverele kirja viima,“ hüüab ta.

„Hull poiss, tahad, et sinust ka lahti saame, lähen parem ise,“ keelab isa, kuid Lembit on juba haaranud palitu ja mütsi ning tormab uksest välja, pigistades lehekese tugevasti kuumale pihku.

Südamekese metsikult vasardades ruttab ta jooksupalu üle lumiste väljade.

Tähed siravad heledasti. Taamal mustavad Alasoo männid ja kusagilt kaugelt kostab mürinat, kõmahtab pauke, mida monotoonselt saadab kuulipilduja ragin.

*

„Mitte sammugi taganeda, poisid!“ kõlab kapteni Tederi madal kindel hää.

Vaenlane on alustanud pealetungi Piirimõisale. Ennastsalgavalt seisavad kaitsjad oma kohtadel ja tulistavad lakkamatult. Nad ergutavad üksteist ja teevad kohutavat lärmi, nagu oluks neid terve rood. Pealetung on äge, kuid mehed ei alistu. Väike lootusesädemeke südameis lisab neile uut jõudu. Vast jõuab Arno Pedak veel õigel ajal neile appi!

Meeste näod on pingul ja sooned lauba kohal paisuvad otsekui terastraadid, metsikult taob veri meelekohis ja silmad on tungimas peast. Kuid hetkekski ei tohi nad tagasi tõmbuda — see oleks kaotus.

Sõda teeb inimesed ühetaoliseks: peremees seisab kõrvuti sulase ja kooliõpetajaga, et võidelda ühise lootsungi eest. On jäänud vaid kaks suurt äärmust: elu ja surm, kõik teised mõisted, pisimured ja hädad on taandunud kusagile kaugemale, nagu ei olekski neid. Sõda on nagu mäng loteriil, mille peavõiduks on elu. Võib otse hulluda kuulide kiunuvast vingumisest pea kohal ja granaatide lõhkemisest läheduses, mis otsekui hüüaksid pilgates: „Veel säästsin su viletsa elu seekord!“

Klirisevad aknaklaasid ja kukub katusekive uhke härberri punaselt katusele. Aeg-ajalt kostab kapteni käsklusi ja julgustavaid hüüdeid. Meeleheitlikult kaitseb väike salk oma positsiooni. Aeg on kaotanud oma mõiste, mehed on väsinud, kuid lõtvuda ei tohi.

Järsku kõlab mitmestkümnest kõrist maad ning taevast kokkukuhjav tugev „hurraa“, mida saadab kõrvulukustav ragin. Meeste näod elustuvad ja nad tunnevad otsekui uut jõudu voolavat väsinud lihaseisse. „Paluvere abisalk jõudis kohale!“ Nad on nii innustunud ja kindlad oma võidus ning ühiselt lüüakse vaenlase rünnak tagasi. Need põgenevad ülepeakaela, maha jättes hulga sõjasaaki. Vana Piirimõis on taas oma pärisperemeeste valduses. Kuid võidurõõm on segatud

valusa kibedusega: seal lamab mõnigi tubli poiss, lunastades oma eluga tükikese kodumaa mulda.

„Kus on siis Arnold Pedak?“ küsib kapten Teder, otsides pilguga tuttavat kuju meeste ridadest.

„Siin on tema asetäitja,“ ütleb keegi lükates esile väikese poisi, kel on väga palju sarnasust Arno Pedakuga.

„Sellele poisile võlgnete tänu, mehed,“ lausub lipnik Mets. „Tema juhtis meid siia. Ta astus nii kiiresti ja kindla sammuga meie salga ees, et vaevalt jõudsi järel.“

Lembitule meenub, kuidas ta läbi metsa sammudes oli kujutlenud end suure maleva pealikuna, kes viib võitluse oma sõjaväe. Ta tunneb, et kõrvalestad hakkavad õhetama, südames on seletamatu ärevus ja tal on pisut piinlik olla suurte sõjameeste tähelepanu keskuseks.

„Tubli poiss,“ ütleb kapten Teder tunnustavalt ja patsutab talle õlale. „Kuidas on su nimi?“

„Lembit Pedak,“ kõlab julge vastus.

„Nimi just mehe kohane. Sitke poiss nagu pedakas,“ kostab meeste poolt ja siis kajab taas kõrvulukustav „hurraa“ ning poiss tunneb maad kaduvat jalge alt...

*

Kaks aastakümnet on vajunud ajamerre. Piiri mõisa avarad ruumid rōkkavad ligi paarisajast rōõmsast lapsehäälest. Kooliõpetaja, kelle meelekohis võib märgata pisut halli, astub piki koridori ja üle ta näo lendab vari, nagu meenuks talle midagi kaugel. Tema ümber kogunevad väikesed poisid ega väsi kuulamast jutustusi, milliseid kooliõpetajal on nii palju tagavaraks. Sellega istutab ta nende südamesse tuld, mis kandub kustumatult põlvest põlve.

Ja kui peaks kunagi veel võõrad ahned käed himus-tama kallilt ostetud maad, siis seisab Lembit Pedaku käsutuses terve tõeline malev julgeid, osavaid ja hästi rōivastatud mehi. Nende hulgas leidub kooliõpetajaid, ametnikke ja sulaseid, kuid nad ulatavad alati üksteisele sõbrakäe ja on liitunud ühiseks suureks pereks oma elu ja kodu kaitseks.

„Kodukaitsja“.

A/S.

Reinhold Tofer'i
KALEVIVABRIK

Mehised meheed

Peet Randla jõulujutt

Rannas valitses tugev talvetorm. Määratud lained. kandes peas uhkeid vahuseid kübaraid, jooksid vihaseks ja märatsedes jäätanud rannaliivale. Vintske ja piitsutatav tuul tormas ranna lumistel liivaluuteil ning ulus väikesel paadisillal, püüdes lahti kangutada selle vettinud ning pehkinud laudu. Paadisilla juures, mis kujutas endast väikest, süvendatud sadamat, oli ankrus tubli mootorvene, mille tõrvatud küljelauad oigasid tormi metsikus kaisutusel. Väike muul, mis oli ehitatud paadisilla kaitseks, ei suutnud tormi ägedat pealetungi tagasi tõrjuda ja nii käisid vihased lained kogu aeg paadisillast üle.

Meri oli hakanud näitama oma rahutut palet juba mõned päevad tagasi, olles siis möödunud ööl vaibunud nagu hinge tagasi tõmbamiseks ja purskunud täna õhtul uuesti vihaseks tormiks.

Kalurid olid kannatanud selle tormiga jälle suurt kahju. Paljudel olid võrgud merre jäänud, millede saatusest ei teadnud keegi midagi. Äsjase tormi vaibumine oli kihutanud paljusid kalureid mõttele sõita merele võrkude järele, kuid siis oli tulnud uut tormi enustav ilmateade ja rannameeste tuultes ning tormis pargitud näod tõmbusid uuesti murekipra. Meri on ähvardav ja salakaval, keegi ei tea tema tujusid ette aimata!

Täna oli aga juba jõululaupäeva õhtu. Kaluriküla akendes vilkusid kauguses heledad tulukesed, inimesed valmistusid pühaderahule. Kuid kus oli see rahu, kui hinges mässas muremõtteid ja tormi-iilid käisid üle majade katuste? Meeste näod olid nende vilkuvate akende taga karmid ja naiste talitused vajusid sügavasse ohkeisse.

Mõned sajad meetrid päästesillast eemal asus üksik majake, mille akendes vilkus samasugune hele tuli. Siin elas Villem Vahur, päästejaama vanem ja Kaitseliidu kohaliku mereüksuse pealik.

Pealik Vahur istus laua taga ja luges äsjase postiga saabunud „Kaiste Kodu!“ jõulunumbrit. Kuigi ta luges huviga ja tähelepanelikult, ei edenenud tal lugemine ja ta ei suutnud oma mõtteid vaos hoida.

Vana puukell tiksus scinal oma monotoonset käiku ja kusagil laulis kilk oma õhtulaulu. Kõik oli vaikne ja rahulik.

Agas hinges ei olnud rahu. Midagi ängitses südames, mingi rahutu tunne oli haaranud meeli. Kas on tulemas midagi halba? Jumal hoidku! Täna on ju jõuluõhtu.

Vahur keeras raadio mängima. Sealtsid kostsid jõuluõhtu pühalikud viisid. Kogudus laulis kusagil kiri-

kus Jumalale kiitust. Kui hea oli seda mahedat ja hinges sulavat melodiat kuulata!

Seal korraga helises telefon. Vahur sulges raadio ja tõttas aparaadi juure.

„Halloo! Halloo! Jah, mina olen, Vahur on siin. Kas tõesti? Taeva pärast, siis peab kohe appi minema. Tuled sa ka? Tule jah, aga tule kohe. Siin ei tohi minutitki kaotada...“

Muskolid tõmblesid Vahuri näos, kui ta telefonitoru käest ära pani. Ta rahulik nägu võttis korraga karmi ja otsustava ilme.

Vahur pööras ümber ja nägi oma naist, kes oli tulnud uksekünnisele.

„Mis oli?“ küsis naine ja salajane hirm peegeldus ta silmis.

„Peab kohe minema! Peeter Niglas on merele jäänud. Tal on mingi häda, annab tulega märku.“

Naise ümargused ratassilmad valgusid vett täis. „Suur Jumal, ega siis ometi mitte täna? Kuula, mis ilm väljas on! Meri neelab teid kõiki! Ja see kõik peab jõuluõhtul sündima!“

Naine nuuksus rätikusse.

Mees tõstis silmad naise poole. Need olid täis enesekindlust ja muutumatut otsust.

„Ära halise, see ei aita midagi.“ ütles ta siis. „Too parem mu tormiülkond ja pane latern valmis. Niglas on üks mu parimaid mehi ja kaaslast, teda ei tohi hätta jätta. Üldse ei tohi kedagi hätta jätta, kui inimese elu on kaalul.“

Naine läks nuuksudes tagakambrisse ja Vahur hakkas oma asju korraldama. Ta võttis kapist korkvesti ja tõi siis kuurist pleknõu mootorpetrooleumiga.

Sel ajal, kui ta riietus, kuulatas ta tormi ulumist õues. Kas paat peab vastu selle ilmaga? Rabaneeme pool on salakaljusid, seal tuleb vist kõige raskem rabelemine.

Nüüd oli ta täiesti riides ja võis minna. Ta võttis tormilaterna ja astus õue.

Tuul vingus endise tugevusega. See oli jäine tuul, mis tungis otse kontidesse.

Küla poolt lähenes keegi laterna vilkudes. „See on vist Ernits.“ mõtles Vahur ja kiirustas sammu. Mehed kohtasid paadisilla läheduses.

„Uhuu!“ hüüdis Vahur Ernitsale lähenedes. „See on põrgu, mis täna maa peal valitseb. Vaata, et kisub üle kaheksa palli!“

Ernits ei vastanud. Ta koondas oma pilgu merele, kus vilkus kauguses ähmane tuluke.

„Vaata,“ hõikas Ernits siis läbi tormi ulumise. „Seal on Niglas ja me peame ta kätte saama!“

Nüüd nägi ka Vahur tulukest. See oli vist taskulatern, millega Niglas andis märku.

Varsti olid mehed paadis. Vahur käivitas mootori ja siis vabastati ankur. Paat tantsis lainetel kui peru hobune, aga siis võttis mootor käiku. Kui nüüd ainult mootoris riket ei tuleks, siis on kõik korras!

Nüüd hakkas aga peent lumelõrtsi sadama. Pagan võtaks seda lumetuisku ka veel! Vahur tõstis oma tormilaterna kõrgele, et anda kaugel merel abi ootavale sõbrale julgustavat märku.

Paat lõikas julgesti tormiste lainete harju. Meri oli valges vahus. Iga uus laine priitsis vett meeste õliriinetele.

„Hoi a natuke Nordi poole!“ hõikas Vahur mootori juurest Ernitsale, kes hoidis tüüri. „Ja hoi a silmad lahti. Me ei tohi milgi juhul sihti kaotada, muidu on Niglasega läbi.“

Vahur tõusis püsti ja heitis otsiva pilgu ulgumerele. Kusagil kauguses vilkus Niglase hädasignaali ähmane valgus.

Jah, rannamehe elu on niisuguste tormiste ilmaga väga raske. Mis ajas Niglast veel jõuluõhtul merele? Tahtis ta minna võrke otsima? Jah, seda võib uskuda. Igatahes tubli mees on see Niglas, ja tore kaaslane. Kahju temast, kui ta nüüd peaks hukkuma. Möödunud sügisel oli ta ise oma elu kaalule pannud ja päästnud üksinda kolm naaberküla kalurit, kes olid jäänud tormihätta. Oppusil on ta alati esimene ja kohusetruu. Ja kodus on tal naine ning kolm last, kes ootavad isa jõuluõhtuks koju. Küll oleks hirmus, kui talle peaks midagi juhtuma!

Vahur hoidis oma silmad kramplikult väikesel vilkaval teenäitajal, mis paistis läbi lumesaju ja õhtuse pimeduse ja udu. Torm vingus endise tugevusega. Paat hüples ühe laine harjalt teise harjale. Meri oli rahutu.

Vahur vaatles merd ja arendas oma mõtteid edasi. Kas peaks Niglas märkama, et abi on lähenemas? Võib-olla ta palvetab nüüd oma elu eest. Kas tal ka tuleb meele, et täna on jõuluõhtu?

Jõuluõhtu! Kõikjal helisevad praegu kirikute kellad ja inimesed ruttavad avarate südametega jõuluevangeliumi kuulutamisele. Kuipalju säravaid lastesilmi on haaratud täna jõulumüsteeriumi salapärasest ja hinge haaravast mõjust! Siin valitseb aga tormine tuul ja määratsev meri.

„Haloo, Vahur!“ Ernitsa hüüe, mis segunes tormi ulgumisega, virgutab Vahuri ta mõtteist. „Kas sa näed seda tuld seal, õtse meie ees? Usun kindlasti, et see on Niglas. Me saame ta varsti kätte.“

„Annaks jumal!“ pomises Vahur endamisi. Vilkuv tuli lähenes iga mootoritaktiga. Vahur tõstis tormilaterna nii kõrgele kui ta vähegi suutis.

„Hallo, Niglas!“ Vahur purskas oma kopsudest õhku kõik, mis seal oli. Ta sõnad surid aga tormi vihases lõõtsumises.

Möödus veel mõni minut. Lumesadu hakkas vähenema. Ja nüüd nad nägid Niglase tormis abitult triivivat paati päris lähedal.

„Hoi a paremale!“ hõikas Vahur Ernitsale ja ta tundis, kuidas mingi raske ja ängitsev tunne vabanes ta rinnust.

„Küll ma püüan!“ hõikas Ernits vastu. Ta käed olid kramplikult paadi tüüril.

Torm ulus endiselt, aga mehed ei küsinud sellest. Hea oli, et siin polnud ristlaineid, kuigi meri mässas kõvasti.

Üksik mees lainete harjal abitult tantsisklevas paadis tõstis mõlemad käed ruuporina suu juure ja püüdis midagi hüüda. Vihane tuuporin käis aga ta sõnadest üle. Kuulda ei olnud midagi.

Vahur tõusis mootori juurest ja päästis lahti aht- risse kinnitatud köie.

Meeste silmad põlesid ootuse ärevuses.

„Heida nüüd!“ hõikas Ernits ja pööras tüüri. Meeste paat oli ninaga Niglase paadile otse lähemas. Vahur oli vähendanud mootori käiku ja nüüd... nüüd peaks juhtuma kokkupõrge...

Vahur heitis. Köis vuhises õhus ja lendas siis suures kaares Niglase paati. Oli näha, kuidas Niglas haaras selle järele. Vahur pani kähku mootori seisma.

Tundus väikest nõksatust. Tähendab, käes!

„Ära järele anna!“ hüüdis Vahur julgustavalt, kuigi Niglas ta sõnu ei kuulnud. Torm neelas kõik, mis paiskus õhku meeste kopsudest. Jumal tänatud, pinge ei vähenenud. Kas suudab Niglas köie kusagile kinnitada?

Mehed nägid, kuidas Niglas sidus köit oma paadi külge. Siis ta tõusis.

„Õnnustus!“ mõtles Ernits ja tegi julgustava liigutuse. „Haarame nüüd!“

Mehed haarasid mõlemad köie järele. Vahemaa kahe paadi vahel vähenes toll-tollilt. Juba kerkis Niglase tormimüts nende paadi kohale. Veel üks sekund ja paatide küljed põrkasid ragisedes kokku.

Vahur tundis, kuidas midagi krobelist ja märga jäi talle käte vahele. Ta tõmbas kõigest jõust ja siis nägid mehed mõlemad, kuidas Niglase väsinud ja kurnatud kogu vajuks nende paadi istmelauale.

„Täna, sõbrad, täna, et tulite,“ sosistas ta läbi lainete maru. „Mul hakkas juba viimne lootus kaduma. Ja jõud oli otsas.“

Niglase silmis helkisid pisarad ja ta tundus mur- tud ning abitu nagu väike laps.

Vahur käivitas uuesti mootori ja Ernits asus tüüri juure. Nüüd ei olnud aeg suurte sõnade jaoks, oli tarvis anda aega meelte rahunemiseks.

Paadi nina pöördi koduranna poole. Rannaküla paadisadamas vilkus hele tuli. See oli heaks vaimuks tuulest ja tormist vintsutatud meestele.

Käivitanud uuesti mootori ja veendunud, et sel- sega on kõik korras, tundis Vahur, kuidas keegi pani oma raske käe ta õlale. See oli Niglas, joobunud õnnest ja hardusest. Ta patsutas Vahurile mehi- selt õlale.

„Täna sind, kallid sõber, see oli sinust tõesti mehine tegu. Iialgi ei unusta ma seda!“

Vahur naeratas tasakesi omaette. Nüüd oli tal hea olla ja ta südamesse asus sügav rahu.

Rand lähenes. Juba paistis paadisadamas tõrvikute kuma. Otse ranna veerult tõusis võimas tulelont taeva poole, siia oli süüdatud küllarahva poolt rannameeste hingede päästmise tuuli.

Küla paadisadamas oli rohkesti inimesi. Valjude rõõmuhõisetega tervitasid nad tormi määratsevast võimusest tagasivõidetud kangelasi.

Mehed astusid maale. Niglase naine ja lapsed tormasid isale rõõmsalt vastu. Murelik pisar oli nende silmist nagu nõjaväel pühitud.

Vahuri naine seisis teiste seas. Ta tuli kiirel sammul oma mehe juure.

„Oh jumal, kuidas ma kartsin!“ ütles ta tasa ja hellalt. „Nüüd oled sa siis jälle kodus!“

Selles ütluses oli niipalju andekspaluvat hellust, et Vahur haaras tugeva käetõmbega naise oma embusse.

Rahvas hakkas liikuma küla poole. Mühav ning tormine meri jäi kõigile selja taha. Ees ootasid majade vilkuvad tuled.

Kusagilt kaugelt hakkas kostma jõuluõhtune kiriku- kellade helin. Jumalik jõulurahu oli tulnud jälle maa peale.

Sport ja mäng. Noorsportlase käsiraamat, I osa. Koostanud A. Kolmpere, J. Laidvere, H. Michelson ja H. Niiler. 112 lk., väikeses formaadis, tihe kiri, üle 100 pildi, värvitrukis kaas H. Lehepuu'lt. K.-ü. „Postimehe“ kirjastus Tartus, Hind 1 kr. 25 senti.

I osa käsitleb noorsportlase eluviise, tervishoidu, sportlikke kasvatusküsimusi, kuna pearõhk lasub siin kergetõusliku alade käsitlemisel.

Sama väljaande II osa ilmub lähemal ajal, käsitledes talispordi harusid, tähtsaimaid mänge, laagerdamise ja matka harusid.

Richard Roht: Talulapsed I. Romaan. Kaas E. Kollomilt. Hind broš. Kr. 3.50, köites, paremal paberil, Kr. 4.60. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

See on põnev ja haarav teos ühe talu elanikest. Inimese püüded, kannatused, kired ristlevad selles. Talu, maa, seob neid kõiki üksteise külge, annab neile kõike ja on kõigist maailma hüvedest siiski ainus, mis isegi kannatajale ja hukkujale võimaldab viimse toe. Kodutalu — see on talulaste varjav kants isegi siis, kui nad seda ei oska mõista.

Juhan Sütiste: Valgus ja varjud. E. Kollomi kaas ja originaal-puugravüürid. Hind Kr. 2.—. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

See on J. Sütiste kümnes luuletuskogu. Siin haarab autor oma elulähedase temperamentiga kaasa maailmapildi isikupäraselt elavaks tervikuks. Värsi voolav jõud ning mõtete julgus, mis on ikka olnud omased J. Sütiste luuleloomingule, tõusevad selles kogus haripunkti.

K. Laagus: Buršide kodune konvent. Näidend kolmes vaatuses. Kaas E. Kollomilt. Hind broš. Kr. 2.—. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

Väga elavalt ja lõbusalt kirjutatud näidend. Parodeerib väga omapäraselt meie üliõpilasorganisatsioonide elu ja kombeid, mis on ammu ajast ja arust läinud.

Johannes Semper: Kivi kivi pääle. Romaan. Kaas Adamson-Eric'ult. Hind broš. Kr. 4.90, köites, paremal paberil, Kr. 6.50. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

Romaani keskkujuks on Joel Hurt, noor kodumaal tööle rakendunud arhitekt, kellele ehitamine pole üksnes elukutseks, vaid ka kutsumuseks. Linna mõõduandev mitmepalgeline seltskond oma vastukäivate maitsetega, poliitilised lahkeliidid oma kirgedega (on parajasti vapsismi tõusuaeg) ja erakapital vastolus linna üldhuvidega moodustavad romaani tagapõhja, mil kujutatakse lähemalt arhitekti arengulugu ja kokkupõrkeid tegelikkusega, kust välja hargneb kirju ja põnev sündmustikuvõrk ühes kandvama armastuslooga peategelase ja noore õpetajaproua vahel.

Uus programm. A. Hallas. Näidend 3 vaatuses. K.-ü. „Taviku“ kirjastus 1939. a.

Okasmüürlaste linn. Hell Maran. Noorsoonäidend 4 vaat. K.-ü. „Taviku“ kirjastus 1939. a.

Jõuluöö ime. Agnes Vesilo. Laste jõulunäidend 3 vaat. K.-ü. „Taviku“ kirjastus 1939. a.

Sügis. (Tootsi-lugude järg.) Andres Särevi neljavaatuseline dramatiseering Oskar Lutsu jutustuse järgi. K.-ü. „Taviku“ kirjastus 1939. a.

Ma olen Muinasjutt. Magda Pihla. Laste jõulunäidend ühes vaat. K.-ü. „Taviku“ kirjastus 1939. a.

„Ma olen Muinasjutt“ on ilus, südamluk ja lihtne lastenäidend, eriti sobiv noorematele õpilastele.

Hans Kruus. Eesti Aleksandri-kool. 355 lk. 36 pildiga. Hind broš. Kr. 5.25, köites Kr. 7.—. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939. a.

Teos, mis on mitmeaastase, juba 1927. a. alustatud töo vilj, koosneb kahest peaosast. Esimene, suurem osa on pühen-

datud Eesti Aleksandri-kooli mõtte tekkimise ja arenemise vaatlemisele, haarates aega 1860—1888. a. Selles käsitletakse eesti rahvusliku ärkamisliikumise tähtsamat haru, mis oli suurimaks ja mõjukaimaks rahvuslikuks massiürituseks ja ärkava eestluse meelihaaravamaks enesemakspaneku püüde peavooluks. Selle osa koostamisel on autor läbi töötanud määratu hulga trükitud ja trükkimata algmaterjale.

Teos on illustreeritud õige tihedalt pildimaterjaliga, millest suur osa on eesti avalikkuses täiesti uudne. Eriti väärib huvi autori poolt koostatud kartogramm Eesti Aleksandri-koolile rahakorjamise kohta, mis on otse piltlik ülevaade eesti rahvusliku ärkamisliikumise leviku kohta kogu kodumaa linnades ja kihelkondades.

A. H. Tammsaare: Põrgupõhja uus Vanapagan. Romaan. Kaas K. Liimand'ilt. Hind broš. Kr. 4.50, köites paremal paberil, Kr. 5.80. O.-ü. „Noor-Eesti Kirjastus“ Tartus, 1939.

Kirjanik valib romaani tegevuskohaks ühe eraldatud metsanurga, mille ta tituleerib Põrgupõhjaks, ja peategelasiks teeb rahvajutulise pärinevusega kujud — Kavala Antsu ja Vanapagana. Need aga häälestab ta tänapäevaseks. Kaval Ants kehabast eneses meie päevade suurkodanluse esindajat, kes silmakirjatseb ja vagatseb, mängides variseri, samal ajal aga ekspluateerib oma väiksemaid vendi ja rikastub nende kulul. Vanapagan on vaeste töötajate inimeste kehabast, kes rikastele peavad sissetulekuid hankima.

Teos on oma sündmustikulises kui ka psühholoogilises koostises tihe ja põnev.

Uskumatult odavate hindadega

pakume kaitseliitlastele kõrge

kvaliteediga

mannat

saiajahusid

odratangu

ja kruupe

TARVITAJATE ÜHISUS

TARBIIA

Osakonnad linnades ja maal.

Jõulumees pühadesõidul

RIIMI SEPA tekst

E. VAINO linoollõiked

Aeg on oma osa nõudnud
külmataat on siia jõudnud
pakast kaasa tuues.
Rõõm meil paisub hinges üha,
lähenevad jõulupühad
kaunis talvekuues.

Org on valge lumemeri,
päike tikib kuldseid teri
maantee lumevaipa.
Juba pakasega võidu
jõulumees teeb uhke sõidu —
kuhu, nooruk, taipu?

Kellukesed helisevad
aisa küljes tilisevad
jõuluõhtu rahus.
Jõuluvana aega võidab
kiirel traavil siia sõidab.
Hobu valges vahus.

Maantee ääres metsasalus
asub kena väike talu,
eesti mehe kodu.
Jõuluvana hobu peatub —
ta on sissesõiduks seatud,
lapsi ootab rodu.

Pakane kui väljas paugub
muri kurjalt õues haugub,
vaikselt kriuksub värav.
Pererahvas veel ei maga,
jõuluvalgus akna taga
küünlatules särab.

Püha õhtu saabund juba,
puhtaks küüritud on tuba,
rõõm on kõigi palgel.
Vanem peretütar Irja
kõval häälel pühakirja
loeb küünlavalgel.

Taamal istub pereema,
kuna isa, see on tema,
toetab uksepüita.
Pole tarvis lügseid sõnu
küll on nõnda tõesti mõnus
jõuluaga viita.

Väiksem pere istub pingil,
oma tähelpanu kingib
loetud jõululoole.
Antsul uni silma tikub,
ema selle põlvepiku
võtab enda hoole.

Toas asub jõuluvaikus,
pühakirja sõna kaikub
kõigist sellest üle.
Vaikse jõulutaulu viisi
noorem peretütar Liisi
võtab varsti üles.

Laul nüi lõpeb tõe väega,
pereisa oma käega
pühakirja suleb.
Punik laudas vaikselt ammub,
õuest kostvad võõra sammud —
jõuluvana tuleb.

Puhang karget õhku kannul
jõuluvana tupp sammub,
soovib rõõmsaid pühi.
Nägu on tal tuisuhärmas,
käsi tõuseb kohe kärmas,
tuisku maha pühib.

Üksik küünal rasva tilgub.
Lastel kõigil arad pilgud
värisevad laugeil.
Ei saa nad aru kõnekeelest,
jõuluvana nende meelest
seisab hirmus kaugel.

„Armsad lapsed, teie ees
seisab ehtne jõulumees,“
isa deklareerib.
Väike Ants süs võtab julgust,
oma armsast suumulgust
jõulusalmi veerib.

Õhtu kütuseks ja aul'
varsti kõlab jõululaul
kogu pere suust.
Jõuluvana suure sõõmu
neelab alla puhast rõõmu
kaunist jõulupuust.

Armsad lapsed metsaäärsed
süü on kingitusteväärtsed,
jõuluvanal näis.
Süü ta avab koti sopid,
mis on kingitusi topit
õige tulvil täis.

Väike Ants saab vedruäkke,
hobuse, mis viib ta mäkke
igas raskuses.
Ants ju selle kauni talu
põldude ja kasesalu
väike peremees.

Tema oskab karja hoida,
küllap põld ka teda toidab
tuleviku ajal.
Nüüdki oma leiba süüa,
vahest rõõmust lusti lüüa
kenal kodurajal.

Praegu ajad kasinad —
Lüüsi õmblusmasina
kingituseks saab.
Lüüsi silme ees kõik keerleb,
õmblusmasin ringi veerleb,
kui sa ratast a'ad.

Varsti seelikud ja kuued
terves talus kõigil uued
Lüüsi valmis kallab.
Nukulegi teeb ta kleidi,
kui saaks kustki riidet veidi
niidi-nõela alla!

Pere vanem tütar Irja,
kes nii hästi pühakirja
oskas ette kanda,
jõuluvana talle just
mõtles pühiks kirjandust
kingituseks anda.

Irja usinalt käib koolis,
isa mõistis, ema hoolis
palju selle eest.
Nüüd on koolitarkus majas,
kahju tunda pole vaja
vatat silmaveest.

Lõppenud on ettekanded,
kingitused ja kõik anded,
vaikib lastesuu.
Lapsed magavadki juba,
vaikseks jääb süü talutuba,
kustub jõulupu.

Üle kena väikse talu,
üle härmas kasesalu
laskub püha öö.
Aiateivas külmas praksub,
külmataat nüüd jälle raksub,
see on tema töö.

Taevas sütendavad tähed,
mõte siirdub, mõte läheb
üles taeva poole.
Jõulurahu meie meeli,
südameid ja inimkeeli
haarab enda hoole.

Vaikne mõte südant tahub,
saabub õige jõulurahu
inimese hinge.
Mets nüüd valget kuube vajab,
väljas lumehärma sajab,
tuul on päris ving.

Valge vaip süü varsti katab,
paksus lumekangas matab
emakese maa.
Varsti tormi poisid kanged
ehitanud suured hanged
— edasi ei saa.

Senikaua küla taga
metsatee on hangevaba,
nagu valge pael.
Taeva katus läbi tilgub,
ülal taevas vaikselt vilgub
kauge põhjanael.

Kellukesed helisevad,
aisakellad tilisevad
jõuluõhtu rahu.
Jõuluvana aega võidab
kiirelt tuhat-nelja sõidab,
hobu valges vahus.

Meilt ja mujalt

1. detsembril oli novembrikuu esimesel päeval alanud sõjategevus N. Liidu ja Soome vahel juba täies hoos. N. Liidu lennukid sooritasid esimesi pommitamisi Soome territooriumil. Helsingit ja teisi linnu on hakatud evakueerima. Terijoel, mis on N. Vene valduses, asutati uus Soome ajutine rahvavalitsus Otto Kuusisega eesotsas, kel on N. Vene valitsuse toetus. Soome suhtes ei ole sellel valitsusel esialgu mingit mõju.

Tartu ülikool pühitses oma 20. aastapäeva. Pidulikult aktusel ülikooli aulas ütles haridusminister prof. P. Kogerman:

„Ehkki kaks aastakümnet pole pikk aeg, on see avaldanud tähtsat mõju meie noore rahvusliku ülikooli tegevusse“ — sõnas minister. „Ülikooli pere on hoolsalt alles hoidnud ja pausutanud loovat vaimu, mis löi lõkkele aastasadu tagasi.“

Praegu on kogu Euroopas rasked päevad, samuti nagu parkümmend aastat tagasi. Vahe on selles, et nüüd on erapooletute riikide olukord peagu niisama raske nagu sõdivatel riikidel. See nõuab nii professoritelt kui ka üliõpilastelt, et nad õppe- ja aparatuuride kõrval hoiaksid käes ka relva. Olukord karastagu meie meeli!

On tarvis, et meie loov vaim kujundaks endast terviku, n.-n. „riikliku kristalli“, mis ei tumestuks lahkkelides. Vajame vastastikkust arusaamist, mis on eelduseks ühisele tööle.“

Oma kõne lõpetas minister sooviga, et Tartu ülikool laseks loova vaimu leegil niisama heledalt põleda nagu seni, kasuks ja hüvanguks rahvale.

5. detsembri hilisõise rongiga sõitis Moskvasse Sõjavägede Ülemjuhataja kindral Laidoner. Külastaja toimus N. Vene valitsuse kutsel, mis esitati juba mõni aeg tagasi. Ülemjuhatajaga sõitsid kaasa ka kolonel V. Saarsen, adjutant kapt. A. Jaakson ja N. Vene sõjaväeline esindaja kolonel Tsukanov.

Raudteejaama Sõjavägede Ülemjuhatajat saatma olid ilmunud peale abikaasa ja kasupoja peaminister J. Uluots, siseminister A. Jürima, välisminister A. Piip ja sõjaminister N. Reek ühes sõjavägede staabi ülema kol. A. Jaaksoni, generaliteedi, väekoondiste ülemate ja sõjavägede staabi kõrgemate ohvitseridega. Kohal oli ka N. Vene saadik Nikitin.

Aukompaniist möödumise järele Sõjavägede Ülemjuhataja ütles jumalaga oma saatjale ja rong hakkas liikuma tervitusmarsi helide saatel.

N. Vene välisasjade komissar Molotov võttis vastu Rootsi saadiku Winteri. Rootsi saadik esitas Molotovile Soome valitsuse soovi alustada uusi läbirääkimisi N. Liiduga. Molotov teatas Winterile, et N. Liidu valitsus ei tunnusta n.-n. Soome valitsust, kes on juba lahkunud Helsingist teadmata suunas, ja sel põhjusel ei saa nüüd olla küsimust mingisuguseist läbirääkimisist. N. Liidu valitsus tunnustab ainult demokraatliku Soome vabariigi rahvavalitsust, on temaga sõlminud vastastikuse abistamise ja sõpruse pakti ja see on kindlaks aluseks rahulike ja soodsate vahetõrgete arenemisele N. Liidu ja Soome vahel.

Edasi selgus, et N. Liit lükkas tagasi ka Rahvasteliidu kutse tulla Rahvasteliidu koosolekule, mis on kokku kutsutud Soome küsimuse arutamiseks. N. Liit

teatas Rahvasteliidule, et ta pole sõjaseisukorras Soomega ning ei pea Helsingi valitsust enam Soome valitsuseks. Samal ajal käivad Soome pinnal aga ägedad võitlused Soome ja N. Vene vägede vahel. Seni on Soome üles näidanud tublit vastupanu. Lahingutegevust, eriti aga lennutegevust, takistavad tugevad lumetormid.

Riigivolikogu üldkoosolekul algasid läbirääkimised lisaelarve nr. 1 üle, kus vahetati rohkesti mõtteid majanduslike ja poliitiliste olukordade üle.

7. detsembril algas Tallinnas järjekordne kolme Balti riigi — Eesti, Läti ja Leedu — välisministrite konverents, mis kestis kaks päeva. Konverentsi päevakorras oli vastastikune informatsioon, kusjuures eriti tuli kõne alla kolme Balti riigi majanduslik seisund ja väliskaubandus, seoses sõja ja blokaadi tagajärjel tekkinud olukorraga.

Siseminister vaatas läbi ja andis elamute kodanliku õhukaitse korraldamise määruse, mille eeskirjad kehtivad elamute kohta, mis asetsevad paikades, kus kodanliku õhukaitse üldkava alusel kodanlikku õhukaitset korraldatakse kohustuslikul alusel.

Elamu KÕ korraldamise ja teostamise vastavaks juhiks on kas elamu omanik, hooldaja, valdaja, valitseja või nende poolt määratud asetäitja. Elamu KÕ juht nimetab endale elamu elanike hulgast abi, kes elamu KÕ juhi eemaloleku ajal täidab tema kohuseid.

Elamu KÕ juhi ülesandeks on korraldada elamu kodanlikku õhukaitset üldnimetatud määruse ja siseministri poolt antavate eeskirjade kohaselt nõnda, et elamu elanike elu ja vara oleks kaitstud vaenlase õhurünnakute vastu.

Elamu kodanlikku õhukaitset teostab elamu KÕ juht majas elunevate ja alatiselt töötavate isikute kaasabil, kelledest moodustatakse elamu KÕ toimkond.

Elamu KÕ juht nimetab elamu KÕ toimkonda majas elunevaid isikuid 15—60 aastani. Elamu KÕ kohustustest on vabad sõjaväelased ja need isikud, kes oma teenistuskoha järele kuuluvad asutuste ja ettevõtete kodanliku õhukaitse korraldamise määruse alusel asutuse või ettevõtte KÕ-sse või kes kuuluvad Kaitseliidu, tuletõrje, Eesti Punase Risti ja vabatahtliku kodanliku õhukaitse neisse üksustesse või tegevuskondadesse, mis on määratud vastavate kavadega riigikaitse või kodanike üldise KÕ teostamiseks, ning isikudgi kes kuuluvad KÕ kohustustest vabastamisele tervisriikete pärast, mis on avaldatud siseministri sellekohases määruses.

10. detsembril ööl uputas tundmata allveelaev Soome lahe lääneosas Eesti auriku „Kassari“, mis kuulus Sergo ja Ko-le. Üks meeskonna liige sai surma, kuna kõik teised, nende hulgas paar haavatut, pääsid päästepaadis Hiiu randa.

Teine äpardus juhtus Pärnu laevaärile H. D. Schmidtile kuuluva reisijateauriku „Estoniaga“, mis oli 186 reisijaga teel Tallinnast Stokholmi.

Reisikava kohaselt pidi laev jõudma Rootsi vetesse 10. detsembri hommikul ja Stokholmi kella 12 paigu päeval. Laevalt, mil olid raadio saate- ja

vastuvõtuseadeldised, ei saanud mingit teadet sihtsadamasse jõudmise kohta. Samuti ka Rootsi merevõimud ei teadnud midagi avaldada laeva saatusest merel.

Eelmise päeva õhtul oli „Estonia“ raadioühenduses meie rannajaamadega ja teatas, et jatkab sõitu. Sellest ajast polnud saadud laevast mingit elumärki, hoolimata sellest, et morse-jaamad ja Riigi Ringhäälingu saatejaamad püüdsid astuda korduvalt laevaga ühendusse.

Alles hiljem selgus, et „Estonia“ on Saksa laeva poolt kinni peetud ja viidud Swinemünde sadamasse.

13. detsembriga tähistus käesoleva Euroopa sõja esimene merelahing. Varahommikul toimus 200 miili Uruguai rannikust merelahing Saksa taskulahiinglaeva „Admiral Graf Spee“ ja Briti ristlejate vahel. Lahingus löödi reast välja Briti ristleja „Exeter“, kusjuures aga ka „Admiral Graf Spee“ sai tabamusi ja põgenes varju Montevideo sadamasse, asudes seal oma haavu parandama. Talle lubati kohalike võimude poolt sadamas peatuda kuni ööni vastu 18. detsembrist, selle järele ta pidi kas uuesti välja sõitma või laskma end interneerida. Briti ristlejad asusid läheduses valvesteile.

Rahvasteliidu nõukogu avalikul istungil esimees, Boliivia delegaat Costa du Rels, esitas vastuvõtmiseks järgmise resolutsiooni: Rahvasteliidu nõukogu, võttes teatavaks 14. det. 1939. a. Rahvasteliidu täiskogu poolt vastuvõetud otsuse Soome vaalitsuse abipalve asjus, 1) ühineb Nõuk. Liidu tegevuse hukkamõistmisega Rahvasteliidu täiskogu poolt ja 2) konstateerib, et Rahvasteliidu täiskogu otsuses mainitud alustel (põhikirja art. 16 lõige 3) Nõuk. Liit selle tõsiasjaga lakkab olemast Rahvasteliidu liikmesriik.

See ettepanek võeti vastu Inglismaa, Prantsusmaa, Belgia, Boliivia, Egiptuse, Lõuna-Aafrika Uniooni ja Dominikaani vabariigi hääletage.

15. detsembril lõpetas Riigikogu Vabariigi Presidendi otsuse kohaselt oma 5. istungjärgu. Istungjärgu väheajal jäävad tööle välis- ja riigikaitse komisjonid.

Soomes käivad ägedad lahingud sissetungivate N. Vene vägede vastu. Vene väed on kohati juba 117 km pikkuselt Soome pinnal. Soome väed avaldavad ägedat ja südi vastupanu, sünnitades suuri kahjusid sissetungijaile.

16. detsembril esines Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner, kes oma külaskäigult N. Liitu tagasi jõudis, raadiokõnega, üteldes järgmist: „Üheks suuremaks viimase aja sündmuseks meie riigi ja rahva elus oli vastastikuse abistamise pakti sõlmimine N. Liiduga. Juba selle pakti sõlmimise ajal ja eriti pärast seda, kui tuli leping ellu viia, tekkisid sisemaal — ja veel rohkem väljaspool riigi piire — kõiksugused kuulujutud seoses selle lepingu sõlmimise ja elluviimisega. Suurem osa neist kuulujuttudest ja sõnumitest ei vastanud tõe ja nende sisu oli pahatahtlik meile ja eriti pahatahtlik meie vahekordade korraldamiseks N. Liiduga. Nüüd, minu külaskäigu puhul Moskvasse, on jällegi levinud samasugused ebaõigeid, isegi täiesti valesid kuuldusi nii sisemaal kui ka välismaal. Viimaseid levitatakse välismaal ajalehtede ja veel rohkem raadio kaudu. Niisuguse kõmu tegemise puhul mina tahaksin teile, kaaskodanikud, jutustada ja selgitada, kui ebaõiged ja meie riigile pahatahtlikud on niisugused kuulujutud ja valeteaded.“

Mina sain juba oktoobrikuus kutse külastada Moskvat ja siis võtsin ka selle kutse vastu. Sellest teatati ka omal ajal ajalehtedes. Ma ei saanud aga siis sinna sõita, sest kodus oli väga palju tööd just vastastikuse abistamise lepingu elluviimisega. Juba varem leppisime kokku, et mina sõidan Moskvasse 7. detsembriks, ja nii see ka toimus. Minu vastuvõtt N. Liidu pealinnas sündis kõigi rahvusvaheliste viisakuse

ja lahkuse kommete kohaselt. Aga juba esimesest päevast alates, kokku puutudes N. Liidu juhtivate tegelastega, eesotsas N. Liidu rahvaste juhi Staliniga, N. Liidu rahvakomissaride nõukogu esimehe ja välisasjade rahvakomissari Molotoviga, kaitse rahvakomissari marssal Vorosiloviga ja paljude teiste N. Liidu tegelastega, muutus minu ja minu kaastalaste vahekord nendega otseselt sõbralikuks. See avameelne otsekohene sõbralik vahekord kestis kõikidel meie kokkupuutumistel kuni minu ärasõiduni. Enne minu lahkumist Moskvast võttis mind veel kord vastu lahkumisviisidiga härra Stalin. Selle kokkusaamise juures, nagu juba on teada vastavatest telegrammidest, viibis meie poolt ka meie Moskva saadik härra Rei ja N. Liidu juhtivatest tegelastest rahvakomissaride nõukogu esimees ja välisasjade rahvakomissar härra Molotov ja kaitse rahvakomissar marssal Vorosilov. Jutuajamine kestis kaunis kaua — tund aega — ja selle kokkusaamise kohta liiguvad nüüd mitte ainult meil Eestis, vaid veel rohkem välismaal, kõige põrasedamad kuulujutud.

On arusaadav, et kui kahe riigi juhtivad tegelased vestlevad üksteisega pikemat aega, siis nad muudugi ei räägi ainult ilusast ilmast, vaid niisugusel jutuajaloomulikul puudutatakse mõlemale riigile mitmeid tähtsaid küsimusi.

Üht võin kindlalt ja otsekoheselt tõendada, et ei minule, ei ka minu kaudu Eesti Vabariigile, ei ole N. Liidu tegelaste poolt esitatud mingeid nõudmisi.“

Kuulujuttude peale, mida on ka välismaa raadiojaamad levitanud, nagu oleks Moskvast esitatud kindral J. Laidoneri kaudu Eestile nõudmine astuda koos N. Liiduga Soome vastu, kuna vastasel korral sunnitakse meid meie kaitsejõudusid vähendama, teatas Sõjavägede Ülemjuhataja kindral J. Laidoner, et need teated on täiesti alusetud ja valed. Mitte midagi selle sarnast pole Moskvast kõneldud, küll aga selgus mitmel korral, et N. Liidu juhtivad tegelased näevad heal meelel, et Eesti püüaks oma kaitsejõude veelgi kõvendada. Viimasel juhul anti meile kindlaid lubadusi, et N. Liit annab meile selles suhtes materiaalselt kaasabi, nagu see on ette nähtud vastastikuse abi andmise lepingus.

Edasi rõhutas kindral Laidoner, et meie võime vaadata julgelt tulevikku. Ajad on küll tõsised, aga meil ei ole mingisugust põhjust iseäraliseks kartuseks, veel vähem hädaldamiseks

18. detsembril teatati Montevideo, et Saksa taskulahiinglaev „Admiral Graf Spee“ on end uputanud. Kuna laeva viibimise tähtaega Montevideo sadamas kohalike võimude poolt ei pikendatud, puudus laeval võimalus oma haavu parandada ja nii peeti paremaks laev uputada kui see anda Inglise ja Prantsuse ristlejaile, kes ootasid läheduses, saagiks.

Inglise teatel hävitati samal päeval Briti allveelaeva poolt Elbe jõesuus üks „Köln“-klassist Saksa ristleja, mille suurus on 6000 tonni.

Ametlike teadete järele leiti Naissaarest 10 km lääne poole merelt ühe laeva päästapaat, millel leidis nime „Reinbeck“, mõned päästerõngad ja -vööd ning kolme mehe laibad. Nagu selgub, oli saksa aurik „Reinbeck“ 2800 br.-registertoni suur ja ehitatud alles möödunud aastal.

Vabariigi Presidendi käskkirjaga on nimetatud piirivalve uueks ülemaks senine piirivalve üldosakonna ülem kolonel J. Paul, kuna piirivalve senine ülem kindral-major A. Kurvits on määratud sõjanõukogu alaliseks liikmeks. Piirivalve ülema uueks abiks on nimetatud senine Petseri jaoskonna ülem kol.-lt. A. Viilip, kuna senine abi kolonel A. Engma vabastatakse tegelikust sõjaväeteenistusest aja väljateenimise tõttu.

19. detsembril esines raadios kõnega haridusminister prof. P. Kogermann, puudutades meie haridusellu puutuvaid küsimusi.

„Nü kiiresti valmis!“

„Jaa, see on **Esto** konservidest!“

Esto

konservid võimaldavad kiiresti ja maitsvalt valmistada vilumatulgi perenaisel einet, mis põhjustavad komplimente. Esto konserve on saadaval järgmises valikus: Kiirklops ● Moskva seljanka ● Lamba-raguu ● Mulgikapsad sealihaga ● Ploomid, kolased ja sinised ● Spinat ● Pohlakeedis ● Puravikud ● Riisikad ●

Müügil: „Lihatsentraalides“ ja paremais toiduainetekauplusis

ÜH. EESTI LIHAEKSPORT

Tallinn, Tartu mnt. 101, tel. 478-54